

RAPORT DE MONITORIZARE A SELECTIVITĂȚII JUSTIȚIEI PENALE

Chișinău 2019

AUTORI:

Mariana Rață

Mariana Rață este directoarea de știri și realizatoarea emisiunii de investigații „Cutia Neagră” de la TV8. Din 2015 până în 2017, ea a fost redactor-coordonator la Centrul de Investigații Jurnalistice din Republica Moldova. A obținut numeroase premii naționale în domeniul jurnalismului de investigație și a fost numită unul dintre cei mai buni 10 jurnaliști ai anului în Republica Moldova în 2013. Și-a început cariera jurnalistică la ziarul „Jurnal de Chișinău”, unde a lucrat timp de zece ani. De-a lungul carierei sale, ea a fost de asemenea realizatoarea emisiunii politice „Chestiunea zilei” la JurnalTV și redactor-șef adjunct al Ziarului Național.

Cristina Țărnă

Cristina Țărnă activează în calitate de consultant internațional independent în domeniul anticorupție și reforme în sectorul justiției, în cadrul proiectelor Consiliului European, OSCE, UNDP și proiecte finanțate de UE într-o serie de țări. Din 2013 până în 2017, a ocupat funcția de director adjunct al Centrului Național Anticorupție (CNA), unde s-a concentrat pe domeniul prevenirii corupției, activitatea analitică și elaborarea legislației relevante. Anterior, doamna Țărnă a fost expert independent în domeniul anticorupție, pentru proiectele implementate de UE, Consiliul European și Banca Mondială în regiunea EEC. Fiind o activistă civică proeminentă, în anul 2012, ea a fost numită de către Parlament drept reprezentantă a societății civile, în cadrul Comisiei Naționale de Integritate.

CONȚINUT

REZUMAT EXECUTIV	6
I. Introducere	8
I.1 Ce este „justiția selectivă”?	8
I.2 Metodologia de monitorizare a selectivității justiției	9
I.3 Eșantionul cauzelor monitorizate	9
II. Justiția și politicul	12
II.1 Identificarea abordărilor selective în justiție	12
II.2 Afilierea politică și schimbarea ei în cursul proceselor monitorizate	14
III. Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților politici	17
III.1 Modalitatea în care presa află despre un dosar de rezonanță	17
III.2 Reacția autorităților la faptele investigate de jurnaliști	19
III.3 Informarea despre reținerea sau aplicarea arestului	21
III.4 Deschiderea organului de urmărire penală/a acuzării față de presă	22
III.5 Comunicarea cu presa a subiectului investigat/judecat, aflat în arest	23
III.6 Atitudinea instanței de judecată față de jurnaliști	24
IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii	26
IV.1 Cazuri asemănătoare cu abordări diferite	26
IV.2 Complici cu statut procesual diferit	28
IV.3 Accesul publicului la ședințele de judecată	29
IV.4 Recuzări ale judecătorului/procurorului	31
IV.5 Schimbarea judecătorului/procurorului	36
IV.6 Tergiversarea procesului	38
IV.7 Inegalitatea armelor în proces	41
IV.8 Etica judecătorului	43
IV.9 Intimidarea părților în proces (apărătorului, procurorului, judecătorului)	44
V. Concluzii și recomandări	47
V.1 Transfugii penali și garanțiile politice anti-justiție	47
V.2 Confirmarea ipotezelor de selectivitate în comunicarea publică	48
V.3 Confirmarea ipotezelor de selectivitate în procesul penal	50
Anexa 1: Criterii de apreciere a selectivității justiției penale	54
Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților politici	54
Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii	56
Anexa 2: Faptele și rezumatul cauzelor monitorizate	59
Cauzele monitorizate în zona Centru:	59
Cauzele monitorizate în zona Nord:	64
Cauzele monitorizate în zona Sud:	65

LISTA ABREVIERILOR

BEM	Banca de Economii din Moldova
BNM	Banca Națională a Moldovei
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CNA	Centrul Național Anticorupție
CP	Codul Penal al Republicii Moldova
CPP	Codul de procedură penală al Republicii Moldova
CSJ	Curtea Supremă de Justiție
CSM	Consiliul Superior al Magistraturii
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
PDM/PD	Partidul Democrat din Moldova
PL	Partidul Liberal din Moldova
PLDM	Partidul Liberal Democrat din Moldova
PN	Partidul Nostru
PSRM	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
RM	Republica Moldova

LISTA DIAGRAMELOR

1. Apartenența politică a bănuțiilor/învinuiților
2. Modalitățile în care presa află despre dosarele de rezonanță
3. Mediatizarea anterioară a încălcărilor de către jurnaliști

LISTA STUDIILOR DE CAZ

1. Dosarele penale împotriva primarilor și președinților de raion
2. Aderarea la PD a lui Serghei Pcela, membru PN, în timpul examinării dosarului
3. Promisiunile deputatului PSRM de a fi intentat un dosar penal în privința primarului de Cimișlia
4. Exponenții PL acuză presiuni pentru a vota sistemul electoral mixt promovat de PDM
5. Scurgeri de informații din dosarul Chiril Lucinschi prin surse afiliate PDM
6. Anunțarea, de către un blogger, a reținerii lui Dorin Chirtoacă cu o lună înainte de reținerea propriu-zisă
7. Difuzarea imaginilor video din dosarul Iurie Chirinciuc
8. Limitarea, de către escortă, a comunicării lui Vlad Filat cu presa
9. Atitudinea magistraților și a escortei lui Vlad Filat față de jurnaliști
10. Cauzele examinate în birourile magistraților au fost:
11. Nepublicarea informației despre ședințele de judecată în cazul Ilan Șor
12. Temeiuri diferite ale închiderii procesului în cazul Ilan Șor și în alte cazuri conexe
13. Recuzarea judecătorului în cazul Dorin Chirtoacă la ședința din 2 aprilie 2019
14. Recuzarea procurorului în cazul Dorin Chirtoacă la ședința din 29 mai 2019
15. Recuzarea judecătorului și procurorului în cazul Dorin Chirtoacă la ședința din 14 februarie 2019
16. Recuzarea a doi judecători din complet pe cauza Chiril Lucinschi la ședința din 5 aprilie 2019
17. Recuzarea judecătorilor Curții de Apel Cahul pe cauza Ilan Șor la ședința din 25 iulie 2019
18. Schimbarea judecătorilor în examinarea cauzelor pe dosarele Ilan Șor și Constantin Țuțu
19. Substituirea procurorului în timpul procesului.
20. Amendarea apărătorului de către judecător pentru tergiversarea procesului, ostilitățile procurorului față de apărător
21. Împiedicarea apărării de a pune întrebări martorilor acuzării pe cazul Dorin Chirtoacă
22. Respingerea cererilor apărării de administrare a probelor în cazul Chiril Lucinschi
23. Motivele din care monitorii consideră comportamentul judecătorului lipsit de etică în cazul Dorin Chirtoacă
24. Dezvăluirea intimidărilor judecătorului la examinarea dosarului Vlad Filat
25. Dezvăluirea intimidărilor judecătorului la examinarea dosarului Constantin Țuțu

REZUMAT EXECUTIV

Scopul monitorizării a fost de a stabili caracteristicile specifice fenomenului „justiției selective”, despre care se discută mult în societate, dar care nu are o definiție clară și nu este atestat în jurisprudența națională, prin observarea mai multor cauze penale de rezonanță, aflate fie la etapa instrumentării, fie la cea a examinării în instanță. Pentru aceasta, autorii raportului au elaborat o metodologie de monitorizare, iar ulterior, cu ajutorul monitorilor (echipe de juriști și jurnaliști din sudul, centrul și nordul republicii), au examinat evoluția a 14 dosare penale în perioada ianuarie-iulie 2019.

Eșantionul a cuprins analiza a 98 de ședințe de judecată în 14 dosare penale, intentate în privința a 29 de persoane, dintre care 21 de persoane ocupau funcții publice la momentul săvârșirii infracțiunii sau au ajuns în asemenea funcții ulterior, pe parcursul instrumentării cauzelor penale. Inculpaților le-au fost incriminate 48 de infracțiuni, dintre care 38 de infracțiuni săvârșite în forme agravante: corupere, delapidări și escrocherii cu folosirea situației de serviciu, fals în acte publice, spălare de bani și adoptarea hotărârilor judecătorești vădit ilegale.

Raportul relevă că justiția selectivă este produsul unei colaborări nefirești dintre politic și justiție, iar selectivitatea justiției are două manifestări principale: favorabilă sau nefavorabilă subiecților cu afiliere politică, în funcție de cât de apropiați sunt subiecții forțelor politice care controlează justiția.

Majoritatea subiecților vizați în dosarele monitorizate pentru testarea ipotezelor de justiție selectivă sunt afiliați politic (în 13 din 14 cazuri), de regulă, sunt membri ai partidelor de opoziție, iar într-un caz din 14, învinuitul a renunțat la afilierea politică precedentă și a aderat la partidul de la guvernare. În alte 3 cazuri din 14, subiecții au devenit membri de partid pe parcursul instrumentării și examinării dosarelor în instanță.

Raportul remarcă două tipuri distincte de criterii de selectivitate în procesul penal specific justiției selective: criterii de selectivitate în comunicarea publică și criterii de selectivitate în procesul penal.

În baza primului tip de criterii, se constată că, de regulă, presa află despre acest tip de dosare penale în primul rând din scurgeri de informații (40%), din comunicate de presă (20%), din declarațiile demnitarilor (20%), din alte surse (20%). De fiecare dată, scurgerile de informații au fost făcute în presă sau pe blogurile afiliate partidului de la guvernare.

În 42% din cazuri, investigațiile procurorilor au fost precedate de anchete jurnalistice cu referire la aceleași încălcări, totuși dosarele penale au fost pornite fie mult mai târziu, fie au fost făcute publice în circumstanțe politice sensibile pentru învinuți sau convenabile politic partidului de la guvernare.

Comunicarea cu presa a organului de anchetă în cadrul dosarelor penale monitorizate a depins în mare parte de subiect. În cazul învinuților apropiați partidului de guvernământ, procurorii au avut o comunicare mai restrânsă, evitând să ofere detalii, iar în cazul învinuților-reprezentanți ai partidelor de opoziție, procurorii au avut o comunicare mai intensă, oferind și probe din dosar – documente, înregistrări video. În cazul comunicării cu presa a subiecților investigați/judecați, raportul constată că din cele 14 cazuri monitorizate, în 13 din ele subiectul urmăririi penale a avut posibilitatea de a comunica cu presa, fie în contextul ședințelor de judecată, fie contactat telefonic, fie participând la emisiuni. Singurul subiect căruia i-a fost îngădit dreptul de a comunica cu presa, chiar dacă procesul de judecată a fost unul deschis, este fostul premier Vlad Filat (concurrent politic al guvernării). Totodată, singurul care a avut posibilitatea de a comunica cu presa pe marginea dosarului său, dar a refuzat să o facă, a fost Ilan Șor (afiliat guvernării).

În baza **celui de-al doilea tip de criterii, din perspectiva procesual-penală**, experții au constatat existența unor abordări diferite în cazuri penale asemănătoare care se referă, potrivit procurorilor, la așa numitul caz al „furtului miliardului”. Raportul prezintă o analiză amănunțită a acțiunilor procesual-penale aplicate în

dosarele lui Ilan Șor, Vlad Filat, Veaceslav Platon și Chiril Lucinschi, care trădează o atitudine privilegiată acordată de organul de anchetă și instanță lui Ilan Șor.

50% din ședințele de judecată în dosarele monitorizate au avut loc în **biroul judecătorului, un spațiu neprietenos participării publicului interesat** să urmărească actul justiției. În 92% din cazuri, informația despre ședințele de judecată a fost publicată corect pe site-ul instanțelor, totuși în 4% din ședințe, cu privire la trei cauze penale, au fost constatate situații când informația despre ședințele de judecată nu a fost deloc publicată pe pagina instanței, iar în alte 4% din ședințe, monitorii au semnalat existența erorilor în anunțurile de pe pagina instanțelor de judecată cu privire la ședințe. Din cele 12 cazuri monitorizate la etapa examinării în judecată, doar într-un singur caz (cauza Șor) procesul a fost declarat închis pentru public.

Din cele 12 cazuri monitorizate ajunse la examinare în instanța de judecată, doar în 3 cazuri (25%) apărarea a înaintat **recuzări**. În cadrul monitorizării au fost identificate 2 cazuri de **schimbare a judecătorilor**: în cauza Șor, prin strămutarea dosarului de la Curtea de Apel Chișinău la Curtea de Apel Cahul, și în cauza Țuțu, prin schimbarea judecătorului-raportor din complet. După începerea cercetării judecătorești, orice schimbare intervenită în completul de judecată impune, conform legii, reluarea de la început a cercetării judecătorești.

Raportul constată că și **tergiversarea proceselor de judecată** reprezintă un criteriu specific cazurilor de justiție selectivă. Din cele 98 de ședințe de judecată monitorizate, 68 de ședințe (69%) au fost amânate, dintre care: 20 de ședințe (21%) – la solicitarea judecătorului, 12 ședințe (12%) – la solicitarea procurorului, 41 de ședințe (42%) – la solicitarea părții apărării și doar 1 ședință (1%) - la solicitarea părții vătămate.

Tergiversarea a depins de subiecții procesului și de soluția care ar fi urmat să fie dată de instanță, mai cu seamă că monitorizarea a coincis cu perioada campaniei electorale pentru alegerile parlamentare, iar 5 dintre învinuiți erau candidați electorali. În cazul subiecților din opoziție cu șanse de a fi condamnați, procesele de judecată au decurs rapid, iar în cazul celor cu șanse de a fi achitați – examinarea dosarelor a fost tergiversată. Și viceversa în cazul subiecților apropiați partidului de la guvernare.

Importanța examinării tergiversărilor în procesele penale în privința persoanelor care au implicații politice rezidă în faptul că viteza derulării unui proces de judecată poate produce avantaje politice guvernanților.

Raportul constată 2 cazuri de **inegalitate a armelor în proces**, prin respingerea de către instanță a cererii apărării de a aduce probe noi.

Monitorii care au asistat la ședințele de judecată au semnalat **probleme de etică a judecătorului în proces** în 11 din 98 de ședințe (11%). În 2 dintre cazurile monitorizate, cazul Vlad Filat și cazul Constantin Țuțu, un fost judecător care a participat la examinarea lor a dezvăluit că a fost supus **intimidărilor** din partea președintelui Curții de Apel Chișinău și din partea procuraturii.

I. Introducere

I. INTRODUCERE

În ultimii ani în Republica Moldova se discută tot mai des despre eșecul reformelor în sectoarele justiție și anticorupție, iar organele de drept sunt deseori învinuite că ar instrumenta dosare la comandă. Dacă acum 5-10 ani, în societate se discuta preponderent despre fenomenul justiției la telefon, astăzi se discută mai ales despre justiție selectivă. Potrivit unor studii recente¹, marea majoritate a societății consideră că justiția este influențată de următorii factori: 76% - de Guvern, 80% - de interese de îmbogățire personală, 87% - de interese politice². La sfârșitul anului 2018, Parlamentul European a declarat că *"rămâne profund preocupat de practicile de justiție selectivă ale sistemului judiciar din Republica Moldova și atrage atenția că [...] acesta suferă de o independență limitată față de executiv și este utilizat ca instrument împotriva opozițiilor politici și a unor interese de afaceri"*³.

I.1 Ce este „justiția selectivă”?

Deși noțiunea de „justiție selectivă” a fost pe larg vehiculată în societate, aceasta nu are o definiție clară. În sensul prezentului raport, **justiția selectivă** a fost definită ca **justiție care alege și face distincție între justițiabili, deși ar trebui să fie echitabilă, adică, să aplice legea egal pentru toți**.

Cele mai frecvente semne de întrebare referitoare la situațiile diferite ale diferiților justițiabili sunt:

- De ce în privința unuia a fost pornită urmărirea penală, iar în privința altuia – nu?
- De ce în privința unuia procesul de judecată se desfășoară rapid, iar în privința altuia durează mult mai mult?
- De ce unuia i se aplică măsuri preventive privative de libertate, iar altuia nu?
- De ce unul este ținut în arest preventiv într-un loc mai bun, iar altul într-un loc cu condiții mult mai proaste?
- De ce în cazul unuia procesul este public, iar în cazul altuia este închis?
- De ce în cazul unuia pedeapsa este mai mare, iar în cazul altuia este mult mai mică?
- De ce în cazul unuia au fost sechestrate/confiscate bunuri în valoare foarte mare, iar în cazul altuia – în valoare foarte mică?
- De ce în cazul unuia sentința este executată imediat, iar în cazul altuia executarea se amână până la soluția finală a instanțelor ierarhic superioare?

1 Studiu de evaluare a impactului Strategiei Naționale de Integritate și Anticorupție 2017-2020 – Moldova, cu susținerea PNUD Moldova și a Ministerului Afacerilor Externe al Norvegiei, Chișinău, 2018 <http://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/studiu%20Civis%20CNA.pdf>

2 *Ibidem*, figura 7, pag.37.

3 Rezoluția Parlamentului European din 14.11.2018 privind aplicarea Acordului de Asociere UE-Moldova, pct.19 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0458+0+DOC+XML+V0//RO>

I. Introducere

I.2 Metodologia de monitorizare a selectivității justiției

Metodologia de monitorizare în baza căreia este întocmit acest raport a fost elaborată la începutul anului 2019, în cadrul proiectului „Mobilizing civil society to support judicial integrity in the Republic of Moldova”, implementat de Asociația Obștească „Juriștii pentru Drepturile Omului”, cu sprijinul financiar al Freedom House. Monitorizarea:

- a fost desfășurată de 4 echipe formate din perechi jurist-jurnalist;
- a fost asigurată de câte o echipă pentru zonele de Nord și Sud ale țării și două echipe la Chișinău;
- a pus în sarcina fiecăreia din cele 4 echipe de a urmări câte 3 cauze (în total – cel puțin 12 cauze);
- s-a extins asupra cauzelor care întruneau trei criterii: să fie **penale, sensibile politic**⁴ și de **rezonanță** (națională sau locală);
- a acoperit atât faza de urmărire penală, cât și cea de examinare a cazului în instanță, dacă dosarul monitorizat a fost transmis în judecată;
- a acoperit perioada 1 februarie - 31 iulie 2019 (șase luni).

Deși în Moldova au fost implementate mai multe proiecte de monitorizare a justiției, noutățile introduse de Metodologia ce a stat la baza prezentului raport au fost:

- a. de a urmări aspectele mediatice de rând cu cele juridice în instrumentarea cazurilor monitorizate;
- b. de a monitoriza cauzele în întregime (în virtutea rezonanței lor publice), nu doar ședințele de judecată⁵.

I.3 Eșantionul cauzelor monitorizate

În vederea monitorizării au fost identificate 14 cauze penale, dintre care:

în zona Centru:

- 1) Dosarul Primarului General al mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă (dosarul parcarilor)
- 2) Dosarul deputatului Chiril Lucinschi (frauda bancară)
- 3) Dosarul nr. 2 al prim-ministrului Vlad Filat (frauda bancară)
- 4) Dosarul ministrului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor Iurie Chirinciuc
- 5) Dosarul sportivului și deputatului Constantin Țuțu
- 6) Dosarul judecătoarei Domnica Manole
- 7) Dosarul soților academicieni Gheorghe și Maria Duca

în zona de Nord:

- 8) Dosarul primarului de Parcova, Edineț, Marcel Snegur
- 9) Dosarul primarului de Râșcani, Victor Bogatico și a consilierilor locali Alexandr Poneatovschi și Lilian Salagor

4 Potrivit „Metodologiei de monitorizare a selectivității justiției penale”, Chișinău, 2019, pag.6, urmează a fi selectate dosare sensibile din perspectivă politică, indiferent dacă protagonistul este afiliat sau are anumite legături cu partidele parlamentare, extraparlamentare, de guvernare sau din opoziție sau care, neavând asemenea afiliere/legături, prezintă interes pentru politicieni.

5 Rezultatele monitorizării au fost fixate în fișe separate de monitorizare a cazului și de monitorizare a ședințelor de judecată, ale căror modele au fost incluse în capitolul 4 al „Metodologiei de monitorizare a selectivității justiției penale”, Chișinău 2019.

I. Introducere

- 10) Dosarul directorului întreprinderii municipale Direcția Reparații și Construcții Drumuri, Serghei Pcela

în zona de Sud:

- 11) Dosarul administratorului BEM și primarului de Orhei, Ilan Șor (frauda bancară)
- 12) Dosarul primarului de Comrat, Serghei Anastasov
- 13) Dosarul primarului din Ruskaia Kiselia, Gheorghe Gospodinov
- 14) Dosarul primarului de Cimișlia, Gheorghe Răileanu

Mai multe detalii despre aceste cazuri și evoluția instrumentării dosarelor pe marginea lor, însoțite de comentariile monitorilor, pot fi găsite în Anexa 1 la prezentul Raport.

! Includerea acestor cazuri în eșantionul monitorizat nu înseamnă că persoanele vizate nu au săvârșit faptele imputate sau că nu trebuie atrase la răspunderea prevăzută de lege. Cazurile date au fost selectate deoarece întruneau criteriile de selectare stabilite în vederea monitorizării: țin de domeniul penal, subiecții au afilieri politice, iar dosarele lor sunt de rezonanță. În cadrul monitorizării acestor cazuri urma să fie stabilită existența indiciilor care ar vorbi despre faptul că acestea prezintă devieri și/sau abordări diferențiate, ceea ce vorbește mai degrabă despre Procuratură și sistemul judecătoresc care nu sunt independente, decât că aceste cazuri ar fi instrumentate neapărat în mod ilegal.

În 2 din 14 cazuri sau în 14%, monitorizarea a început la etapa urmăririi penale, iar în celelalte 86% de cazuri monitorizarea a început când cazurile se aflau deja în curs de examinare judiciară. Din cele 12 cazuri aflate la etapa examinării judiciare, timp de 6 luni de monitorizare, s-au desfășurat 98 de ședințe de judecată. Din cele 98 de ședințe monitorizate, 62 de ședințe (63%) s-au desfășurat în fața instanțelor de circumscripție (52 – în Chișinău, 7 – Bălți, 3 – Cimișlia), iar 36 de ședințe (37%) – în fața Curților de Apel (18 – Chișinău, Bălți – 13, Cahul – 5).

Doar într-un singur caz (dosarul Filat 2) din cele 12 cazuri monitorizate la etapa examinării în instanță, inculpatul se afla în detenție, iar în toate celelalte cazuri inculpații erau judecați în stare de libertate. În cazul a 74% din toate ședințele monitorizate, acestea se aflau la etapa cercetării judecătorești, 20% - la etapa de deschidere și partea pregătitoare, iar 6% - la etapa dezbaterilor, a ultimului cuvânt și deliberărilor.

În 1 din cele 14 dosare (dosarul Chirinciuc), în privința a 3 din 29 de persoane vizate în cazurile monitorizate, procesul s-a desfășurat în procedura simplificată de recunoaștere a vinovăției și judecării în baza probelor acuzării (art.364/1 CPP).

În cadrul celor 14 dosare monitorizate au fost vizate 29 de persoane, dintre care 26 (89%) bărbați și 3 (11%) femei. Media de vârstă a subiecților monitorizării este de 53 de ani.

Din cei 29 de subiecți ai dosarelor monitorizate, 21 (73%) ocupau funcții publice la momentul săvârșirii infracțiunii sau au ajuns în asemenea funcții ulterior, pe parcursul instrumentării cauzelor penale în privința lor (de ex., cazurile Țuțu și Șor), în cazul a 52% din ei funcția publică era și de natură politică (deputați, miniștri, aleși locali), 10% erau din sectorul privat, iar 21% - neangajați în câmpul muncii.

I. Introducere

Aceste 29 de persoane au fost învinuite sau inculpate de săvârșirea a **48 de infracțiuni**⁶, din care **38 de infracțiuni (79%) săvârșite în forme agravate**. Din cele 48 de infracțiuni incriminate subiecților cazurilor monitorizate:

- 34 de infracțiuni (**71%**) sunt infracțiuni de corupție (art.326-329 CP), delapidări și escrocherii cu folosirea situației de serviciu (art.190 și 191 CP), fals în acte publice (art.352/1 CP), spălări de bani (art.243 CP) și adoptarea hotărârilor judecătorești vădit ilegale (art.307) – **date în competența organelor de urmărire penală specializate anticorupție** (CNA și PA),
- celelalte 14 infracțiuni (**29%**) se referă la încălcarea regulilor de securitate a circulației (art.264 CP), declarații mincinoase (art.312 CP), poluarea aerului (art.230 CP), huliganism (art.287 CP), vătămarea intenționată medie a integrității corporale (art.152 CP) și omor intenționat (art.145 CP) – **date în competența organelor de urmărire penală ale MAI**.

În 9 din 14 cauze monitorizate (64%) urmărirea penală a fost pornită în temeiul autosesizării organului de urmărire penală din informația primită de la alte organe (rapoartele BNM) și în temeiul rapoartelor proprii ale organului de urmărire penală. În celelalte 5 cazuri (36%) urmărirea penală a pornit în baza plângerilor și denunțurilor depuse de alte persoane.

În privința la o treime din subiecți (10 din 29), care figurau în jumătate din cazurile monitorizate (7 din 14), au fost aplicate măsuri preventive sub forma arestului în izolator și/sau la domiciliu, cu o medie totală de 7,25 luni.

6 În unul din cazurile monitorizate, dosarul primarului de Comrat, Serghei Anastasov, monitorii nu au putut afla nici pe ce fapt, nici ce calificare juridică a fost dată faptei imputate. În acest caz, a fost presupusă implicare doar în săvârșirea unui episod, cauza nefiind deocamdată transmisă în instanța de judecată.

II. Justiția și politicul

II. JUSTIȚIA ȘI POLITICUL

În ultimele decenii se discută intens despre problemele din justiția moldovenească, lipsa independenței procurorilor și judecătorilor, la originea acestui handicap fiind imixtiunile politice în treburile justiției și procuraturii. Produsul colaborării nefirești dintre politic și justiție dă naștere la fenomenul supranumit "justiție selectivă".

Și totuși, de ce ar tinde politicul să controleze justiția? Orice partid vrea să guverneze. Partidele aflate la guvernare încearcă să se mențină la putere cu orice preț, iar partidele din opoziție luptă pentru a le lua locul. Cei care determină care partide conduc și care nu - sunt cetățenii în timpul alegerilor. Din acest motiv, în lupta partidelor pentru putere, opiniile electoratului au un rol hotărâtor. Fiind de interes public, dosarele penale cu implicarea politicianilor sunt pe larg mediatizate. Astfel, pentru partidele aflate la putere, dosarele penale pe numele membrilor lor au un potențial electoral nociv. La fel de nocive electoral sunt și dosarele penale în privința membrilor partidelor de opoziție.

II.1 Identificarea abordărilor selective în justiție

Politicul aflat la putere înțelege că urmărirea penală în privința opoziției sunt un impediment sigur pentru creșterea ratingului electoral al acesteia și, prin urmare, este o metodă bună de menținere la putere a partidului care guvernează. Aceasta este principala tentație (electorală) ce determină Politicul să încerce să-și aservească funcționarea justiției. Metodele pot fi diverse, dar toate se reduc la loializarea organelor de forță, procuraturii și justiției față de actorii politici decidenți.

Această loialitate, chiar dacă stă ascunsă departe de ochiul public și este greu sau chiar imposibil de probat, are manifestări externe ce îmbracă forma unor dosare penale ce avantajează interesele politice ale guvernării. Interesele guvernării presupun rezonanță publică a păcatelor opoziției/concurenților politici, pe de o parte, și expunerea publică redusă a păcatelor guvernării în combinație cu indulgență procesuală, pe de altă parte. Astfel apare selectivitatea.

Selectivitatea justiției are două manifestări principale: favorabilă și nefavorabilă subiecților cu afiliere politică:

Selectivitate favorabilă subiectului politic:	Selectivitate nefavorabilă subiectului politic:
- Subiectul are afiliere politică la partidele de la guvernare	- Subiectul are afiliere politică a partidelor concurente celor de la guvernare
- Subiectul își schimbă afilierea politică în favoarea partidelor de la guvernare	- Subiectul a părăsit rândurile partidului de la guvernare
- Subiectul neafiliat devine membru al partidelor de la guvernare	- Subiectul a schimbat afilierea politică a guvernării în favoarea partidelor concurente

În încercarea de a controla justiția în propriul interes, problema constantă a guvernării este că cea care corupe este puterea, iar cei care adună cele mai mari păcate nu sunt reprezentanții opoziției. Tocmai din acest considerent, publicul percepe critic indulgența justiției față de abuzurile guvernanților și tratează cu neîncredere expunerile mediatice ale abuzurilor opoziției.

II. Justiția și politicul

STUDIU DE CAZ 1.

Dosarele penale împotriva primarilor și președinților raioanelor

„În cinci ani, din 2013 până în 2017, procurorii au intentat peste 100 de dosare penale în privința primarilor și președinților de raioane. Este un calcul elementar al reporterilor Centrului de Investigatii Jurnalistice care au analizat informațiile din surse deschise și au discutat cu mai mulți edili. Cel mai des, în atenția instituțiilor de drept ajung aleși locali care reprezintă partidele de opoziție. Unii dintre ei susțin că au și câte opt dosare penale deschise într-un singur mandat. De regulă, doar o mică parte din aceste dosare ajung în judecată, iar numărul primarilor condamnați penal pentru infracțiunile care le sunt incriminate este infim. În schimb, cel puțin în ultimii doi ani, mai mulți dintre primarii cu dosare penale au părăsit partidele din care făceau parte și s-au apropiat de Partidul Democrat.”

(*Sursa: investigatii.md, 18 decembrie 2017, Infografic // Harta primarilor penali din Republica Moldova*⁷)

În cele mai dese cazuri, „justiție selectivă” sau „la comandă politică” sunt calificative date de presă în cadrul dosarelor penale de rezonanță, în care sunt vizate interese politice.

Pe de altă parte, factorii de decizie din cadrul sistemului judecătoresc și din procuratură neagă existența fenomenului. În aceste circumstanțe, apare nedumerirea logică: în ce măsură justiția selectivă este creația organelor justiției politizate sau ale instituțiilor de presă?

Ca să găsim răspuns la aceste întrebări și ca să descriem fenomenul vehiculat pe larg al „justiției selective” au fost identificate **criterii de selectivitate** în comunicarea publică și criterii de selectivitate în procesul penal.

Criterii de selectivitate în comunicarea publică:	Criterii de selectivitate în procesul penal:
1. Modalitatea în care presa află despre un dosar de rezonanță;	1. Cazuri asemănătoare cu abordări diferite;
2. Reacția autorităților la încălcările investigate de jurnaliști;	2. Complici cu statut procesual diferit;
3. Informarea despre reținerea sau aplicarea arestului;	3. Accesul publicului la ședințele de judecată;
4. Gradul de deschidere a organului de urmărire penală/acuzării față de presă;	4. Recuzări ale judecătorului/ procurorului;
5. Comunicarea cu presa a subiectului investigat/ judecat, aflat în arest;	5. Schimbarea judecătorului/ procurorului;
6. Atitudinea instanței de judecată față de jurnaliști.	6. Tergiversarea procesului;
	7. Inegalitatea armelor în proces;
	8. Etica judecătorului;
	9. Intimidarea părților (apărătorului, procurorului, judecătorului).

⁷ <https://www.investigatii.md/ro/investigatii/justitie/infografic-harta-primarilor-penali-din-republica-moldova>

II. Justiția și politicul

Prezentarea detaliată a formelor de manifestare favorabilă și nefavorabilă pentru subiecții politici a selectivității justiției este inclusă în Anexa 1 a prezentului raport. Constatările procesului de monitorizare, analizate în acest raport, sunt incluse în capitolele III (comunicarea publică) și IV (aspecte procedurale).

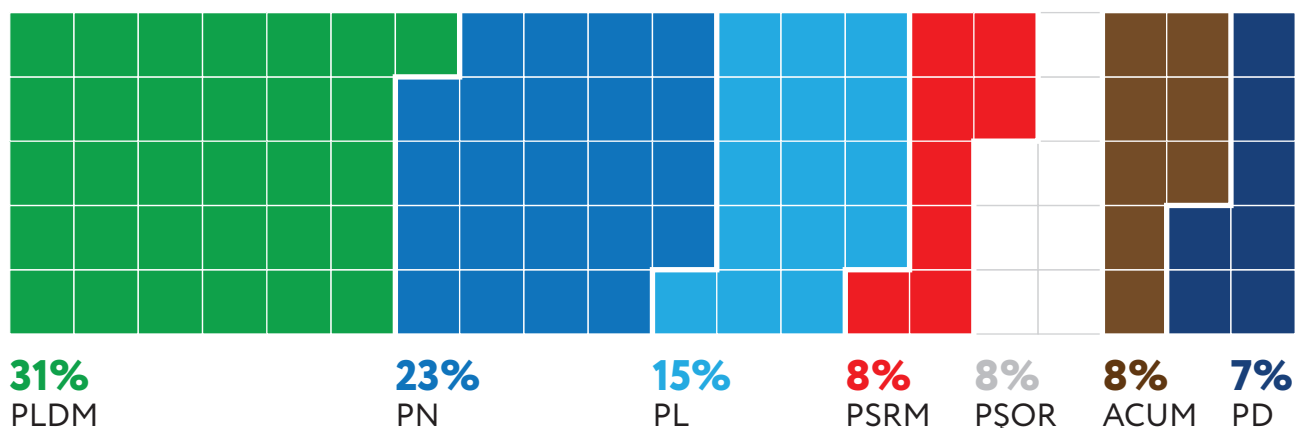
II.2 Afilierea politică și schimbarea ei în cursul proceselor monitorizate

Din cele 14 cazuri analizate, în 13 cazuri a fost constatată existența unui context politic și afilierea politică a bănuțului sau inculpatului. Din acestea, în 11 cazuri este vorba despre exponenți ai partidelor de opoziție.

În 9 cazuri din 14, la momentul pornirii urmăririi penale, bănuții erau membri de partid, iar în altele 3 au devenit membri de partid pe parcursul instrumentării și examinării dosarului în instanță.

În cele mai multe din cazurile monitorizate, monitorii au semnalat că scopul vehiculat în presă pentru pornirea dosarelor penale era răfuiala politică, încercarea de a determina bănuțul să renunțe la afilierea politică precedentă și să adere la Partidul Democrat sau să îl determine pe bănuț/învinuit să renunțe la funcția publică deținută (în cele mai multe cazuri, la mandatul de primar).

Apartenența politică a bănuților/învinuiților

Într-un caz, inculpatul a renunțat la calitatea de membru al partidului din care făcea parte (Partidul Nostru) și a aderat la partidul de la guvernare (Partidul Democrat). Este vorba despre Serghei Pcela, șeful unei întreprinderi municipale din Bălți.

II. Justiția și politicul

STUDIU DE CAZ 2.

Aderarea la PD a lui Serghei Pcela, membru PN în timpul examinării dosarului

Directorului ÎM Direcția Reparații și Construcții Drumuri din Bălți, Serghei Pcela, la momentul pornirii dosarului, era membru activ al Partidului Nostru, iar la sfârșitul anului 2017, după ce dosarul a fost transmis în judecată, Pcela a aderat la Partidul Democrat, participând alături de membrii PDM la mai multe conferințe în care critica Partidul Nostru și conducerea formațiunii. După ce a aderat la PDM, examinarea dosarului în instanță a început să fie tergiversată. Timp de doi ani s-a ajuns doar la audierea unor martori pe dosar în cadrul instanței de fond.

(*Sursa: fișele de monitorizare, 1 februarie 2019 – 31 iulie 2019*)

«Это всё происходит оттого, что мне неоднократно было предложено выйти с пресс-конференцией, очернить лидера партии г-на Ренато Усатого. Я категорически отказался», declarația lui Serghei Pcela din octombrie 2016, când a fost pornită urmărirea penală, făcută pentru postul de televiziune BTV.

(*Sursa: BTV8, 26 octombrie 2016, Директор ДРСУ Сергей Пчела задержан на 72 часа⁸*)

În 3 din cele 14 cazuri, bănuiții/învinuții au obținut afiliere politică după pornirea dosarelor penale. Este vorba despre cazurile:

- **Constantin Țuțu**, care în perioada examinării dosarului său în instanță a devenit membru al Partidului Democrat, iar ulterior și deputat PDM.
- **Ilan Șor**, care în perioada instrumentării dosarului și examinării în instanță și-a creat partid, a câștigat alegerile pentru Primăria Orhei și a devenit deputat al Partidului Șor, formațiune care, potrivit presei independente, l-a favorizat pe fostul lider al Partidului Democrat, Vlad Plahotniuc.⁹
- **Domnica Manole** a candidat la alegerile parlamentare din februarie 2019 din partea blocului ACUM, fără a fi membră de partid.

Într-un caz, presa a semnalat influența politică a reprezentanților Partidului Socialiștilor la instrumentarea dosarului. Este vorba despre cazul primarului din Cimișlia, Gheorghe Răileanu.

8 <https://esp.md/sobytiya/2016/10/26/direktor-drsu-sergey-pchela-zaderzhan-na-72-chasa>

9 <https://moldova.europalibera.org/a/de-ce-%C3%AEi-atac%C4%83-ilan-%C8%99or-pe-maia-sandu-%C5%9Fi-pe-andrei-n%C4%83stase-/29378802.html>
<https://radiochisinau.md/andrei-nastase-si-maia-sandu-despre-protestele-sustinatorilor-lui-ilan-sor-adevaratul-organizator-este-vlad-plahotniuc---71855.html>
<https://cotidianul.md/2018/07/24/maia-sandu-comenteaza-protestele-organizate-de-ilan-shor-este-o-unealta-impotriva-opozitiei-folosita-de-plahotniuc/>

II. Justiția și politicul

STUDIU DE CAZ 3.

Promisiunile unui deputat PSRM de a fi intentat un dosar penal în privința primarului de Cimișlia

Potrivit interceptării unei discuții dintre deputatul PSRM Vlad Batrâncea și un membru al Partidului Nostru, apărute în presă, ultimul este convins să adere la PSRM în schimbul funcției de primar de Cimișlia.

Deputatul socialist promite înlăturarea lui Gheorghe Răileanu, inclusiv prin intermediul unui dosar penal, pe faptele pe care ulterior a și fost pornită cauza penală. În cadrul discuțiilor interceptate, Batrâncea dă asigurări că primarului Gheorghe Răileanu îi pot fi create probleme, iar PSRM va asigura susținere pentru „lupta împotriva primarului, inclusiv informațională”.

(Sursa: *investigatii.md*, 18 decembrie 2017, Infografic // Harta primarilor penali din Republica Moldova¹⁰)

În două cazuri (Dorin Chirtoacă și Iurie Chirinciuc), presa independentă a scris, cu referire la învinuiri, că dosarele penale le-au fost instrumentate ca măsură de constrângere pentru a determina fracțiunea Partidului Liberal să voteze în Parlament trecerea la sistemul electoral mixt, promovat de Partidul Democrat și Partidul Socialiștilor, în 2017.

STUDIU DE CAZ 4.

Exponenții PL acuză presiuni pentru a vota sistemul electoral mixt promovat de PDM

Ministrul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, Iurie Chirinciuc, a fost reținut de procurorii anticorupție pe 27 aprilie 2017. La distanță de o lună, pe 26 mai 2017, a fost reținut primarul mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă. Ambii sunt exponenți ai Partidului Liberal și ambii au fost acuzați de trafic de influență legat de achiziții publice. Dosarul lui Dorin Chirtoacă a fost pornit încă în 2015, cu toate acestea, reținerea politicianului a avut loc doi ani mai târziu. Într-o conferință de presă susținută după reținerea lui Chirtoacă, liderul Partidului Liberal, Mihai Ghimpu, a declarat că ambele dosare sunt pornite la comandă politică, iar motivul ar fi că Partidul Liberal refuză să voteze modificarea sistemului electoral¹¹.

Același motiv a fost ulterior susținut și de Chirinciuc, care a declarat de mai multe ori presei, atât în momentul reținerii, cât și în timpul ședințelor de judecată, că este victima unui dosar politic pentru că liberalii nu au susținut sistemul electoral uninominal¹².

Dorin Chirtoacă a opinat că în cazul său sunt două motive – unul refuzul deputaților PL de a susține modificarea sistemului electoral, iar al doilea – dorința democraților de a prelua controlul asupra Primăriei Chișinău¹³. Sistemul electoral mixt a fost votat în prima lectură de Parlament pe 11 iunie 2017.

10 <https://www.investigatii.md/ro/investigatii/justitie/infografic-harta-primarilor-penali-din-republica-moldova>

11 <https://www.pl.md/libview.php?l=ro&idc=78&id=6936&t=/Presa/tiri/Partidul-Liberal-parasete-Coalitia-de-guvernare>

12 <http://protv.md/actualitate/ministrul-transporturilor-liberalul-iurie-chirinciuc-a-fost-retinut--1860741.html>
<https://moldova.europalibera.org/a/condamnarea-lui-iurie-chirinciuc/28667812.html>

13 <https://moldova.europalibera.org/a/dorin-chirtoac%C4%83-acuz%C4%83-procurorii-de-fals-%C5%9Fi-manipulare-%C3%AEn-dosarul-parc%C4%83rilor-cu-plat%C4%83/29882206.html>
http://alegeri.md/w/Partidul_Liberal

III. SELECTIVITATEA JUSTIȚIEI ÎN COMUNICAREA PUBLICĂ: REZONANȚĂ SPORITĂ ÎN CAZUL CONCURENȚILOR POLITICI

Pentru a verifica ipoteza selectivității justiției prin gestionarea comunicării publice de către organele de anchetă și procuratură pe marginea dosarelor de rezonanță în privința actorilor politici, pentru a verifica nivelul controlat de autorități a expunerii publice a subiecților anchetați și/sau inculpați, în special când aceștia sînt privați de libertate, au fost monitorizate cazurile selectate din următoarele perspective: modalitatea în care presa află despre un dosar de rezonanță (secțiunea III.1), reacția autorităților la faptele investigate de jurnaliști (secțiunea III.2), informarea despre reținerea sau aplicarea arestului (secțiunea III.3), deschiderea organului de urmărire penală/acuzării față de presă (secțiunea III.4), comunicarea cu presa a subiectului investigat/judecat, aflat în arest (secțiunea III.5), atitudinea instanței de judecată față de jurnaliști (secțiunea III.6).

III.1 Modalitatea în care presa află despre un dosar de rezonanță

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

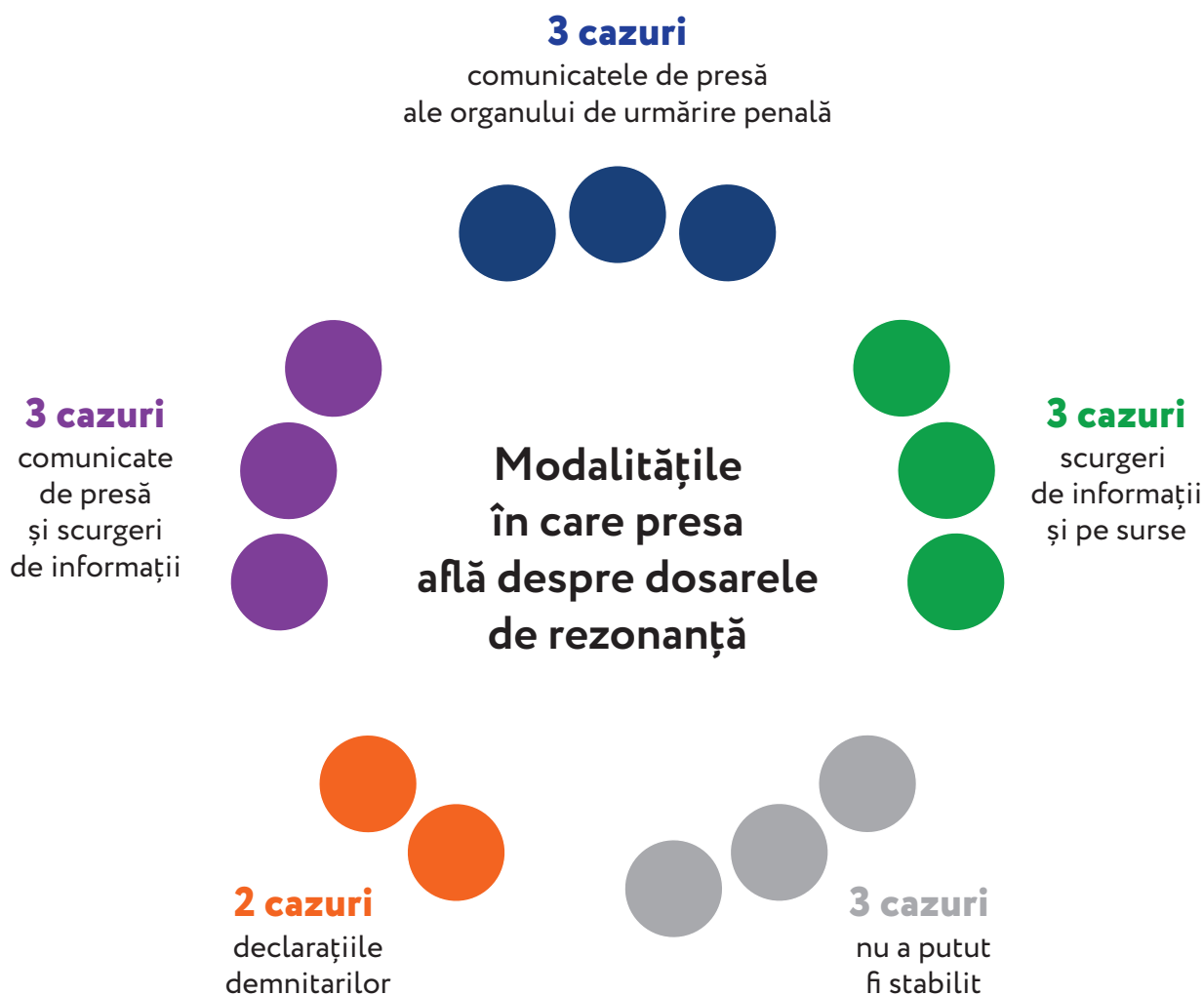
Selectivitate favorabilă – rezonanță redusă	Selectivitate nefavorabilă – rezonanță sporită
<ul style="list-style-type: none"> - prin comunicate oficiale, cu respectarea protecției datelor cu caracter personal și a prezumției de nevinovăție; - prin difuzarea anumitor probe de către organul de drept, cu respectarea protecției datelor cu caracter personal. 	<ul style="list-style-type: none"> - pe surse, înainte de apariția unui comunicat oficial, fără respectarea protecției datelor cu caracter personal și a prezumției de nevinovăție; - pe surse, cu difuzarea probelor, fără respectarea protecției datelor cu caracter personal, înainte/ în lipsa unui comunicat oficial; - din declarațiile conducătorilor politici care "anticipează" reacția organelor de drept.

Sursele prin care opinia publică a aflat despre existența dosarului penal sunt foarte diverse. Potrivit rezultatelor monitorizării, nu putem afirma că există o metodă de comunicare folosită cu predilecție despre acest tip de dosare. În 20 % din cazuri opinia publică a aflat despre anchetele inițiate din comunicatele de presă ale organului de urmărire penală, în alte 20 % din cazuri - din scurgeri de informații și pe surse, în alte 20 % - din comunicate de presă și scurgeri de informații și din alte 20 % din declarațiile demnitarilor. Totuși, provoacă îngrijorare faptul că în 6 cazuri din cele 14 monitorizate s-a recurs la scurgeri de informații pentru a face publică informația despre existența dosarului penal.

În cele 6 cazuri de scurgeri de informații, acestea au fost făcute exclusiv în presa apropiată Partidului Democrat și liderului acestuia sau cea în care liderul PDM Vlad Plahotniuc prefera să ofere interviuri exclusive¹⁴. Scurgerile s-au referit, de regulă, la informații despre pornirea cauzei penale (Serghei Pcela), la momentul și locul reținerii (Iurie Chirinciuc), la detalii și probe din dosar (Chiril Lucinschi).

¹⁴ <https://www.deschide.md/ro/stiri/social/10834/UPDATE--OFICIAL-Ministrul-Chirinciuc-re%C8%9Binut-pentru-72-de-ore.html>
<https://www.timpul.md/articol/procuratura-cere-suspendarea-lui-dorin-chirtoaca--dosarul-trimis-in-judecata-113121.html>
https://www.prime.md/ro/tono-de-gunoi-incendiate-la-balti_38359.html
https://www.publika.md/perchezitii-la-intreprinderea-silvica-de-la-balti-intr-un-dosar-de-taiere-ilicita-a-padurilor_2814121.html
<https://deschide.md/ro/stiri/social/12244/VIDEO--Primele-declara%C8%9Bii-ale-lui-Chiril-Lucinschi-la-re%C8%9Binerea-sa.html>
<https://deschide.md/ro/stiri/social/39857/Z%C4%83ng%C4%83nesc-c%C4%83tu%C8%99ele-la-A%C8%98M--So%C8%9Bii-Duca-%C3%AEvinui%C8%9Bi-%C3%AEtr-un-dosar-de-corup%C8%9Bie.htm>

III. Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților polit

Unul dintre cele mai relevante exemple este cazul fostului deputat Chiril Lucinschi. Informații despre faptele care s-au regăsit ulterior în ancheta penală au fost difuzate cu câteva luni mai devreme într-un reportaj realizat de un site care, potrivit monitorizărilor independente privind proprietarii mass-media online, ar face parte din trustul media al lui Vladimir Plahotniuc. Jurnaliștii au operat cu documente care ulterior au stat și la baza cauzei penale, fiind, cel mai probabil, puse la dispoziția presei de persoane din cadrul organului de anchetă.

III. Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților polit

STUDIU DE CAZ 5.

Scurgeri de informații din dosarul Chiril Lucinschi prin surse afiliate PDM

28 iulie 2016, redacția Today.md publică un articol intitulat: „Investigație: Mass-Media lui Lucinschi, finanțată din banii BEM”. În articol, portalul anunță că a intrat în posesia mai multor documente și informații care ar demonstra afirmația din titlu: „Mai cu seamă, la ordinul lui Vlad Filat, Ilan Șor a extras din sistemul bancar peste 440 de mii de USD și i-a transferat pe conturile companiei lui Chiril Lucinschi”. În continuare, sunt prezentate mai multe tranzacții din perioada 2012-2014, între companiile din grupul Șor (TOMTON TRADE CORP, PRIMOTEKS IMPORT și HEZBURG LLP) și firma lui Chiril Lucinschi – IPA International Project Agency, precum și extrase bancare care confirmă tranzacțiile.

În cadrul articolului, este citat și procurorul-șef anticorupție Viorel Morari, care confirmă că de asemenea deține aceste informații, dar „ne aflăm în blocaj legislativ pe care încercăm să-l depășim, pentru că persoana în cauză are imunitate și nu putem înainta pe anumite aspecte”. Peste o lună de la apariția materialului, este pornită urmărirea penală în privința lui Chiril Lucinschi. Ulterior, articolul original de pe portalul Today.md a devenit inaccesibil,¹⁵ păstrându-se însă în mass-media care l-a preluat. În mare parte, presa din holdingul PDM.¹⁶

III.2 Reacția autorităților la faptele investigate de jurnaliști

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – rezonanță redusă	Selectivitate nefavorabilă – rezonanță sporită
<ul style="list-style-type: none"> - autosesizarea/investigarea apatică și întârziată a încălcărilor persoanelor afiliate partidelor de la guvernare. 	<ul style="list-style-type: none"> - autosesizarea/investigarea imediată a încălcărilor persoanelor considerate concurenți politici; - autosesizarea/investigarea întârziată a încălcărilor concurenților politici, dar în momente politic convenabile partidelor de la guvernare.

În aproape jumătate din cazurile monitorizate (6 din 14), presa a scris anterior despre faptele care fac obiectul anchetei. În două cazuri, încălcările au fost semnalate de jurnaliștii de investigație sau de activiști civici (dosarul Chirinciuc și dosarul Chirtoacă). Cu toate acestea, anchetele penale nu fac referire la articolele din presă sau la probele obținute de jurnaliști. În schimb, monitorizarea a arătat că mai multe dintre aceste dosare penale, chiar dacă au fost inițiate mai demult (la scurt timp după anchetele de presă sau dezvăluirile publice), au fost anunțate public în circumstanțe politice sensibile pentru învinuți sau convenabile politic partidului de la guvernare.

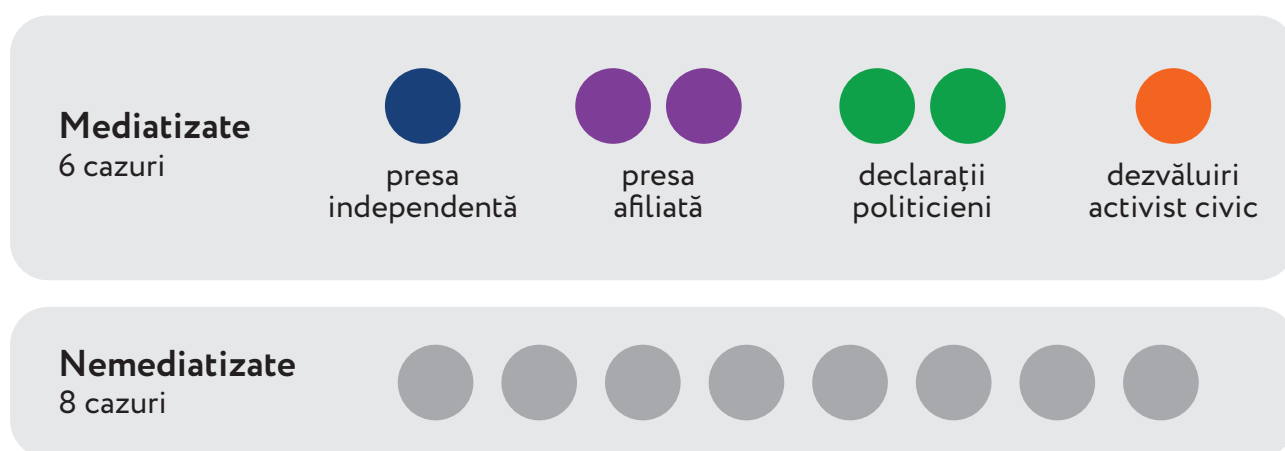
¹⁵ <http://today.md/ro/news/politic/10552>

¹⁶ https://www.publika.md/culmea-ipocriziei-hotii-miliardului-din-pldm-initiaza-motiune-de-cenzura-pe-tema-furtului-de-la-bem_2757981.html
https://www.prime.md/ro/posturile-de-televiziune-ale-lui-lucinschi-finantate-din-banii-bem_37987.html

III. Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților polit

De exemplu, despre ilegalitățile în care ar fi fost **implicați Iurie Chirinciuc și Dorin Chirtoacă**, presa a scris încă în 2016¹⁷. Totuși, informația despre dosarele lui Iurie Chirinciuc și Dorin Chirtoacă a fost făcută publică de procurori în primăvara anului 2017, atunci când PDM promova intens în Parlament sistemul electoral uninominal și căuta voturi pentru adoptarea documentului.¹⁸ Atât liderul PL, Mihai Ghimpu, cât și mai mulți analiști politici¹⁹ au asociat dosarele și reținerea lui Chirtoacă și Chirinciuc cu presiuni din partea PDM asupra fracțiunii PL pentru a vota modificarea sistemului electoral. PL la acel moment pleda împotriva acestor modificări la Codul Electoral.²⁰

Mediatizarea anterioară a încălcărilor de către jurnaliști

În cazul lui **Vlad Filat**, încălcările care fac obiectul dosarului penal au fost dezvăluite opiniei publice în iulie 2015, de către un alt actor politic, liderul Partidului Nostru, Renato Usatîi.²¹ Dezvăluirile lui Usatîi au fost preluate de mai multe instituții de presă, atât independente, cât și angajate politic. Cu toate acestea, în dosar nu se face referire la dezvăluirile politicianului. Usatîi afirmă că nu a fost niciodată citat la procuratură pe acest caz. Chiar dacă urmărirea penală pe acest caz a fost pornită în octombrie 2015, procurorii au făcut public anunțul despre existența dosarului penal abia în ianuarie 2019, peste mai bine de 3 ani, deși, potrivit avocatului lui Filat, acțiuni procesuale pe acest dosar nu s-au mai făcut din 2016. Victor Munteanu, avocatul lui Vlad Filat, și clientul său consideră că dosarul a fost făcut public în preajma campaniei electorale pentru a afecta imaginea Partidului Liberal Democrat, condus anterior de Filat²².

17 <https://anticoruptie.md/ro/investigatii/achizitii-publice/drum-din-bani-publici-pana-la-firma-ministrului-iurie-chirinciuc>
<https://victorchirona.eu/2016/04/21/schema-de-estorcare-a-banilor-de-la-cetateni-prin-intermediul-parcarilor-cu-plata/>

18 http://www.viitorul.org/files/library/Reforma_sistemului_electoral.pdf

19 <https://moldova.europalibera.org/a/revista-presei-alla-ceapaj/28509965.html>
<https://newsmaker.md/rus/novosti/liberaly-popali-pod-udar-pochemu-u-odnopartytsev-gimpu-nachalis-problemy-s-zakono-31070>
<https://www.dw.com/ro/show-politic-sau-lupt%C4%83-%C3%AEmpotriva-marii-corup%C8%9Bii/a-38614020>

20 <http://www.pl.md/libview.php?l=ro&idc=78&id=6964&t=/Presa/tiri/Votarea-Sistemului-Mixt-este-o-lovitura-impotriva-democratiei>

21 <http://protv.md/stiri/actualitate/renato-usatii-il-acuza-pe-vlad-filat-ca-si-ar-fi-platit-serviciile---1064431.html>

<http://www.allmoldova.com/ru/news/renato-usatii-filat-si-a-finantat-pr-ul-electoral-din-miliardul-furat-de-la-bem>

22 <http://www.jurnal.md/ro/news/f8265c5cbc7cc93c/avocat-noul-dosar-impotriva-lui-filat-unul-electoral-era-finalizat-din-2016-iar-cauza-e-trimisa-in-judecata-abia-acum.html>

III. Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților polit

În dosarul lui **Ilan Șor**, încălcările care fac obiectul dosarului penal au fost dezvăluite opiniei publice cu un an înainte de inițierea anchetei penale. Pentru prima dată, despre faptul că Ilan Șor ar fi beneficiarul companiilor care au contractat credite neperformante de peste 5 miliarde de lei s-a menționat în raportul Kroll 1, făcut public în mai 2015.²³ Deși documentul prezenta mai multe probe concludente că Șor este principalul beneficiar al banilor sustrași de la BEM, Banca Socială și Unibank prin credite neperformante, Procuratura Anticorupție a inițiat o cauză penală pentru escrocherie în proporții deosebit de mari și spălarea de bani în proporții deosebit de mari din funcția de președinte al Consiliului de Administrare al BEM abia pe 22 iunie 2016. Din mai 2015 și până în iunie 2016, Șor a reușit să depună un autodenunț, care a stat la baza reținerii și arestării fostului premier Vlad Filat, principalul oponent al liderului Partidului Democrat, Vlad Plahotniuc.

Fostul deputat **Chiril Lucinschi** a acuzat²⁴ public²⁵ că dosarul său a fost scos de pe rafturi pentru a fi determinat să renunțe la intenția sa de a ceda postul de televiziune TV7, pe care îl deținea, Asociației Obștești "Media Alternativa", cea care a fondat ulterior postul TV8, critic la adresa guvernării. Dosarul penal în privința lui Lucinschi a fost pornit în august 2017, dar informația despre asta a fost făcută publică abia în mai 2018²⁶.

III.3 Informarea despre reținerea sau aplicarea arestului

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – rezonanță redusă	Selectivitate nefavorabilă – rezonanță sporită
<ul style="list-style-type: none"> - organul de drept nu comunică jurnaliștilor despre momentul și locul reținerii; - organul de drept nu comunică jurnaliștilor despre escortarea subiectului reținut la judecătorul de instrucție pentru aplicarea arestului. 	<ul style="list-style-type: none"> - organul de drept comunică jurnaliștilor (posibil, celor afiliați guvernării) despre momentul și locul reținerii persoanelor considerate concurenți politici; - organul de drept comunică jurnaliștilor despre escortarea subiectului reținut la judecătorul de instrucție pentru aplicarea arestului.

În 9 din cele 14 cazuri monitorizate, mass-media a fost, de regulă, informată despre locul și ora escortării în instanță a învinutului și a avut posibilitatea de a reflecta aresturile.

În două cazuri, al directorului întreprinderii municipale Direcția Reparații și Construcții Drumuri din Bălți, Serghei Pcela, și al primarului din Ruskaia Kiselia, Gheorghe Gospodinov, mass-media a aflat despre aplicarea arestului ulterior, prin scurgeri de informații sau din surse. La fel ca și în cazul pornirii urmăririi penale, scurgerile de informații în presă s-au făcut de regulă în mass-media apropiată *Partidului Democrat*.²⁷

²³ https://ro.scribd.com/doc/264120732/Kroll-Project-Tenor-Candu-02-04-15#from_embed

²⁴ <https://deschide.md/ro/stiri/social/31624/VIDEO-Descinderi-PCCOCS-%C3%AEn-sudul-republicii-Un-primar---re%C8%9Binut-%C8%99i-acte-ridicate-de-la-mai-multe-prim%C4%83rii.htm>

²⁵ <https://protv.md/actualitate/o-noua-sedinta-de-judecata-in-dosarul-lui-chiril-lucinschi-fostul-deputat-pldm-sustine-ca-dosarul-sau-este-o-razbunare-a-fostei-guvernari-si-spera-ca-dupa-plecarea-democratilor-judecatorii-ii-vor-face-dreptate-video---2498189.html>
<http://tv8.md/tv8-show/cutia-neagra-cu-mariana-rata-marturisiri-propuneri-capcana-si-cursa-de-la-sor-12-07-19/>

²⁶ <https://moldova.europalibera.org/a/chiril-lucinschi-retinut-de-cna/28509076.html>

²⁷ <https://www.publika.md/30-de-zile-de-arest-pentru-serghei-pcela-seful-directiei-reparatie-si-construcție-drumuri-balti-2793791.html>
https://www.canal3.md/ro/serghei-pcela-fost-retinut_36670.html
<https://deschide.md/ro/stiri/social/31624/NEWS-ALERT-Descinderi-PCCOCS-%C3%AEn-sudul-republicii-Un-primar---re%C8%9Binut-%C8%99i-acte-ridicate-de-la-mai-multe-prim%C4%83rii.htm>

III. Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților polit

STUDIU DE CAZ 6.

Anunțarea, de către un blogger, a reținerii lui Dorin Chirtoacă cu o lună înainte de reținerea propriu-zisă

Informațiile despre faptul că Dorin Chirtoacă ar urma să fie anchetat penal și arestat au apărut în spațiul public cu cel puțin o lună înainte de reținere. Pe blogul său, boggerul Eugeniu Luchianiu, a scris încă în aprilie 2017 că după arestarea lui Nistor Grozavu, viceprimar de Chișinău, urmează și reținerea lui Chirtoacă. Luchianiu, făcând trimitere la surse, nota că Grozavu îl va denunța pe Chirtoacă în „dosarul parcărilor”, iar primarul de Chișinău va fi plasat în arest²⁸

(*Sursa: luchianiu.com, 27 aprilie 2017, Adio Chirtoacă?//Grozavu colaborează cu ancheta*²⁹)

III.4 Deschiderea organului de urmărire penală/a acuzării față de presă

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – rezonanță redusă	Selectivitate nefavorabilă – rezonanță sporită
<ul style="list-style-type: none"> - organul de drept/acuzatorul de stat refuză să ofere informații și să facă declarații; - organul de drept/acuzatorul de stat oferă informații limitate și face declarații succinte; - organul de drept/acuzatorul de stat organizează conferințe de presă la care oferă informații aparent favorabile subiectului anchetei, refuză să răspundă la întrebări sau răspunde doar la întrebările jurnaliștilor afiliați guvernării. 	<ul style="list-style-type: none"> - organul de drept/acuzatorul de stat organizează conferințe de presă pentru jurnaliști, răspunde la toate întrebările; - organul de drept/acuzatorul de stat oferă informații și declarații detaliate pe marginea cazului.

De regulă, cazurile au fost făcute publice de procurori prin comunicate de presă, la momentul finalizării urmăririi penale. Conferințele de presă au fost utilizate de procurori ca mijloc de comunicare cu presa doar în 3 din cele 14 cazuri³⁰. În 7 din 14 cazuri, procurorii au oferit declarații sau comentarii presei despre caz. De regulă, asta se întâmpla la solicitarea presei, după sau înaintea ședințelor de judecată. În două cazuri, procurorii au refuzat să ofere informații elementare despre existența unei cauze penale și calitatea procesuală a persoanei care a fost reținută și audiată. Este vorba despre dosarul primarului de Cimișlia, Gheorghe Răileanu, și dosarul primarului de Comrat, Serghei Anastasov. Solicitățile au fost expediate în scris de jurnaliști, în baza Legii privind accesul la informație. În cazul lui Gheorghe Răileanu, procurorii nu au oferit niciun răspuns la solicitare, iar în cazul Serghei Anastasov au refuzat să ofere informații pe motiv de secret al anchetei.

În dosarul fostului ministru al Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, Iurie Chirinciuc, procurorii au fost însă mult mai deschiși și au făcut publice probe video și audio din dosar.

28 <https://luchianiu.com/blog/2017/04/27/adio-chirtoaca-grozavu-colaboreaza-cu-ancheta/>

29 <https://www.investigatii.md/ro/investigatii/justitie/infografic-harta-primarilor-penali-din-republica-moldova>

30 Dosarul Șor, dosarul Chirinciuc și dosarul Bogatico

III. Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților polit

STUDIU DE CAZ 7.

Difuzarea imaginilor video din dosarul Chirinciuc

Pe 28 aprilie 2017, Centrul Național Anticorupție a făcut publice mai multe înregistrări video filmate cu o cameră ascunsă în biroul lui Iurie Chirinciuc și alte locații. În imagini, Iurie Chirinciuc apare discutând cu alte persoane sau preluând o pungă despre care se menționează că ar conține bani. Imaginile au fost difuzate la o zi după reținerea lui Iurie Chirinciuc de către procurori în cadrul dosarului penal în care ministrul era acuzat de corupere pasivă și abuz de putere.

Procurorii au difuzat imaginile în contextul în care liderul PL, Mihai Ghimpu, a declarat la o conferință de presă că informațiile difuzate joi, 27 aprilie, de Centrul Național Anticorupție nu coincid cu textul ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuț înaintată lui Iurie Chirinciuc³¹.

(Sursa: Agora.md, 28 aprilie 2017, VIDEO. CNA oferă imagini în dosarul Chirinciuc: Ministrul ar fi primit „otkat” de la agenți economici)

Ulterior, procurorii nu au făcut publice alte probe din dosar. Precizăm că și reținerea lui Iurie Chirinciuc din ziua de 27 aprilie 2017 s-a făcut cu participarea presei. Jurnaliștii au fost informați „pe surse” de către procurori despre adresa și ora la care va avea loc reținerea³².

(Sursa: ProTV Chișinău, 27 aprilie 2017, Ministrul Transporturilor, Iurie Chirinciuc, reținut. Liberalul spune ca este un dosar politic, pentru că PL nu susține votul uninominal al democrațiilor. În același dosar de corupție, CNA a mai încătușat 3 persoane - VIDEO)

III.5 Comunicarea cu presa a subiectului investigat/judecat, aflat în arest

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – rezonanță redusă	Selectivitate nefavorabilă – rezonanță sporită
<ul style="list-style-type: none"> - Subiectul investigat, aflat în arest, oferă comentarii jurnaliștilor când este adus la audieri/confruntări; - Subiectul inculpat nu este împiedicat de escortă să comunice cu jurnaliștii. 	<ul style="list-style-type: none"> - Subiectul investigat, aflat în arest, nu comunică cu presa, fie pentru că jurnaliștii nu sînt informați când subiectul este adus pentru audieri/confruntări, fie pentru că jurnaliștii nu au accesul autorizat în clădirea/în apropierea biroului unde au loc acțiunile procesuale; - Subiectul inculpat este împiedicat de escortă să comunice cu jurnaliștii (este dus foarte repede, gardienii se pun între inculpat și jurnaliști, gardienii îi dau la o parte pe jurnaliști, pentru a nu putea ajunge la inculpat).

31 <https://agora.md/stiri/31566/video--cna-ofera-imagini-in-dosarul-chirinciuc-ministrul-ar-fi-primit-otkat-de-la-%20agenti-econom>

32 <http://protv.md/actualitate/ministrul-transporturilor-liberalul-iurie-chirinciuc-a-fost-retinut--1860741.html>

III. Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților polit

În 13 din cele 14 cazuri monitorizate, subiectul urmăririi penale a avut posibilitatea de a comunica cu presa, fie în contextul ședințelor de judecată, fie contactat telefonic, fie participând la emisiuni. Câțiva dintre subiecți au beneficiat de o mediatizare masivă în cadrul alegerilor parlamentare din acest an, ei fiind înregistrați în calitate de candidați: Dorin Chirtoacă, Gheorghe Răileanu, Ilan Șor, Constantin Țuțu, Domnica Manole, Iurie Chirinciuc.

În cadrul monitorizării, singurul subiect căruia i-a fost îngădit dreptul de a comunica cu presa, chiar dacă procesul de judecată a fost unul deschis, este fostul premier Vlad Filat. Totodată, singurul care a avut posibilitatea de a comunica cu presa pe marginea dosarului său, dar a refuzat să o facă, a fost Ilan Șor. Acesta din urmă nu a comunicat decât prin intermediul înregistrărilor video pe rețelele de socializare, conferințe de presă, dar nu și pe holurile instanței de judecată, acolo unde se aflau jurnaliștii.

STUDIUL DE CAZ 8.

Limitarea, de către escortă, a comunicării lui Vlad Filat cu presa

Chiar de la prima ședință de judecată, Vlad Filat a cerut instanței să-i permită să discute cu presa după ședință. Instanța a menționat că Vlad Filat are permisiunea de a discuta cu presa, dar că trebuie să se supună escortei. La toate ședințele de judecată, inculpatul a reușit să răspundă doar pe scurt la una-două întrebări. Escorta de fiecare dată l-a scos din sală imediat ce se încheia ședința de judecată și îl ducea în sală în momentul în care intrau judecătorii, astfel încât lui Vlad Filat îi erau create obstacole în comunicarea cu presa.

Deși dosarul în care este judecat fostul premier are, potrivit procurorilor, legătură cu furtul miliardului, Ilan Șor, un alt învinuit într-un dosar legat de furtul miliardului, a beneficiat de un tratament diferit. Ilan Șor³³ or a putut comunica cu presa ori de câte ori și-a dorit – declarații, conferințe, emisiuni, postări pe Facebook.³⁴ Spre deosebire de cauza Filat 2, dosarul Șor a fost examinat cu ușile închise.

III.6 Atitudinea instanței de judecată față de jurnaliști

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – rezonanță redusă

- În funcție de interesul inculpatului, adoptă o atitudine de deschidere față de jurnaliști sau, din contra, este reticent.

Selectivitate nefavorabilă – rezonanță sporită

- În funcție de interesul guvernării pe cazul inculpatului, adoptă o atitudine de deschidere față de jurnaliști sau, din contra, este reticent.

Fișele de monitorizare a ședințelor de judecată au arătat că judecătorii au manifestat, de regulă, o atitudine bună față de jurnaliști, permițându-le accesul la ședințele de judecată, cu dreptul de a filma începutul ședințelor și pronunțarea sentinței. Totuși, au existat câteva cazuri în care judecătorii au avut o atitudine ostilă față de jurnaliști sau le-au îngădit dreptul de a urmări procesul de judecată.

33 <https://unimedia.info/ro/news/efe7717d420399a4/live-update-o-noua-sedinta-de-judecata-in-dosarul-filat-ii-dupa-doi-ani-vlad-filat-din-nou-in-fata-magistratilor.html>

34 <https://www.facebook.com/watch/?v=2073341766215349>
<https://agora.md/stiri/9931/video-live-ilan-shor-face-o-conferinta-de-presa>

III. Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților polit

În dosarul fostului primar al mun. Chișinău, **Dorin Chirtoacă**, judecătorii au permis filmarea video doar la ședința preliminară, în rest, jurnaliștii au avut dreptul doar să asiste în sala de judecată.

În dosarul fostului deputat **Chiril Lucinschi**, jurnaliștii care au cerut dreptul de a înregistra întreaga ședință de judecată au fost tratați cu refuz.

Cea mai severă atitudine a judecătorilor a fost surprinsă în procesul fostului prim-ministru **Vlad Filat**.

STUDIUL DE CAZ 9.

Atitudinea magistraților și a escortei lui Vlad Filat față de jurnaliști

Deși procesul de judecată este deschis, mascații care asigură escortarea politicianului au interzis în repetate rânduri jurnaliștilor să asiste la proces sau să comunice cu inculpatul. La ședința din 15 aprilie 2019, mascații nu au permis jurnaliștilor să intre în sala de ședințe decât după ce a intrat completul de judecători care examinează dosarul. Ulterior, mascații au interzis cameramanilor accesul în sală, după care și magistrații le-au interzis celorlalți câțiva jurnaliști care fuseseră acceptați în sală să-l filmeze sau să-l fotografieze pe fostul premier. „Dacă fotografiați, vom declara ședința închisă”, a amenințat magistrata Djeta Chistol.³⁵

La o altă ședință de judecată, mascații de la Detașamentul cu Destinație Specială „Pantera” le-au interzis jurnaliștilor să se așeze pe scaunele aflate vizavi de locul în care stătea fostul lider al PLDM. Când judecătorii s-au retras în deliberări, mascații au cerut celor câțiva jurnaliști să părăsească sala de ședințe în care se afla Vlad Filat. Tot mascații au interzis jurnaliștilor să filmeze o încheiere a instanței, deși completul de judecată a permis acest lucru.

La ședința din 18 aprilie 2018, completul de judecată a decis să o elimine din proces pe o jurnalistă de la postul de televiziune Jurnal TV. Una dintre judecătoarele din complet a afirmat că, în ședința anterioară, aceasta ar fi avut un comportament incorect. „În timp ce instanța a dat soluția la încheiere, Dvs. ați întrerupt-o și ați făcut mențiuni, replici, ați strigat. Sunteți îndepărtată din ședința de judecată. O zi bună”.³⁶

Cu toate acestea, interesul jurnaliștilor pentru a asista la ședințele de judecată în majoritatea dintre aceste cazuri a fost foarte mic. În 80% din ședințe, monitorii au semnalat că ei erau singurii jurnaliști prezenți la proces. Pierderea interesului pentru ședințele de judecată pe aceste cazuri a fost determinată în mare parte de dese amânări de ședințe, dar și de distanța mare până la instanța în care era examinată cauza (dosarul Șor, judecat la Curtea de Apel Cahul, circa 140 km de la Chișinău).

35 <https://www.privesc.eu/arhiva/66264>

<https://noi.md/md/politica/ilan-sor-ii-ameninta-pe-nastase-si-sandu-cu-curaua-video>

36 <http://tv8.md/2019/06/26/video-update-sedinta-de-judecata-in-dosarul-filat-ii-ex-premierul-a-retras-recursul-inaintat-la-curtea-de-apel/>
<http://www.jurnaltv.md/news/717fd5c03aa638bf/dupa-doi-ani-filat-din-nou-in-instanta.html>

IV. SELECTIVITATEA JUSTIȚIEI ÎN PROCESUL PENAL: ABORDARE BLÂNDĂ FAȚĂ DE EXPONENȚII PUTERII

Pentru a verifica ipoteza selectivității justiției din perspectivă procesual-penală, pe cazurile selectate, au fost monitorizate comportamentul, acțiunile și deciziile organelor de anchetă, procuraturii și instanțelor de judecată, în cadrul dosarelor de rezonanță în privința actorilor politici. În acest sens, s-au urmărit următoarele aspecte: existența cazurilor asemănătoare cu abordări diferite (secțiunea IV.1), existența complicilor cu statut procesual diferit (secțiunea IV.2), accesul publicului la ședințele de judecată (secțiunea IV.3), recuzările judecătorului/procurorului (secțiunea IV.4), schimbarea judecătorului/procurorului (secțiunea IV.5), tergiversarea procesului (secțiunea IV.6), inegalitatea armelor în proces (secțiunea IV.7), etica judecătorului (secțiunea IV.8), intimidarea părților (apărătorului, procurorului, judecătorului) (secțiunea IV.9).

IV.1 Cazuri asemănătoare cu abordări diferite

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă – abordare dură
Într-un caz diferit, dar asemănător, cunoscut public, organul de urmărire penală/judecătorul adoptă o poziție mai loială față de subiect, de ex.:	Într-un caz diferit, dar asemănător, cunoscut public, organul de urmărire penală/judecătorul adoptă o poziție mai dură față de subiect:
<ul style="list-style-type: none"> - nu se solicită/aplică arestarea, se solicită/aplică arestul la domiciliu sau alte măsuri preventive neprivative; - plasarea în izolatorul de detenție preventivă mai "comod" al CNA; - tergiversarea transmiterii în judecată a cazului (inclusiv cu riscul de intervenire a prescripției) și/sau tergiversarea examinării cazului în instanță; - neaplicarea suspendării din funcție pe perioada instrumentării și judecării dosarului; - solicitarea de către procuror de a aplica o pedeapsă mai blândă pentru fapta săvârșită/prejudiciul cauzat, spre deosebire de cazuri similare/conexe, în care pedeapsa solicitată este mai aspră, deși faptele sunt mai grave, iar prejudiciile cauzate – mai mari; - încetarea procesului (la urmărire penală sau în instanță), achitarea sau condamnarea cu suspendare și/sau cu aplicarea amenzilor ne semnificative și/sau fără privarea de dreptul de a ocupa funcții sau cu privări pe perioade neînsemnate etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - se solicită/aplică arestarea, nu se solicită/aplică arestul la domiciliu sau alte măsuri preventive neprivative; - plasarea în izolatorul de detenție preventivă cu condiții mai rele (penitenciarul nr.13); - transmiterea rapidă în instanță a cazului și/sau examinarea rapidă a cazului în instanță; - suspendarea din funcție pe perioada instrumentării și judecării dosarului; - solicitarea de către procuror de a aplica o pedeapsă mai aspră pentru fapta săvârșită/prejudiciul cauzat, spre deosebire de cazuri similare/conexe, în care pedeapsa solicitată este mai blândă, deși faptele sunt la fel sau mai puțin grave, iar prejudiciile cauzate – mai mici; - condamnarea cu aplicarea pedepsei închisorii și/sau cu aplicarea amenzilor mai mari și/sau cu privarea de dreptul de a ocupa funcții sau cu privări pe perioade mai mari etc.

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

Experții au constatat existența unor abordări diferite în patru cazuri asemănătoare, care țin de trei dintre subiecții monitorizării – **Vlad Filat, Ilan Șor și Chiril Lucinschi**, precum și un subiect aflat în afara monitorizării – **Veaceslav Platon**. Toate cele patru dosare se referă, potrivit procurorilor, la așa-numitul caz al „furtului miliardului”. Ilan Șor este învinuit de escrocherie în proporții deosebit de mari și spălare de bani în proporții deosebit de mari, din funcția de președinte al Consiliului de Administrare al BEM. Vlad Filat și Chiril Lucinschi sunt învinuiți de spălare de bani în proporții deosebit de mari. Veaceslav Platon este condamnat pentru escrocherie săvârșită de un grup criminal organizat, în calitate de organizator al infracțiunii, spălare de bani în proporții deosebit de mari și corupere activă.

Analiza comportamentului procurorilor și judecătorilor în cele patru dosare trădează o **atitudine privilegiată, pe mai multe aspecte, manifestată de organul de anchetă și instanță lui Ilan Șor, considerat afiliat guvernării PDM**. Există și unele deosebiri procesuale de tratament al lui Ilan Șor ca primar de Orhei și **Dorin Chirtoacă**.

Aceste abordări procesuale diferite pot fi rezumate în felul următor:

- **Arestul preventiv și condițiile de detenție provizorie.** **Ilan Șor** s-a aflat într-un loc de detenție preventivă timp de 42 de zile, fiind deținut în izolatorul CNA, unde condițiile de detenție provizorie sunt foarte bune. De asemenea, Șor s-a aflat timp de 11 luni în arest la domiciliu și 25 de luni a avut interdicție de părăsire a țării. Cu toate acestea, el a avut mai multe călătorii în străinătate, în vacanță, dar și o deplasare la Strasbourg, unde s-a întâlnit cu mai mulți oficiali europeni, în octombrie 2017. **Vlad Filat** a fost cercetat penal în stare de detenție, în Penitenciarul nr. 13. Judecătorii nu au aplicat măsuri preventive în privința fostului premier în cel de-al doilea dosar, căci Vlad Filat se află deja în detenție de 4 ani. Totuși, atunci când a fost reținut inițial, în primul dosar, Vlad Filat s-a aflat în arest preventiv timp de 13 luni, de la reținere și până la condamnare. **Veaceslav Platon** se află în detenție de pe 25 iulie 2016, din momentul în care a fost reținut de oamenii legii de la Kiev și extrădat celor de la Chișinău. La fel ca Vlad Filat, Veaceslav Platon a fost ținut în arest în Penitenciarul nr. 13, unde a rămas să își ispășească pedeapsa după condamnare. **Chiril Lucinschi** s-a aflat în arest la domiciliu timp de 10 luni, după care a fost plasat sub control judiciar.
- **Tergiversarea examinării dosarului.** La trei ani de la transmiterea dosarului lui **Ilan Șor** în judecată, în privința acestuia nu există o decizie definitivă a instanței. Examinarea dosarului la Judecătoria Chișinău a durat 10 luni. Sentința motivată de condamnare a lui Ilan Șor a fost redactată în iulie 2017, dar timp de 6 luni dosarul a stat blocat în instanța de fond din cauza traducerii sentinței în limba rusă (solicitarea a venit din partea inculpatului, care a motivat că nu înțelege limba română, chiar dacă a depus anterior două denunțuri împotriva lui Vlad Filat și Veaceslav Platon în limba română). De 22 de luni, dosarul se află la Curtea de Apel, la faza de cercetare judecătorească. În cadrul procesului au avut loc mai multe amânări ale ședințelor de judecată. Primul dosar al lui **Vlad Filat** a fost examinat în instanța de fond, Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție timp de 16 luni. Dosarul lui **Veaceslav Platon** a trecut prin cele trei instanțe naționale timp de 17 luni. Și sentința lui Platon a fost tradusă în limba rusă, iar procedura a durat o lună și jumătate. Cauza lui **Chiril Lucinschi** a fost examinată în prima instanță timp de 8 luni și se află la Curtea de Apel de 16 luni, la etapa de cercetare judecătorească.
- **Satisfacerea demersurilor motivate electoral ale inculpaților.** Instanța de apel a acceptat solicitarea lui **Ilan Șor** de amânare a ședințelor de judecată în perioada campaniei electorale din iarna anului 2019, pe motiv că inculpatul era candidat electoral. În cazul lui **Dorin Chirtoacă**, instanța a refuzat amânarea procesului din cauza campaniei electorale, chiar dacă inculpatul a solicitat asta.

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

- **Administrarea probelor.** În dosarul lui **Ilan Șor**, Curtea de Apel Cahul a acceptat solicitarea apărării de efectuare a unei expertize economico-financiare. În cauza lui **Chiril Lucinschi**, judecătorii au respins o solicitare similară.
O altă excepție făcută în favoarea lui **Ilan Șor** a fost transferarea dosarului acestuia la Curtea de Apel Cahul, acolo unde accesul presei la ședințele de judecată este mai complicat din cauza distanței mari de la Capitală. Transferul l-a avantajat pe Ilan Șor.
- **Aplicarea sechestrului.** Instanța de fond nu a aplicat sechestrul pe bunurile lui **Ilan Șor**, ca măsură de asigurare, așa cum a făcut-o în cazul celorlalte trei cauze penale instrumentate în legătură cu fraudă bancară: Vlad Filat, Chiril Lucinschi, Veaceslav Platon.
- **Suspendarea din funcție.** La solicitarea procurorilor, **Dorin Chirtoacă** a fost suspendat din funcția de primar al mun. Chișinău. O solicitare similară în cauza primarului de Orhei, **Ilan Șor**, a fost respinsă.
- **Pedeapsa solicitată de acuzare.** **Ilan Șor** și **Veaceslav Platon** au fost învinuiți de procurori de comiterea aceluiași fapte - escrocherie în proporții deosebit de mari și spălare de bani în proporții deosebit de mari. Pentru Șor, care ar fi spălat cinci miliarde de lei de la Banca de Economii, acuzarea a solicitat închisoare pe termen de 19 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții în sistemul bancar pe un termen de cinci ani. În cazul lui Platon, deși suma invocată e de circa șase ori mai mică (800 de milioane de lei), pedeapsa cerută de procurori a fost ceva mai mare - 23 de ani de închisoare, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții în sistemul bancar pe un termen de cinci ani.
- **Pedeapsa aplicată de instanță.** Veaceslav Platon a fost într-un final condamnat la 18 ani de închisoare în penitenciar de tip închis. Învinuirea primarului de la Orhei, de cealaltă parte, a suferit schimbări pe parcurs. Instanța a recalificat „escrocheria în proporții deosebit de mari” (care se pedepsește cu 8-15 ani de închisoare, potrivit Codului Penal) în „cauzare de daune prin înșelăciune sau abuz de încredere în proporții deosebit de mari, dacă fapta nu constituie o însușire” (pentru care Codul Penal prevede până la trei ani de închisoare) și spălare de bani în proporții deosebit de mari. Într-un final, Ilan Șor a fost condamnat la șapte ani și jumătate privațiune de libertate în penitenciar de tip semiînchis.

IV.2 Complici cu statut procesual diferit

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă – abordare dură
- În cadrul aceluiași dosar al subiectului investigat/judecat, complicele său care are afilieri cu partidul de guvernare nu este recunoscut ca bănuț, învinuit, inculpat, ci în calitate de martor, victimă, parte vătămată sau nu are nici un statut.	- În cadrul aceluiași dosar penal, complicele afiliat partidelor concurente sau neafiliat politic este recunoscut în aceeași calitate procesuală ca și subiectul investigat/judecat de bănuț, învinuit, inculpat.

Din cele 14 cazuri monitorizate, doar în două au fost constatate aceste circumstanțe - dosarul lui Iurie Chirinciuc și dosarul lui Dorin Chirtoacă. În cadrul cauzei penale a lui Iurie Chirinciuc, inițial, a fost reținut și Veaceslav Telesman, ex-șeful Administrației de Stat a Drumurilor. Veaceslav Telesman a fost plasat în izolator împreună cu Iurie Chirinciuc și ceilalți oameni de afaceri. Ulterior, dosarul său a fost însă disjuns de la dosarul

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

de bază și a rămas la faza de urmărire penală până acum. Mai mult, în cadrul sentinței de condamnare, emise pe numele lui Iurie Chirinciuc în prima instanță, au fost menționate legăturile acestuia cu Veaceslav Teleman. Dar, la Curtea de Apel Chișinău, avocatul lui Teleman s-a implicat și a solicitat ca din sentința primei instanțe să fie șterse toate referirile acuzatoare la Veaceslav Teleman, pentru că ele nu au fost demonstrate într-o ședință de judecată. Curtea de Apel Chișinău a acceptat cererea avocatului lui Teleman.

În cauza penală a lui Dorin Chirtoacă sunt vizați și viceprimarul de Chișinău Nistor Grozavu și șeful Direcției transporturi și căi de comunicații, Igor Gamrețchi. Ambii au fost învinuiți în „dosarul parcărilor”, dar au statut de martori în dosarul în care este învinuit Dorin Chirtoacă. Igor Gamrețki a fost condamnat la 3 ani cu suspendare, iar despre dosarul lui Nistor Grozavu nu se știe nimic. Grozavu a exercitat în continuare funcția de viceprimar al Capitalei, propunând-o la funcția de primar-interimar al Capitalei pe Silvia Radu, care, deși nu este oficial membru de partid, este apropiată a PDM.

IV.3 Accesul publicului la ședințele de judecată

În cadrul monitorizării ședințelor de judecată s-au verificat următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă – abordare dură
<ul style="list-style-type: none"> - Ședințele de judecată au loc în sala de ședințe; - Proces deschis pentru public; - Informația despre ședințele de judecată a fost publicată corect pe portalul instanțelor de judecată. <p><i>Notă: în funcție de interesul inculpatului, situația poate fi diametral opusă, iar accesul - limitat.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ședințele de judecată au loc în biroul judecătorului; - Proces închis pentru public; - Informația despre ședințele de judecată a fost publicate greșit pe portalul instanțelor de judecată. <p><i>Notă: în funcție de interesul guvernării, situația poate fi diametral opusă, iar accesul -limitat.</i></p>

IV.3.1 Spațiu insuficient pentru publicul care poate asista la ședința de judecată

Cât privește locul desfășurării ședinței de judecată, 50 din cele 98 de ședințe monitorizate, au avut loc în biroul judecătorului, iar 48 – în sala de ședințe. Astfel, puțin peste jumătate din ședințele monitorizate au avut loc în spații neprietenoase participării publicului interesat să urmărească actul justiției. Cu toate acestea, toate ședințele de judecată au fost înregistrate audio fără întreruperi, conform legislației în vigoare, ceea ce este, într-o anumită măsură, o garanție a corectitudinii desfășurării ședinței, căci înregistrările pot fi verificate. Totuși, garanția dată nu este absolută, din moment ce verificarea înregistrărilor tuturor ședințelor desfășurate în birourile judecătorilor este o așteptare puțin probabilă.

STUDIUL DE CAZ 10.

Cauzele examinate în birourile magistraților au fost:

- cazul **Ilan Șor**. Curtea de Apel Cahul, 3 din 5 ședințe monitorizate au avut loc în biroul judecătorilor;
- cazul **Dorin Chirtoacă**. Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, 21 din 25 de ședințe monitorizate au avut loc în biroul judecătorului, iar ultimele 4 ședințe – în sala de ședințe;

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

- cazul **Serghei Pcela**, exponent al PN care ulterior a migrat la PDM. Judecătoria Bălți, 7 ședințe monitorizate au avut loc în biroul judecătorului;
- cazul **Domnica Manole**, care a devenit susținătoare PPDA. Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, 2 ședințe monitorizate au avut loc în biroul judecătorului;
- cazul **Gheorghe și Maria Duca**. Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani – toate cele 17 ședințe monitorizate au avut loc în biroul judecătorului.

(Sursa: fișele de monitorizare, 1 februarie 2019 – 31 iulie 2019)

IV.3.2 Dezinformarea publicului care dorește să asiste la ședința de judecată

În 92% din cazuri, informația despre ședințele de judecată a fost publicată corect pe site-ul instanțelor.

În cazul a 4% din ședințe, monitorii au semnalat existența erorilor în anunțurile de pe pagina instanțelor de judecată cu privire la ședințe (dosarul Țuțu și dosarul Manole).

În alte 4% din ședințe, cu privire la trei cauze penale, au fost constatate situații când informația despre ședințele de judecată nu a fost deloc publicată pe pagina instanței (dosarul Pcela, dosarul Răileanu, dosarul Șor).

STUDIUL DE CAZ 11.

Nepublicarea informației despre ședințele de judecată pe cazul Ilan Șor

La începutul anului 2019, postul de televiziune TV8 a informat despre faptul că de pe pagina web a Curții de Apel Cahul a dispărut agenda ședințelor programate în dosarul lui Ilan Șor, președintele Partidului ȘOR și candidat la alegerile parlamentare din februarie, cu excepția a două ședințe, care au avut loc în anul 2018, în lunile aprilie și mai.

Reprezentanții Curții de Apel Cahul au explicat că la solicitarea Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești instanța a făcut schimbări prin bifarea ședințelor din dosarul lui Ilan Șor, cu mențiunea „ședință închisă”. În același timp, Agenția a anunțat că a cerut Curții de Apel să întreprindă măsurile necesare pentru a asigura documentarea corectă a dosarului electronic. CSM a refuzat să intervină pentru a analiza situația. Peste câteva zile, după ce „secretizarea” anunțurilor despre ședințe a fost criticată dur de presă, publicarea agendei ședințelor de judecată în dosarul lui Ilan Șor a fost reluată.

(Sursa: TV8, 21 ianuarie 2019, Agenda ședințelor de judecată în dosarul lui Ilan Șor de la Curtea de Apel Cahul a dispărut de pe site-ul instanței³⁷)

IV.3.3 Închiderea procesului/ședinței de judecată pentru public

Din cele 12 cazuri monitorizate la etapa examinării în judecată, doar într-un singur caz (cauza Șor) procesul a fost declarat închis pentru public. În acest caz au avut loc 5 ședințe de judecată în perioada de monitorizare, ceea ce constituie 5% din toate ședințele.

37 <http://tv8.md/2019/01/22/agenda-sedintelor-de-judecata-in-dosarul-lui-ilan-sor-de-la-curtea-de-apel-cahul-a-disparut-de-pe-site-ul-instantei/>

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

După cum procesul de monitorizare a început când cazul se afla deja de mai mult timp la etapa examinării în Curtea de Apel Cahul, monitorii nu au putut surprinde motivele închiderii procesului, având posibilitatea să verifice doar dacă ședințele de judecată sunt anunțate corect, au loc potrivit anunțului, dacă inculpatul (Ilan Șor), apărătorii lui și procurorii se prezintă la ședințele de judecată și fac declarații pentru presă în afara sălii de ședințe.

STUDIU DE CAZ 12.

Temeiuri diferite ale închiderii procesului în cazul Ilan Șor și în alte cazuri conexe

Cauza Ilan Șor face parte dintr-o serie mai mare de dosare penale instrumentate în legătură cu fraudă din sistemul bancar al Republicii Moldova, supranumită "dosarul miliardului". Din aceeași serie de dosare legate de fraudă bancară au mai făcut sau încă fac parte cauzele ex-premierului Vlad Filat (PLDM), a omului de afaceri Veaceslav Platon și a ex-deputatului PLDM Chiril Lucinschi.

Pe cauzele lui Vlad Filat și Veaceslav Platon procesele de judecată la fel s-au desfășurat cu ușile închise, argumentul vehiculat fiind că accesul publicului ar permite aflarea de către complicii inculpaților a informațiilor sensibile care ar periclita recuperarea banilor fraudauți de către organul de urmărire penală, or, aceștia ar putea să transfere, pe alte conturi, în alte jurisdicții, banii de pe conturile despre care au aflat procurorii. Inculpații erau judecați în stare de arest, neavând posibilitatea de a comunica cu eventuali complici.

În cauza Ilan Șor, inculpatul este judecat în libertate, având posibilitatea nestingherită de a comunica cu oricare eventuali complici în vederea ascunderii de mai departe a banilor. Mai mult ca atât, acesta avea posibilitatea de a se deplasa peste hotare, unde putea personal să se ocupe de asemenea tranzacții, chiar în timpul procesului desfășurat în privința sa. În final, Ilan Șor a devenit de negăsit după schimbarea guvernării.

Dosarul Ilan Șor prezintă diferențe interesante și în raport cu dosarul lui Chiril Lucinschi, care, la fel, a fost judecat în stare de libertate (de la un moment dat). Aflându-se în libertate, Chiril Lucinschi, la fel, ar fi putut comunica liber cu oricare eventuali complici, la fel ca și Ilan Șor, însă dosarul lui Chiril Lucinschi a fost examinat cu ușile deschise.

Astfel, în comparație cu Vlad Filat și Veaceslav Platon, pe de o parte, și cu Chiril Lucinschi, pe de altă parte, nu este clar de ce fostul administrator al BEM, aflat în epicentrul fraudei bancare, a fost judecat atât în libertate, cât și cu ușile închise.

IV.4 Recuzări ale judecătorului/procurorului

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – abordare blândă

- Partea apărării înaintează recuzări neîntemeiate judecătorului/procurorului, care sunt acceptate.

Selectivitate nefavorabilă – abordare dură

- Partea apărării înaintează recuzări întemeiate (atitudine evident ostilă, existența conexiunilor politice cu guvernarea etc.) judecătorului/procurorului, care sunt respinse.

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

Judecătorul nu poate participa la judecarea cauzei și urmează să se abțină sau să fie recuzat dacă există circumstanțe care pun la îndoială rezonabilă imparțialitatea sa (de ex., legături de rudenie ale judecătorului, participarea anterioară la examinarea cazului într-o anumită calitate procesuală, expunerea anterioară asupra vinovăției sau nevinovăției inculpatului etc). Cererile de recuzare se formulează în partea pregătitoare a ședinței de judecată, dar și pe parcursul examinării cauzei, de regulă, înainte de începerea cercetării probelor. Părțile nu sunt limitate în posibilitatea înaintării repetate a cererilor de recuzare. Totuși, dacă acest lucru se face cu scopul tergiversării examinării cauzei, derutării judecătorului sau din alte rele intenții, când cererea de recuzare se înaintează în mod repetat cu rea-credință și în mod abuziv, instanța poate aplica față de persoana vinovată o amendă judiciară³⁸.

Examinarea recuzărilor înaintate în cauzele penale de rezonanță și cu implicații ale persoanelor politice sunt de un interes deosebit pentru înțelegerea existenței și manifestărilor fenomenului selectivității justiției, deoarece permite să vedem dacă apărarea invocă motive politice și/sau diferențe de tratament între justițiabili.

Din cele 12 cazuri monitorizate ajunse la examinare în instanța de judecată, doar în 3 cazuri (25%) apărarea a înaintat recuzări: cazurile Dorin Chirtoacă, Chiril Lucinschi și Ilan Șor.

Astfel, **pe cauza Dorin Chirtoacă**, în care există persoane implicate în faptele infracționale imputate, dar care se bucură de statut procesual de martor (viceprimarul Nistor Grozavu), recuzările judecătorului de către inculpat și apărătorii lui sunt foarte frecvente.

STUDIUL DE CAZ 13.**Recuzarea judecătorului în cazul Dorin Chirtoacă la ședința din 2 aprilie 2019**

Avocații lui Dorin Chirtoacă, Gheorghe Malic și Tatiana Iovu, au înaintat încă o cerere de recuzare a judecătorului Alexandru Negru, care examinează dosarul penal pe numele ex-primarului capitalei. Apărătorii îl acuză pe Alexandru Negru că și-a depășit atribuțiile și nu asigură un proces echidistant. De asemenea, apărătorii susțin că judecătorul stabilește ședințele de judecată fără să se consulte cu ei.

„La data 2 aprilie 2018 în cadrul ședinței de judecată, Alexandru Negru, printr-o încheiere nemotivată, a decis finalizarea audierii martorului Nistor Grozavu, în timp ce partea apărării mai are un șir de întrebări. Însă Negru, fără să audieze părțile, măcar procurorul, a încălcat dreptul la libera exprimare al lui Dorin Chirtoacă. După aceasta, până în prezent, nu ne-a prezentat motivarea acestei încheieri, nefiind clar ce l-a determinat să emită respectiva hotărâre. La finalizarea ședinței din 2 aprilie, Negru, contrar prevederilor, în mod autoritar, fără să consulte părțile și să țină cont de program, a fixat ședințe de judecată, cu toate că am anunțat că suntem implicați în alte ședințe de judecată. Deși l-am informat pe 2 aprilie că azi voi fi ocupat în alte ședințe de judecată, dumnealui a invocat ședința la care nu m-am prezentat din motive întemeiate”, a declarat avocatul Gheorghe Malic.

Aceleași argumente au fost invocate și de către avocatul Tatiana Iovu, care susține că magistratul Alexandru Negru ar fi influențat din exterior.

„Comportamentul judecătoresc al domnului Negru dă dovadă de lipsă de echidistanță și imparțialitate. Ori el are un interes sau o influență. Ne dorim să avem o justiție corectă pe acest dosar”, a menționat Tatiana Iovu.

38 Art.33 și 34 CPP.

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

Cu argumente a venit și Dorin Chirtoacă și a cerut recuzarea judecătorului Negru.

„Susțin cererea domnilor avocați. Solicit insistent ca recuzarea să nu fie una formală sau bătaie de joc. Noi nu mai putem examina acest dosar la judecătorul Negru. Un judecător care insultă avocații, asta e tot. Chiar și astăzi în timpul ședinței i-a spus din mers: „Dumneata vorbești prea mult, stai jos”. Domnul judecător a admis în proces martori, care nu sunt martori. Noi nu avem o instanță legal constituită. S-au produs infracțiuni de audiență. S-a demonstrat că Grozavu a ascuns faptul că a semnat anumite documente, lucru constatat de avocați, iar întrebat de ce a ascuns că a semnat acele documente, Grozavu a spus că a considerat că nu e de cuviință. Și acest răspuns a fost acceptat de Negru. Instanța a ignorat. Am depus cerere de recuzare pe motiv de neîncredere și că nu mi-a permis să-i pun întrebări lui Nistor Grozavu. Prin continuarea lui, ca judecător în acest dosar, vom asista la discreditarea instituției judecătorești și transmiterea către oameni la cârdășia dintre procuratură și Plahotniuc - Dodon”, a spus Chirtoacă în cadrul ședinței.

În replică, procurorul de caz, Dumitru Robu, a respins acuzațiile aduse de avocați și de Dorin Chirtoacă și a solicitat judecătorului Andrei Niculcea să respingă această cerere, ca una neîntemeiată.

„Solicit ca această cerere să fie respinsă, fiind una neîntemeiată. Cererea este una repetată, abuzivă, de rea-voință și de a târăgăna procesul penal. Acuzarea solicită respingerea cererii lui Malic și aplicarea unei amenzi în privința lui Gheorghe Malic cu privire la cererea repetată de recuzare”, a declarat Robu.

(sursa: Unimedia, 11 aprilie 2019, "Cererea de recuzare a judecătorului Alexandru Negru, înaintată de avocații lui Dorin Chirtoacă, a fost respinsă. „O să se facă dreptate doar la CEDO sau când va cădea regimul Plahotniuc”³⁹)

Totodată, doar în cauza Chirtoacă se întâlnește și **recuzarea procurorului**, atât separat de judecător (spre ex., la ședința din 29 mai 2019), cât și **recuzarea procurorului împreună cu judecătorul** (spre ex., la ședința din 14 februarie 2019).

STUDIU DE CAZ 14.

Recuzarea procurorului în cazul Dorin Chirtoacă la ședința din 29 mai 2019

La ședința din 29 mai 2019 avocații lui Dorin Chirtoacă au decis să recuze procurorul de caz. Fostul primar a declarat că recuzarea are legătură cu faptul că procurorul l-ar fi jignit pe apărătorul lui, pe care l-ar fi numit „debil”. De asemenea, potrivit lui Dorin Chirtoacă, procurorul ar fi luat în bătaie de joc instanțele internaționale, folosind expresii ca „CEDO - #uedo”.

Judecătorii au respins cererea lui Dorin Chirtoacă privind recuzarea procurorului Dumitru Robu, iar reporterii Deschide.MD au reușit abia spre seara să ia legătura cu acuzatorul de stat care gestionează dosarul fostului primar. „Eu am menționat că recuzarea are ca scop tergiversarea examinării juste a cauzei penale. În urma cererii de recuzare, instanța a respins ca neîntemeiată

39 <https://unimedia.info/ro/news/87e8d48df428d8ef/cererea-de-recuzare-a-judecatorului-alexandru-negru-inaintata-de-avocatii-lui-dorin-chirtoaca-a-fost-respinsa-o-sa-se-faca-dreptate-doar-la-cedo-sau-cand-va-cadea-regimul-plahotniuc.html>

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

cererea”, ne-a precizat Dumitru Robu. Procurorul a mai specificat că recuzarea sa nu este cerută pentru prima dată de apărătorii lui Dorin Chirtoacă. „Deja este a patra sau a cincea oară când se cere recuzarea. Este un singur scop - de a mă denigra, de a tergiversa. Inclusiv judecătorul a fost recuzat de câteva ori”, ne-a spus Dumitru Robu.

(Sursa: Deschide.md, 29 mai 2019, Astăzi are loc o nouă ședință de judecată în dosarul fostului primar Dorin Chirtoacă⁴⁰, Dosarul Chirtoacă // Fostul primar a cerut recuzarea procurorului⁴¹)

STUDIUL DE CAZ 15.

Recuzarea judecătorului și procurorului în cazul Dorin Chirtoacă la ședința din 14 februarie 2019

La ședința din 14 februarie 2019, avocații lui Dorin Chirtoacă au cerut recuzarea judecătorului Alexandru Negru și procurorului Dumitru Robu.

Dorin Chirtoacă a declarat jurnaliștilor că procurorul a prezentat din nou selectiv unele probe, acumulate în anul 2015, deși instanța de judecată a cerut, la 9 februarie, procurorului, să prezinte toate materialele. Dorin Chirtoacă spune că, din moment ce o persoană acuzată nu poate să vadă toate materialele dosarului, nu îi este asigurat dreptul la apărare și nu poate fi derulat procesul în continuare.

Primarul suspendat a mai spus că procurorul afirmă că edilul nu este vizat în dosarul privind falsificarea licitației. „Să fie finalizată urmărirea penală pe acel dosar cu privire la falsificarea licitației, să se vadă cine și ce rol a avut acolo și atunci apărem cu toții pe banca acuzațiilor. Dar nu învinuții din acel dosar îmi sunt aduși mie aici ca martori. Nu pot fi numiți complicii-martori, mai ales că procurorul spune că nu am avut nicio atribuție la acea chestiune”, a spus Dorin Chirtoacă.

Pe de altă parte, procurorul Dumitru Robu a spus că cererile de recuzare a procurorului și judecătorului sunt o intenție abuzivă a apărării și inculpatului de a nu trece la fondul cauzei penale. „Urma astăzi să trecem la fondul cauzei penale și să-l audiem pe Gamrețchi (fostul șef al Direcției transport, n.r.), însă partea apărării a înaintat o cerere prin care a recuzat atât procurorul, cât și judecătorul, abuziv și cu rea credință, neformulând niciun temei prevăzut de procedura penală”, a spus Dumitru Robu.

(Sursa: NTV.md, 14 februarie 2019, Avocații lui Dorin Chirtoacă au cerut recuzarea judecătorului și procurorului⁴²)

40 <https://deschide.md/ro/stiri/social/31667/Dosarul-Chirtoac%C4%83-Fostul-primar-a-cerut-recuzarea-procurorului.htm>

41 <https://deschide.md/ro/stiri/social/31702/Procurorul-Robu-despre-recuzarea-cerut%C4%83-de-Chirtoac%C4%83-Sunt-ac%C8%9Biuni-provocatoare.htm>

42 <http://ntv.md/index.php?newsid=16304>

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

Un alt caz relevant pentru analiză este cel al lui **Chiril Lucinschi**. În cursul monitorizării, la 2 din 7 ședințe de judecată desfășurate pe acest caz în perioada de referință (5 aprilie 2019 și 17 mai 2019), partea apărării a înaintat recuzări judecătorilor Curții de Apel Chișinău, Alexandru Spoială și Silvia Vrabie. Motivul cererii de recuzare în privința a 2 din 3 judecători din completul de judecată este refuzul acestora de a accepta efectuarea expertizei financiare pe dosar, chiar și din contul inculpatului, în condițiile în care, în cazul lui Ilan Șor, instanța a dat curs unei solicitări similare. Cererea de recuzare a fost respinsă.

Totodată, în cadrul monitorizării, la ședința din 20 mai 2019 pe cauza Ilan Șor, ședința a fost amânată deoarece încă nu era finalizată expertiza financiară. Prin urmare, acceptarea expertizei financiare într-un dosar și respingerea aceluiași mijloc de probă într-un dosar paralel, într-o cauză corelată, are loc practic concomitent (aprilie-mai 2019).

STUDIU DE CAZ 16.

Recuzarea a doi judecători din complet pe cauza Chiril Lucinschi la ședința din 5 aprilie 2019

Curtea de Apel Chișinău a respins în ședința de vineri, 5 aprilie, demersul avocaților privind efectuarea expertizei financiar-contabile în dosarul lui Chiril Lucinschi, iar apărătorii au solicitat recuzarea a doi judecători. Un magistrat a avut opinie separată.

Procurorii califică acuzațiile avocaților drept tertipuri care au menirea să tergiverseze procesul. „Noi considerăm că cererile date au doar caracterul să tergiverseze procesul. Partea apărării cunoaște foarte bine cât durează comisiile rogatorii”, a argumentat procurorul Eugen Rurac.

O expertiză similară au solicitat avocații lui Ilan Șor în septembrie 2018, iar Curtea de Apel Cahul a acceptat. De atunci au fost amânate mai multe ședințe de judecată pe motiv că nu a fost finalizată expertiza.

(Sursa: anticoruptie.md, 6 aprilie 2019, O nouă ședință cu scânteii în dosarul lui Chiril Lucinschi. Magistratii au respins demersul avocaților, iar aceștia au solicitat recuzarea completului⁴³)

După cum examinarea **dosarului Șor** s-a făcut cu ușile închise, motivele recuzării nu au fost surprinse nemijlocit de monitorii în cadrul ședinței. Motivele au fost expuse de Ilan Șor într-o postare video pe rețelele de socializare,⁴⁴ menționând că este la curent că judecătorii sunt supuși presiunilor din partea noii guvernări. În ziua de 25 iulie 2019, procurorii au solicitat emiterea mandatului de arest pe numele lui Ilan Șor, deoarece acesta a încălcat măsura preventivă a controlului judiciar.

43 <https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/o-noua-sedinta-cu-scanteii-in-dosarul-lui-chiril-lucinschi-magistratii-au-respins-demersul-avocailor-iar-acestia-au-solicitat-recuzarea-completului>

44 <https://www.facebook.com/watch/?v=710006619442220>

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

STUDIU DE CAZ 17.

Recuzarea judecătorilor Curții de Apel Cahul pe cauza Ilan Șor la ședința din 25 iulie 2019

La 17 iulie, procurorii au anunțat că efectuează o serie de acțiuni de urmărire penală în dosarul pornit pe faptul trecerii ilegale, în perioada 14 – 17 iunie, a frontierei de stat de către deputatul Ilan Șor. La 25 iulie, a avut loc ședința Curții de Apel Cahul în dosarul Șor. Deputatul nu s-a prezentat la ședință. Vadim Banaru, noul avocat al deputatului, a depus inițial o cerere de recuzare a completului de judecată care examinează dosarul. Ulterior, după ce această solicitare a fost respinsă, avocatul a depus o nouă cerere privind recuzarea completului de magistrați care au examinat recuzarea.

(Sursa: Moldova.org, 25 iulie 2019, Ilan Șor, anunțat în căutare. Curtea de Apel Cahul a emis un mandat de arestare pe numele deputatului⁴⁵)

IV.5 Schimbarea judecătorului/procurorului

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă – abordare dură
- În perspectiva unei eventuale condamnări, judecătorul/procurorul cu atitudine obiectivă este transferat, promovat sau altfel înlăturat de la examinare cazului, fiind înlocuit cu un judecător/procuror cu atitudine loială.	- În perspectiva unei eventuale achitări, judecătorul/procurorul cu atitudine obiectivă este transferat, promovat sau altfel înlăturat de la examinare cazului, fiind înlocuit cu un judecător/procuror cu atitudine loială.

Judecătorul sau completul de judecată care examinează cauza trebuie să rămână același în tot cursul judecării cauzei. Dacă acest lucru nu este posibil, completul poate fi schimbat doar până la începerea cercetării judecătorești. După începerea cercetării judecătorești, orice schimbare intervenită în completul de judecată impune reluarea de la început a cercetării judecătorești⁴⁶. Judecătorul se poate schimba în caz de abținere și recuzare (examineate în secțiunea precedentă, IV.4), în caz de transfer la o altă instanță, suspendare din funcție pentru a pleca în concediu social îndelungat, demisie, concediere, degrevare, detașare din funcție, strămutare a cauzei etc.

Din perspectiva studierii fenomenului justiției selective, schimbarea judecătorului/procurorului interesează în măsura în care anumite soluții care pot duce la schimbarea judecătorului/procurorului depinde de decizii administrative, în care pot participa direct sau indirect decidenții politici afiliați guvernării. Astfel, dacă apare presupunerea că un anumit judecător/procuror care examinează o cauză penală cu miză politică este inconvenabil din cauză că este corect pentru decidenții politici, sau pur și simplu apare interesul politic în tergiversarea perioadei de examinare a unui dosar, o eventuală schimbare a judecătorului/procurorului ar putea fi privită ca o formă de implicare a politicului în justiție.

45 <https://www.moldova.org/ilan-sor-anuntat-cautare-curtea-de-apel-cahul-emis-un-mandat-de-arestare-pe-numele-deputatului/>

46 Art.31 CPP.

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

În cadrul monitorizării au fost identificate 2 cazuri de schimbare a judecătorilor: în cauza Ilan Șor, prin strămutarea dosarului de la Cureaua de Apel Chișinău la Curtea de Apel Cahul și în cauza Constantin Țuțu, prin schimbarea judecătorului-raportor din complet.

STUDIU DE CAZ 18.

Schimbarea judecătorilor în examinarea cauzelor pe dosarele Ilan Șor și Constantin Țuțu

Foste magistrate de la Curtea de Apel Chișinău i-au transmis deputatului Sergiu Litvinenco materiale din care reiese că judecătorul Ion Pleșca, președinte al Curții de Apel Chișinău și Adriana Bețișor, șefa-adjunctă a Procuraturii Anticorupție, ar fi influențat mersul unor dosare răsunătoare cum ar fi cel al ex-deputatului Constantin Țuțu sau cel al actualului parlamentar Ilan Șor.

„Am recepționat recent un material din partea unor foste judecătore din cadrul Curții de Apel Chișinău. Este incredibil ceea ce se pare că făceau Adriana Bețișor și Ion Pleșca pentru ca deciziile date de judecători în diverse dosare „luate la control” să iasă așa cum trebuie... De exemplu, dosarul Șor a fost strămutat la Cahul doar pentru că a ajuns la cineva despre care Pleșca nu era sigur că-i va urma ad literam indicațiile; și acum e clar și de ce – dosarul trebuia „plimbat” și târăgănat astfel încât Șor să ajungă deputat, iar din Parlament să-l susțină pe Plahotniuc.

Sau, în dosarul Țuțu, pentru a ieși o decizie de achitare, a fost nevoie să fie alungat un judecător din complet; imediat după plecarea acestuia, Țuțu a fost achitat...”, a comentat Litvinenco.

(Sursa: TV8, 11 iulie 2019, Dezvăluirile unor ex-judecătore, despre cum magistratul Pleșca și procurora Bețișor ar fi fost implicați în dosarul lui Țuțu și Șor⁴⁷)

În cadrul monitorizării nu au fost identificate cazuri de schimbare a procurorului care susține acuzarea. Totodată, au fost mai multe cazuri de participare a 2 sau chiar 3 procurori, care asigurau susținerea acuzării de stat – pe cazurile Bogatico, Lucinschi și Filat.

47 <http://tv8.md/2019/07/11/dezvaluirile-unor-ex-judecatoare-despre-cum-magistratul-pleasca-si-procurora-betisor-ar-fi-fost-implicati-in-dosarul-lui-tutu-si-sor/>

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

În perioada monitorizării, deși nu se referă la unul din cazurile monitorizate, în mass-media au fost însă semnalate practici de substituire a procurorului, pentru a schimba cursul examinării unui dosar.

STUDIU DE CAZ 19.

Substituirea procurorului în timpul procesului

Foste magistrate de la Curtea de Apel Chișinău i-au transmis deputatului Sergiu Litvinenco materiale din care reiese că: "Un personaj învinuit de spălare de bani a fost achitat urmare a solicitării venite chiar din partea procurorului Bețișor (care a fost introdusă dubios în acest dosar prin dispoziția vice-procurorului general Roșioru, or, procurorul de caz nu a dorit să facă solicitarea de achitare)", a comentat Litvinenco.

(Sursa: TV8, 11 iulie 2019, Dezvăluirile unor ex-judecătore despre cum magistratul Pleșca și procurora Bețișor ar fi fost implicați în dosarul lui Țuțu și Șor⁴⁸)

IV.6 Tergiversarea procesului

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă – abordare dură
<ul style="list-style-type: none"> - Procesul este tergiversat din cauza participanților la proces, în interesul inculpatului; - Judecătorul numește ședințele de judecată la intervale foarte mari de timp. 	<ul style="list-style-type: none"> - Procesul este tergiversat din cauza apărării, însă este admonestat de către judecător; procurorul care nu se poate prezenta la ședință este înlocuit de alt procuror; - Ședințele de judecată se fixează la intervale scurte de timp.

În situația în care cauza nu poate fi judecată din motivul neprezentării în ședință a uneia dintre părți, a martorilor, ori din alte motive întemeiate, instanța, în urma consultării părților, decide amânarea ședinței. Tergiversarea examinării cauzei din cauza neprezentării anumitor categorii de participanți în proces (de ex. apărătorul, martorul, expertul, traducătorul etc.) legal citați de instanță sau tergiversarea în efectuarea anumitor acte de procedură dispuse de instanță (de ex. efectuarea unei expertize) poate atrage aplicarea unei amenzi. Hotărârea instanței privind amânarea ședinței se adoptă prin încheiere motivată, care se consemnează în procesul-verbal al ședinței⁴⁹.

Perioada de monitorizare a acoperit 98 de ședințe de judecată pe cauzele selectate. Din ele, 68 de ședințe (69%) au fost amânate, dintre care: 20 de ședințe (21%) – la solicitarea judecătorului, 12 ședințe (12%) – la solicitarea procurorului, 41 de ședințe (42%) – la solicitarea părții apărării și doar 1 ședință (1%) - la solicitarea părții vătămate.

48 <http://tv8.md/2019/07/11/dezvaluirile-unor-ex-judecatoare-despre-cum-magistratul-pleasca-si-procurora-betisor-ar-fi-fost-implicati-in-dosarul-lui-tutu-si-sor/>

49 Art.331 CPP și art.201 CPP

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

Importanța examinării tergiversărilor în procesele penale în privința persoanelor care au implicații politice rezidă în faptul că viteza derulării unui proces de judecată poate produce avantaje politice guvernărilor, de exemplu, pentru a obține sau nu o soluție pe caz înainte de un eveniment politic important, cum ar fi alegerile locale. Astfel, în funcție de soluția judiciară anticipată pe dosare, guvernarea ar putea fi interesată fie de o examinare rapidă, fie de tergiversare.

În eventualitatea anticipării unei soluții de condamnare, guvernării i-ar putea fi considerate convenabile următoarele viteze ale derulării procesului:

- *derularea rapidă a unui proces de judecată împotriva unui concurent politic*, astfel încât o eventuală condamnare să-l descalifice în cursa electorală. În acest caz, partea apărării ar putea fi interesată să tergiverseze examinarea cazului, astfel încât inculpatul și apărătorii săi ar putea să lipsească din diverse motive: boală, deplasări, concedii, participarea în alte ședințe sau să tergiverseze procesul prin înaintarea multiplă a cererilor de recuzare a judecătorului, procurorului sau amândurora;
- *derularea lentă a unui proces de judecată în privința unei persoane afiliate guvernării*, astfel încât să nu-i fie afectat numele în campanie electorală sau pentru a-i permite accederea în funcții electivă grevate de imunități. În acest caz, dacă admitem posibilitatea influenței politice în acest sens, tergiversările ar fi cauzate fie de către instanță, fie de către acuzatorul de stat, care ar putea invoca, de exemplu, motive de boală, necesitatea studierii materialelor pe caz, concedii, deplasări, participarea la instruirii etc.

În eventualitatea anticipării unei soluții de achitare, guvernării i-ar putea fi considerate convenabile următoarele ipoteze:

- *derularea rapidă a unui proces de judecată în privința unei persoane afiliate guvernării*, astfel încât o eventuală achitare să-i "curețe numele" înainte de cursa electorală. În acest caz, dacă admitem posibilitatea influenței politice în acest sens, tergiversări a procesului din motive imputabile judecătorilor, procurorilor sau apărării sunt puțin probabile;
- *derularea lentă a unui proces de judecată împotriva unui concurent politic*, astfel încât dubiul asupra reputației sale să persiste în campanie electorală. În acest caz, dacă admitem posibilitatea influenței politice în acest sens, tergiversările ar fi cauzate fie de către instanță, fie de către acuzatorul de stat, care ar putea invoca, spre exemplu, motive de boală, necesitatea studierii materialelor pe caz, concedii, deplasări, participarea la instruirii etc.

Monitorizarea desfășurată în perioada 1 februarie 2019 - 31 iulie 2019 a cuprins perioada campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 și perioada postelectorală de negocieri politice în vederea cristalizării majorității parlamentare, care a durat până la 12 iunie 2019, perioadă în care se negociază repartizarea portofoliilor în cadrul majorității parlamentare.

Astfel, în perioada sensibilă politic a alegerilor, este deosebit de relevant să fie examinată viteza cu care s-au examinat dosarele celor afiliați puterii și ale concurenților lor electorali, precum și analizate motivele de tergiversare în aceste procese.

Din cele 12 cazuri monitorizate, 5 inculpați au fost implicați în campania electorală din februarie 2019:

- Domnica Manole, Blocul ACUM
- Constantin Țuțu, PD
- Ilan Șor, Partidul Șor

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

- Dorin Chirtoacă, PL
- Gheorghe Răileanu, independent (anterior PLDM)

În perioada de monitorizare, **pe cazul Domnica Manole** au fost fixate doar două ședințe de judecată, amânate din motivul îmbolnăvirii judecătorilor. Ulterior, la 8 iulie 2019, Domnica Manole a fost achitată. Prin urmare, se confirmă ipoteza tergiversării procesului împotriva unui concurent politic, în privința căruia exista posibilitatea unei soluții de achitare, motivele tergiversării fiind imputabile reprezentanților statului.

Pe **cazul Constantin Țuțu**, cu implicarea multor participanți (5 inculpați, apărătorii lor, 2 părți vătămate, 3 judecători și procurorul)⁵⁰, în perioada de monitorizare au fost fixate 6 ședințe de judecată, din care doar 2 au fost amânate din motivul lipsei altor inculpați decât Țuțu. Ulterior, la 17 aprilie 2019, Constantin Țuțu a fost achitat. Și în acest caz se confirmă ipoteza desfășurării rapide a procesului în privința persoanei afiliate puterii, în eventualitatea unei soluții de achitare, iar judecătorii, procurorul, inculpatul Țuțu și apărătorii săi nu au oferit nici un prilej de tergiversare a examinării cazului.

Pe **cazul Ilan Șor** au avut loc 5 ședințe de judecată monitorizate, dintre care 4 au fost amânate din motivul lipsei inculpatului aflat în campanie electorală (motiv de neprezentare, acceptat de către instanță), neprezentarea avocaților săi, la solicitarea judecătorilor, din cauză că încă nu a fost finalizată expertiza financiară numită la solicitarea inculpatului. Și în acest caz se confirmă ipoteza tergiversării examinării cazului în privința unei persoane afiliate puterii, în eventualitatea unei condamnări⁵¹, la tergiversare contribuind reprezentanții statului (judecătorii) și partea apărării.

Pe **cazul Dorin Chirtoacă** au fost planificate 25 de ședințe în perioada de monitorizare, dintre care 19 au fost amânate, marea majoritate – din motive de neprezentare, concediu, boală etc. a inculpatului și a unuia sau ambilor săi avocați. Au existat și ședințe amânate la solicitarea procurorului și a judecătorului. În acest caz, se confirmă parțial ipoteza că în privința concurenților politici, ședințele sunt fixate la intervale mici, iar reprezentanții statului (judecătorul și procurorul) sunt mult mai disponibili decât partea apărării să fie examinată rapid cauza. Dată fiind și atitudinea vizibil ostilă a judecătorului față de inculpat și apărătorii lui, poate fi presupusă o eventuală soluție nefavorabilă, având în vedere graba examinării dosarului în timpul campaniei electorale.

STUDIU DE CAZ 20.

Amendarea apărătorului de către judecător pentru tergiversarea procesului, ostilitățile procurorului față de apărător

Avocatul Gheorghe Malic, apărătorul lui Dorin Chirtoacă, fostul primar al mun. Chișinău, a fost amendat de judecătorul Alexandru Negru în mai multe rânduri pentru că nu s-a prezentat la proces și pentru conduită în procesul de judecată (pretinsele ofense aduse acuzatorului de stat). Sancțiunile au fost contestate. La fel, avocatul Gherghe Malic a menționat de mai multe ori că procurorul de caz l-a amenințat atât cu răfuială fizică, cât și cu intentarea unei cauze penale împotriva sa.

Inclusiv din aceste motive, partea apărării a solicitat de mai multe ori recuzarea judecătorului și a procurorului, cereri care au fost respinse de fiecare dată.

(Sursa: fișele de monitorizare, 1 februarie 2019 – 31 iulie 2019)

50 Cele mai frecvente tergiversări au loc, de regulă, în cauzele ce implică mulți participanți, fiind complicată sincronizarea prezentării tuturor.

51 Deși nu există o soluție pe acest caz, dosarul Ilan Șor se examinează în apel, după ce în prima instanță a fost condamnat la 7 ani și 6 luni privațiune de libertate.

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

Pe **cazul Gheorghe Răileanu**, în perioada de referință au fost fixate 3 ședințe de judecată, toate fiind amânate din cauza îmbolnăvirii avocatului. Astfel, cazul Răileanu nu a fost practic deloc examinat în perioada de monitorizare, iar informațiile acumulate de monitori nu permit construirea ipotezelor valabile. Cert este doar faptul că acest caz nu s-a examinat în perioada de monitorizare, fiind tergiversat de partea apărării, însă nici reprezentantul statului, judecătorul, nu a determinat o frecvență mai înaltă examinării lui. După cum Gheorghe Răileanu nu a câștigat în alegeri, putem presupune și un interes scăzut față de participarea sa în alegeri din partea decidenților politici.

IV.7 Inegalitatea armelor în proces

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă – abordare dură
- Judecătorul nu acceptă probe suplimentare solicitate de acuzare;	- Judecătorul nu acceptă probe suplimentare solicitate de apărare;
- Judecătorul respinge martorii acuzării;	- Judecătorul respinge martorii apărării;
- Judecătorul tratează martorii apărării mai binevoitor (nu îi întrerupe, le ascultă gândurile până la capăt, dă întrebări de concretizare) decât martorii acuzării.	- Judecătorul tratează martorii acuzării mai binevoitor (nu îi întrerupe, le ascultă gândurile până la capăt, dă întrebări de concretizare) decât martorii apărării.

Potrivit principiului fundamental al contradictorialității, apărarea și acuzarea au drepturi egale și sunt investite cu posibilități egale pentru susținerea pozițiilor lor. Instanța de judecată pune la baza sentinței numai acele probe, la cercetarea cărora părțile au avut acces în egală măsură. La rândul ei, instanța judecătorească nu este organ de urmărire penală, nu se manifestă în favoarea acuzării sau a apărării și nu exprimă alte interese decât interesele legii. Apărarea și acuzarea își aleg poziția, modul și mijloacele de susținere a ei de sine stătător. Instanța de judecată acordă ajutor oricărei părți, la solicitare acesteia, pentru administrarea probelor necesare⁵². Instanța este obligată, în cursul judecării cauzei, să cerceteze nemijlocit, sub toate aspectele, probele prezentate de părți sau administrate la cererea acestora. Instanța de judecată creează părții acuzării și părții apărării condițiile necesare pentru cercetarea multilaterală și în deplină măsură a circumstanțelor cauzei⁵³.

Egalitatea armelor părții apărării și părții acuzării este esențială pentru asigurarea unui proces echitabil. Procurorul, partea vătămată, partea civilă, apărătorul, inculpatul, partea civilmente responsabilă și reprezentanții lor beneficiază de drepturi egale în fața instanței de judecată în ce privește administrarea probelor, participarea la cercetarea acestora și formularea cererilor și demersurilor⁵⁴.

Aspectul egalității armelor în proces este relevant în contextul studierii fenomenului justiției selective, deoarece instanța de judecată și organul de urmărire penală sunt exponenți ai statului. În pofida legislației care îi garantează independența, atunci când există indicii ale admiterii de către instanța de judecată a dezechilibrului dintre posibilitățile apărării și acuzării de a-și susține poziția și de a administra probe, apar și dubii în privința independenței judecătorilor și a justiției. În special, în situațiile ce prezintă sensibilități politice, atunci când pe cauze similare sau conexe abordările judecătorilor în procesul de administrare a probelor sunt diferite – pot apărea temeuri de a bănui amestecul puterii în procesele justiției.

52 Art.24 CPP

53 Art.314 CPP

54 Art.315 CPP

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

În cadrul ședințelor monitorizate, nu au fost identificate situații de solicitare de către procurori a administrării probelor suplimentare, pe lângă cele incluse în dosarul transmis în instanța de judecată. La rândul lor, apărătorii au solicitat posibilitatea de a aduce probe noi în cadrul a 2 din cele 12 dosare monitorizate, aflate la etapa examinării judiciare: pe cazul Dorin Chirtoacă și pe cazul Chiril Lucinschi.

În **cazul Dorin Chirtoacă**, apărarea a solicitat să fie admise ca probe anumite materiale care îl incriminează pe viceprimarul Nistor Grozavu, care are și calitatea de martor principal al acuzării în dosar. Această cerere i-a fost respinsă. Refuzul instanței de a administra asemenea probe a servit drept temei pentru formularea mai multor cereri de recuzare a judecătorului și procurorului, cereri care la fel au fost respinse. De asemenea, în cadrul monitorizării a fost surprinsă limitarea apărării de a adresa întrebări martorilor acuzării.

STUDIU DE CAZ 21.**Împiedicarea apărării de a pune întrebări martorilor acuzării pe cazul Dorin Chirtoacă**

La ședința din 2 aprilie 2019, la care a fost audiat principalul martor al acuzării, viceprimarul Nistor Grozavu, instanța nu a oferit posibilitatea apărătorilor să-i pună întrebări acestui martor.

În cadrul ședinței, inculpatul Chirtoacă a declarat: "Am depus cerere de recuzare pe motiv de neîncredere și că nu mi-a permis să-i pun întrebări lui Nistor Grozavu. Prin continuarea lui, ca judecător în acest dosar, vom asista la discreditarea instituției judecătorești..."

(Sursa: fișele de monitorizare, 1 februarie 2019 – 31 iulie 2019)

În **cazul Chiril Lucinschi**, apărarea a solicitat în repetate rânduri să fie numită o expertiză financiară (chiar și din contul său), să fie solicitate explicații de la BNM și Serviciul de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, să fie numită o comisie rogatorie și să fie audiat un ofițer de urmărire penală din cadrul CNA pentru a oferi explicații în cadrul dosarului și să fie prezentată sentința de condamnare pe cauza Ilan Șor. Aceste cereri i-au fost respinse. La fel ca și în celălalt caz invocat mai sus, refuzul a constituit temei pentru recuzarea a 2 din 3 judecători din complet de către apărare. Unul dintre judecători a formulat o opinie separată în acest sens.

STUDIU DE CAZ 22.**Respingerea cererilor apărării de administrare a probelor pe cazul Chiril Lucinschi**

"Chiril Lucinschi este lipsit aproape în totalitate de dreptul la apărare. De această părere sunt avocații săi după ce judecătorii Curții de Apel au respins majoritatea celor nouă cereri pe care le-au înaintat. Astfel, judecătorii au refuzat să numească o expertiză financiară, formularea unei comisii rogatorii, dar și să audieze un martor-cheie. Procurorul consideră însă că avocații fac orice ca să tergiverseze procesul.

„Se resping cererile privind anexarea înregistrărilor audio. Și solicitarea de la Curtea de Apel Cahul a copiei sentinței pe cauza privind învinuirea lui Șor Ilan. Se resping cererile privind efectuarea expertizelor financiare și financiar bancare. Consider că poziția Curții de Apel este una vădit părtinitoare, de partea părții acuzării”, Corina Stratan, avocată.

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

„Credeam că la Curtea de Apel, totuși un complet constituit din trei judecători, nu din unul, o să vrea să afle adevărul. Din păcate, această dorință nu există”, Chiril Lucinschi, fost deputat.

Procurorul consideră însă că prin înaintarea cererilor avocației ar urmări să tergiverseze procesul. El nu consideră necesară efectuarea expertizelor financiare și bancare și nici formularea comisiilor rogatorii, prin care să aibă acces la mai multe informații internaționale.

„Noi considerăm că cererile date au doar caracter de a tergiversa procesul respectiv. Partea apărării cunoaște foarte bine cât durează comisiile rogatorii”, Eugen Rurac, procuror.

„Domnul procuror e împotriva tuturor cererilor noastre de atâta că el nu vrea să stabilească adevărul, nu vrea să stabilească adevărul în cauză. Noi considerăm că prin refuzul cererilor noastre înaintate cu scopul de a stabili adevărul, instanța practic dinainte s-a expus asupra faptului că îi refuză lui Lucinschi în justiție conform legii și constituției”, Gheorghe Ulianovschi, avocat.”

(Sursa: TV8, 15.03.2019, /VIDEO/ Lucinschi, fără dreptul la apărare? Curtea de Apel a respins majoritatea cererilor înaintate de avocații fostului deputat, Chiril Lucinschi⁵⁵).

IV.8 Etica judecătorului

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă – abordare dură
- Judecătorul are un comportament etic;	- Judecătorul nu are un comportament etic;
- Judecătorul are un comportament vizibil loial apărării.	- Judecătorul are un comportament vizibil ostil apărării.

Comportamentul judecătorului în cadrul ședințelor de judecată trebuie să corespundă rigorilor de etică, stabilite prin Codul de etică și conduită profesională a judecătorului, adoptat de Adunarea Generală a Judecătorilor în anul 2015. În special, comportamentul etic al judecătorului presupune, între altele, imparțialitatea.

Prin urmare, comportamentul lipsit de etică al judecătorului, împărtășirea predilecției sale față de una dintre părți, înainte să dea soluția asupra cazului, poate fi un indicator al justiției selective, în special dacă inculpatul are afiliere politică.

Monitorii care au asistat la ședințele de judecată au semnalat probleme de etică a judecătorului în proces în 11 din 98 de ședințe (11%).

Astfel, în 2 cazuri monitorizate, ale lui Dorin Chirtoacă și Chiril Lucinschi, monitorii au sesizat că judecătorii dau dovadă de comportament părtinitor în raport cu partea acuzării sau că nu se comportă etic din alte motive.

Pe **cazul Chiril Lucinschi**, monitorii au sesizat atitudine părtinitoare din partea magistratei Silvia Vrabie, prin faptul că întrerupea frecvent expunerile apărătorilor.

55 <http://tv8.md/2019/03/15/video-lucinschi-fara-dreptul-la-aparare-curtea-de-apel-a-respins-majoritatea-cererilor-inaintate-de-avocatii-fostului-deputat-chiril-lucinschi>

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

Pe **cazul Dorin Chirtoacă**, monitorii au semnalat mai multe încălcări de ordin etic, ce rezultă din lipsa de imparțialitate și atitudinea ostilă față de partea apărării.

STUDIUL DE CAZ 23.

Motivele din care monitorii consideră comportamentul judecătorului lipsit de etică pe cazul Dorin Chirtoacă

”Chiar dacă inculpatul participă în campania electorală, solicitând amânarea ședinței de judecată din acest motiv, judecătorul stabilește următoarele ședințe în termeni restrânși, aparent pentru a impune inculpatul să se prezinte în instanță, astfel perturbând activitățile electorale ale acestuia.” (Pentru comparație, în cazul lui Ilan Șor asemenea motive de amânare a ședințelor au fost admise, următoarea ședință fiind fixată peste 42 de zile)

Judecătorul a pus în condiții nefavorabile partea apărării când nu i-a permis să pună întrebări martorului Grozavu.

Judecătorul l-a sancționat pe avocatul Gheorghe Malic și a respins solicitarea acestuia de a face cunoștință cu materialele dosarului în vederea expunerii asupra cererii de aplicare a amenizii judiciare, fapt ce denotă o atitudine părtinitoare în folosul acuzării.

Judecătorul a înlăturat inculpatul neîntemeiat din ședința de judecată.

(*Sursa: fișele de monitorizare, 1 februarie 2019 – 31 iulie 2019*)

IV.9 Intimidarea părților în proces (apărătorului, procurorului, judecătorului)

Conform acestui criteriu, în cadrul monitorizării au fost verificate următoarele ipoteze de selectivitate favorabilă exponenților guvernării și cea nefavorabilă concurenților lor politici:

Selectivitate favorabilă – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă – abordare dură
<ul style="list-style-type: none"> - Procurorul este intimidat (disciplinar, contravențional, penal); - Judecătorul dispus să adopte soluție de condamnare față de inculpat este intimidat (disciplinar, contravențional, penal). 	<ul style="list-style-type: none"> - Apărătorul inculpatului este intimidat (disciplinar, contravențional, penal); - Judecătorul dispus să adopte soluție de achitare față de inculpat este intimidat (disciplinar, contravențional, penal).

Independența apărătorului, procurorului și judecătorului sunt esențiale în garantarea drepturilor fundamentale de care se bucură inculpatul, partea vătămată, alți participanți la proces. Legislativ, toate aceste categorii de participanți la proces se bucură de garanțiile necesare exercitării independente a funcțiilor ce le revin.

Cu toate acestea, în spațiul public au fost semnalate mai multe cazuri de intimidare a apărătorilor. De exemplu, în cauza omului de afaceri Veaceslav Platon, mai mulți avocați s-au pomenit cu dosare penale.

În cadrul dosarelor monitorizate, nu au fost surprinse cazuri de intimidare a apărătorilor. Totodată, în 2 dintre cazurile monitorizate, cazul Vlad Filat și cazul Constantin Țuțu, o fostă judecătorească care a participat la examinarea lor, a dezvăluit intimidările la care a fost supusă din partea președintelui Curții de Apel Chișinău, iar ulterior, și din partea procuraturii.

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

STUDIU DE CAZ 24.

Dezvăluirea intimidărilor judecătorului la examinarea dosarului Vlad Filat

Ex-judecătoarea de la Curtea de Apel Chișinău, Ludmila Ouș, susține că în ultimii trei ani a fost supusă presiunilor din partea președintelui Curții de Apel Chișinău, Ion Pleșca, pentru a lua anumite decizii pe mai multe dosare aflate în gestiunea sa.

„Cel mai mult au început să se întetească presiunile și intimidările, când am fost membră a completului de judecată în dosarul Filat. Inițial, ni s-a cerut ședință închisă, urgentă, ca să fie examinat până la alegerile prezidențiale din 2016”, a declarat Ludmila Ouș, precizând că presiunile veneau de la președintele CA Chișinău, Ion Pleșca, care era prezent la planificarea ședințelor de judecată.

„La momentul când am început să examinăm dosarul Filat și când a văzut că eu, de fapt, nu sunt de acord cu cerințele, care erau din partea administrației, ulterior pe mine nu m-a invitat deja, cu indicații, dar s-au început presiuni și intimidări până am ajuns după o ședință, pe 2 noiembrie 2016, îmi aduc aminte, când am fost invitată la el în birou și a început a striga: “că nu-mi dau seama ce fac”, “că mă bag în tărăță”, „vrei să-ți pună cătușele să stai lângă Filat?”, a declarat ex-judecătoarea, care spune că după aceste amenințări președintele CA nu i-a semnat cererea de câteva zile de concediu.

Potrivit Ludmillei Ouș, când deja se cunoștea că nu era de acord cu hotărârea primei instanțe în dosarul Filat și urma să pronunțe o opinie separată, presiunile s-au acutizat.

„De câteva ori mi-a spus că am să stau lângă Filat, dacă nu o să mă conformez”, declară fosta judecătoare.

„Am înaintat câteva condiții față de colegi: că nu voi semna niciodată o decizie de menținere a sentinței primei instanțe, nu pentru că vreau să-l apăr pe Filat, dar pentru că orice persoană trebuie să răspundă pentru faptele pe care le-a comis, nu pentru ceea ce n-a comis”, a declarat Ludmila Ouș, precizând că într-o zi, după ședință în dosarul Filat, revenind în birou, a găsit sertarele mesei și geanta deschise, de aceea consideră că acest lucru e, la fel, o intimidare.

În perioada în care examina dosarul Filat, spune Ludmila Ouș, pe numele soțului său, care activează în calitate de medic, a fost intentat un dosar penal pentru corupție. Potrivit ex-judecătoarei, până în prezent, dosarul nu are o finalitate, iar soțului său i s-a adus la cunoștință doar ordonanța de punere sub învinuire.

(Sursa: Ziarul de Gardă, 12 iulie 2019, O fostă magistrată dezvăluie cum s-au făcut presiuni pentru adoptarea deciziilor în dosarele Filat și Țuțu⁵⁶)

56 <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/o-fosta-magistrata-dezvaluie-cum-s-au-facut-presiuni-pentru-adoptarea-deciziilor-in-dosarele-filat-si-tutu>

IV. Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

STUDIU DE CAZ 25.

Dezvăluirea intimidărilor judecătorului la examinarea dosarului Constantin Țuțu

De asemenea, a fost constatat un caz în care a fost supus presiunilor unul dintre judecătorii de pe caz. Judecătoarea Curții de Apel Chișinău, Ludmila Ouș, a declarat în cadrul emisiunii „Politica” de la TV8 că în cadrul examinării dosarului în care era cercetat penal deputatul democrat Constantin Țuțu, a fost supusă unor presiuni mari pentru a susține sentința de achitare a lui Țuțu.

„Picătura cea mai mare a fost dosarul Țuțu. Se cunoștea că eu nu voi susține sentința de achitare. Am fost în acest dosar până la susținerea verbală, apoi am fost arestată”, a declarat judecătoarea. În octombrie 2018, Ludmila Ouș a fost reținută împreună cu alte patru colege de-ale sale pentru că ar fi pretins și primit sume de bani în proporții deosebit de mari pentru a emite decizii favorabile în mai multe cauze penale aflate în examinare.

Ludmila Ouș susține că în toată această perioadă a fost urmărită și interceptată, iar în noiembrie 2018, după ce a fost pusă sub acuzații penale, nu a mai rezistat presiunilor și a plecat din sistem.

Aceasta afirmă că dosarul penal ar fi fost fabricat de către președintele Curții de Apel Chișinău, Ion Pleșca, adjuncta Procuraturii Anticorupție, Adriana Bețișor, și ex-procurorul general, Eduard Harunjen.

(Sursa: TV8, 11 iulie 2019, Dezvăluirile unor ex-judecătore despre cum magistratul Pleșca și procurora Bețișor ar fi implicați în dosarul Țuțu și Șor⁵⁷).

57 <http://tv8.md/2019/07/11/dezvaluirile-unor-ex-judecatoare-despre-cum-magistratul-pleasca-si-procurora-betisor-ar-fi-fost-implicati-in-dosarul-lui-tutu-si-sor/>

V. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Prezentul Raport de monitorizare a selectivității justiției penale (perioada 1 februarie 2019 – 31 iulie 2019) este primul de acest gen în Republica Moldova, iar prima metodologie de monitorizare a justiției selective a fost elaborată și testată în cadrul proiectului „Mobilizing civil society to support judicial integrity in the Republic of Moldova”, implementat de Asociația Obștească „Juriștii pentru Drepturile Omului”, cu sprijinul financiar al Freedom House. Pornind de la acest fapt, în acest capitol sunt prezentate concluzii și recomandări de fond cu privire la constatările monitorizării propriu-zise a selectivității justiției (secțiunile V.1 și V.2).

V.1 Transfugii penali și garanțiile politice anti-justiție

Monitorizarea a confirmat că, uneori, persoanele apolitice cu un anumit nivel de notorietate în diverse domenii (sport, administrare, business etc.) devin interesate de activități politice când sunt anchetate și/sau judecate pentru pretinsa săvârșire a infracțiunilor. Cu cât sunt mai grave riscurile răspunderii penale, cu atât mai interesați sunt acești subiecți să-și tranzacționeze succesele profesionale și de alt ordin partidelor politice de la guvernare, în schimbul protecției care i-ar scuti de cele mai grave consecințe juridice.

Există și fenomenul “transfugilor penali”, din care fac parte persoanele care au o anumită afiliere politică, dețin funcții publice, devin ținta investigațiilor penale (de regulă, pentru infracțiuni de corupție și conexe) și în timpul proceselor aderă la partidele de la guvernare. În general, aleșii locali de opoziție de foarte multe ori acuză presiuni de a adera la partidele de guvernare prin intermediul dosarelor ce se instrumentează în privința lor. Și aceștia într-adevăr ajung să părăsească rândurile partidelor lor, aderând la partidul aflat la putere sau rămânând neafiliați politic, dar loiali partidului de guvernare.

Invocarea faptului că nu face parte din partidul care trebuie este scuza cea mai simplă și cea mai des răspândită printre politicienii din toată lumea când sunt vizați în dosare de corupție. Prin urmare, asemenea explicații pot fi crezute doar cu o anumită doză de precauție. Totuși, argumentul dosarelor politice nu ar fi credibil dacă partidul de guvernare la care aderă aceste persoane nu i-ar accepta. Or, din perspectiva notorietății și respectului public, niciun partid nu ar trebui să tindă să-și lărgească rândurile din contul unor noi membri cu reputația pătată. Această opțiune însă este aparent de preferat dacă persoanele vizate în dosarele penale dețin o funcție electivă pe care guvernarea nu a obținut-o în urma alegerilor, iar acceptarea în partid a unor asemenea persoane extinde influența teritorială a partidului și îi îmbunătățește scorul electoral.

Existența situațiilor descrise nu denotă neapărat faptul că dosarele transfugilor penali au fost intentate ca o comandă politică, că faptele incriminate nu există și că răspunderea penală este nefondată. Și totuși, atunci când partidele aflate la putere acceptă transfugi penali, împotriva logicii firești de respingere a persoanelor cu riscuri de reputație pentru partid, putem presupune că beneficiul obținut din acceptarea unor asemenea membri noi depășește riscurile date. Acceptarea de către partidul care guvernează a profitorilor politici cu probleme penale este în sine dovadă că Politicul controlează Justiția și că poate oferi garanții politice împotriva soluțiilor ei legale.

Raportul surprinde și o situație când un politician promite membrului unui alt partid că îi va asigura o funcție publică (momentan ocupată) în schimbul aderării la partidul din care face parte politicianul, iar funcția poate fi eliberată prin intermediul unui dosar penal.

În acest sens, **se recomandă partidelor politice aflate la guvernare și/sau care și-au asumat într-o anumită măsură funcționarea organelor de forță să nu accepte oferirea garanțiilor anti-justiție prin:**

- i. neacceptarea noilor membri de partid din rândul persoanelor cercetate penal;**

V. Concluzii și recomandări

- ii. suspendarea calității de membru de partid și/sau determinarea persoanelor cercetate penal să plece din partid pentru a nu-i prejudicia imaginea;**
- iii. evitarea promisiunilor că aderarea la partid poate fi răsplătită cu funcții publice ce pot fi eliberate prin intermediul dosarelor penale și sancționarea membrilor de partid responsabili de asemenea promisiuni;**
- iv. tratarea cu respect a independenței actorilor din justiție și acceptarea soluțiilor lor, fără imixțiuni, indiferent de afilierea politică a subiecților vizați în anchetele penale.**

Monitorizarea a elucidat și un caz când subiectul unui proces penal și-a înființat un partid politic. Partidul a fost creat în timpul campaniei electorale pentru alegeri generale locale din 2015, perioadă în care subiectul anchetei se afla în stare de arest. Înregistrarea partidului și lansarea în campanie electorală i-a permis să obțină revocarea măsurii preventive a arestului, datorită principiului general din dreptul electoral că niciun concurent electoral nu poate fi supus măsurilor preventive care îl împiedică să participe efectiv în campania electorală. Astfel, situația juridică precară a unui subiect suficient de bogat a lansat pe scena politică un nou partid cu rădăcini clare procesual-penale.

V.2 Confirmarea ipotezelor de selectivitate în comunicarea publică

Ipoteza principală a acestui Raport în ceea ce ține de selectivitatea în comunicarea publică este că subiecții politici vizați în dosare penale, dacă sunt afiliați opoziției, sunt expuși unei mediatizări sporite de către organul de urmărire penală. Ipoteza complementară este că persoanele afiliate partidelor de la guvernare, cu probleme în justiție, au parte de o expunere mediatică redusă. Ambele ipoteze de selectivitate convin guvernării și, prin urmare, confirmă indirect influența Politicului asupra Justiției.

Monitorizarea a confirmat că **presa află despre dosarele penale** în privința oponentilor politici ai guvernării nu doar din comunicate oficiale ale instituțiilor de drept, din scurgeri de informații în mass-media afiliată partidelor politice de la putere (site-urilor de știri, bloguri personale ale simpatizanților guvernării), dar și din declarațiile demnitarilor politici care anticipează acțiunile procesuale. Metodele de comunicare publică neoficiale oferă avantajele de a divulga date cu caracter personal și de a admite exprimări care nu respectă principiul prezumției de nevinovăție a subiecților anchetați, fără ca organul de urmărire penală să poată fi atras la răspundere pentru încălcarea drepturilor fundamentale. Pentru a evita suspiciunile și acuzațiile de justiție selectivă, **se recomandă organelor de drept:**

- v. să comunice echilibrat, prin metode oficiale, în toate cazurile cu implicarea subiecților politici, indiferent de afilierea lor opoziției sau guvernării, deoarece apariția scurgerilor prin intermediul mass-media afiliată guvernării și în cazurile convenabile politic guvernării alimentează percepția controlului politic asupra urmăririi penale;**
- vi. să nu comunice persoanelor neîmpuțernicite procesual, în special demnitarilor cu funcții politice, despre anchetele penale care nu au fost anunțate public, deoarece anunțarea planurilor de pornire a urmăririi penale sau a detaliilor din anchetă care nu sunt cunoscute publicului denotă control politic și lipsă de independență a organului de urmărire penală;**
- vii. să investigheze pe intern situațiile de scurgeri de informații și de comunicare către decidenți politici a detaliilor procesuale, fapte care periclitează mersul anchetei și creează impresia că organul de urmărire penală nu este independent în acțiuni.**

Monitorizarea a mai confirmat că în jumătate din cazurile selectate, **încălcările care au fost investigate au fost anterior mediatizate de jurnaliști**. Organul de urmărire penală însă nu s-a autosesizat imediat, dar cu anumite întârzieri considerabile. În aceste condiții, momentul pornirii urmăririi penale a fost deseori asociat

V. Concluzii și recomandări

convenienței politice de moment a guvernării. Pentru a evita suspiciunile și acuzațiile de justiție selectivă, **se recomandă organelor de drept:**

viii. să se autosesizeze cu privire la infracțiuni imediat ce apare informația despre săvârșirea lor, cu informarea publicului.

O altă constatare ține de faptul că în unele situații, **organul de urmărire penală ține în secret timp de mai mulți ani dosare penale instrumentate, fără a efectua între timp acțiuni procesuale, și le face publice în contexte oportune partidului de la guvernare**, fie pentru a denigra un concurent electoral în preajma campaniilor electorale, fie pentru a determina un partid/politician să manifeste un anumit comportament favorabil Puterii. Astfel, **se recomandă organelor de drept:**

ix. să instrumenteze dosarele penale de corupție în privința actorilor politici în condiții de celeritate și transparență, cu respectarea termenului rezonabil de acumulare a probelor,

x. să evite perioadele lungi de repaus în acumularea probelor, perioade urmate de anunțarea publică a dosarului după ce a fost ținut secret, care pot fi tratate ca așteptare a momentelor prielnice guvernării din punct de vedere politic.

În majoritatea cazurilor monitorizate, s-a confirmat că presa este informată despre locul și **momentul reținerii anumitor subiecți afiliați politic**, de regulă, atunci când este vorba despre exponenții concurenților politici. Nu toată presa însă află despre asemenea rețineri, ci doar acea parte a presei care este afiliată guvernării. Ulterior, dacă persoanele reținute sunt duse în fața unui judecător pentru a le fi aplicat arestul, la fel presa este informată (în acest caz – toată presa). Un semnal clar al controlului politic asupra organului de anchetă, constatat în cadrul monitorizării, sunt "anticipările" cu perioade considerabile de timp înainte de efectuarea reținerilor și arestărilor exponenților concurenților-aliați din cadrul guvernării de către bloggerii care constant au luat apărarea și au scris în interesele politice ale guvernării. Dată fiind sensibilitatea politică a unor evenimente care se precipitau în aceeași perioadă, se crea impresia că prin intermediul bloggerilor se lansau avertismente publice în vederea determinării celor vizați spre adoptarea unui anumit comportament convenabil guvernanților. În acest caz, chiar dacă persoanele vizate au săvârșit acțiunile ce le-au fost incriminate, însăși existența scurgerilor cu caracter de avertisment pun la îndoială independența organului de urmărire penală, care știe "să deschidă sertarul" în momentul "potrivit". Pentru a evita suspiciunile și acuzațiile de justiție selectivă, **se recomandă organelor de drept:**

xi. să evite scurgerea informațiilor despre dosarele aflate în procedură și acțiunile procesuale preconizate pe marginea lor, inclusiv reținerile și arestările, în special în momente care prezintă sensibilități de natură politică;

xii. să comunice echilibrat, prin metode oficiale, în toate cazurile cu implicarea subiecților politici, indiferent de afilierea lor opoziției sau guvernării, despre arestările efectuate. În orice caz, abordarea urmează a fi uniformă, pentru a evita speculații de tratament diferențiat explicat politic;

xiii. Să investigheze pe interior cazurile când apar asemenea scurgeri și să tragă la răspundere persoanele responsabile.

Urmărirea penală este faza secretă a procesului penal, motiv din care **comunicarea procurorilor și anchetatorilor** sa face, tradițional, prin intermediul comunicatelor oficiale, declarațiilor și comentariilor pentru presă, dar au fost și cazuri (mult mai rare) în care au fost organizate conferințe de presă. Au fost surprinse cazuri de difuzare a imaginilor video care fac parte din probatoriul acumulat împotriva persoanei.

Un alt aspect important care a fost monitorizat a fost **comunicarea cu presa a subiectului investigat/judecat, aflat în arest**, deoarece volumul său de comunicare publică este direct influențat de reprezentanții

V. Concluzii și recomandări

statului. În cadrul monitorizării, cu excepția unui singur caz, inculpații au fost judecați în stare de libertate. Totuși, în singurul caz în care inculpatul se afla în arest, judecat în cadrul unui proces deschis, adică având dreptul de a comunica, acest drept i-a fost restricționat prin intermediul escortei. Inculpatul era oponent politic al partidului aflat la guvernare în perioada monitorizării (PDM).

Cât privește **atitudinea instanței de judecată față de jurnaliști**, în cadrul monitorizării, ea era în general bună. În cazurile în care erau vizați concurenții/aliați de la guvernare, escorta intervenea pentru a bloca posibilitatea efectuării înregistrărilor și a comunicării inculpatului cu presa. În acest sens, **se recomandă organelor de drept și instanțelor de judecată:**

xiv. Să asigure oportunități egale de comunicare a inculpaților cu presa.

V.3 Confirmarea ipotezelor de selectivitate în procesul penal

Ipoteza principală a Raportului este că unii subiecți ai anchetelor penale care au afilierea politică a partidelor de la guvernare au parte de anumite indulgențe procesual-penale în raport cu subiecții afiliați opoziției. Cu toate că absolut fiecare situație examinată în Raport poate fi explicată și motivată juridic în baza Codului de procedură penală, abordările aparent mai blânde față de unii și mai dure față de alții generează calificări de justiție selectivă.

În general, au fost depistate mai multe **cazuri cu circumstanțe asemănătoare, dar cu abordări procesuale diferite**. În cadrul monitorizării asemenea dosare sînt 4 din 14 (29%), plus un caz ce fusese examinat anterior monitorizării. Diferențele de abordări se referă la: arestul preventiv și condițiile de detenție provizorie, tergiversarea examinării dosarului, satisfacerea demersurilor motivate electoral ale inculpaților, administrarea probelor, aplicarea sechestrului, suspendarea din funcție pe perioada anchetei și a examinării dosarului în instanța de judecată, pedeapsa solicitată de acuzare și pedeapsa aplicată de instanță. Toate aceste abordări diferențiate au trădat atitudine mai blândă față de persoanele considerate afiliate guvernării PDM (partid de guvernare la momentul monitorizării). Fiind învinuite de săvârșirea faptelor infracționale similare și conexe, prin care au cauzat prejudicii mult mai mari decât ceilalți inculpați cu care a fost comparat, persoana afiliată guvernării s-a aflat în arest preventiv în cele mai bune condiții de detenție provizorie (izolatorul CNA), dar și acest arest a fost cel mai scurt. Aceeași persoană –

- s-a aflat preponderent în arest la domiciliu,
- a avut posibilitatea să participe în alegeri și chiar s-au admis amânări ale ședințelor de judecată din cauza participării sale în campania electorală,
- nu a fost suspendată din funcție pe durata anchetei și a examinării cazului în instanță, a avut cel mai îndelungat proces de judecată,
- a beneficiat de cea mai îndelungată traducere în limba rusă a hotărârii primei instanțe (peste 6 luni), deși această traducere nici nu era necesară, din moment ce persoana a depus două denunțuri în limba română, pe care susține că le-a scris personal, iar această tergiversare a condus la transmiterea cu mare întârziere a dosarului la Curtea de Apel,
- a beneficiat de neasigurarea reparării prejudiciului cauzat, ce i-a fost incriminat de procurori, astfel, nefiindu-i aplicată măsura preventivă a sechestrului,
- a beneficiat de solicitarea procurorului de a-i fi aplicată o pedeapsă mai mică pentru săvârșirea infracțiunilor cu aceeași calificare juridică, prin care s-a incriminat cauzarea unui prejudiciu de cel puțin 6 ori mai mare decât al altor inculpați/condamnați,
- a beneficiat de aplicarea pedepselor mai mici de către instanța de judecată.

V. Concluzii și recomandări

În virtutea discreției acordate judecătorilor, procurorilor și ofițerilor de urmărire penală prin codurile penal și de procedură penală, abordările diferențiate ar putea fi totuși explicate. Cu toate acestea, faptul că toate discrepanțele sunt avantajoase persoanelor cu afilierea politică asociată guvernării de la acel moment induce aceeași percepție bine-întemeiată de justiție selectivă. În acest sens, **se recomandă organelor de drept și instanțelor de judecată:**

- xv. Să evite abordările diferențiate ale persoanelor implicate în săvârșirea faptelor similare și/sau conexe, în special dacă persoanele afiliate politic guvernării au parte de cele mai benefice abordări comparativ cu persoanele considerate concurenți politici ai guvernării;**
- xvi. Oferirea explicațiilor publice a motivelor din care abordările persoanelor implicate în săvârșirea faptelor similare și/sau conexe diferă, mai ales dacă persoanele afiliate guvernării sunt avantajate procesual în comparație cu persoanele considerate concurenți politici ai guvernării.**

În cadrul monitorizării, au fost depistați coparticipanți la faptele penale incriminate subiecților monitorizării, dar în privința cărora urmărirea penală a rămas în urmă, fiindu-le recunoscut un statut procesual diferit (de ex.: martor de partea acuzării).

La etapa examinării în instanța de judecată, în cele 12 din 14 cazuri monitorizate, au mai fost constatate situații de **limitare a accesului publicului la ședințele de judecată**, fie **prin desfășurarea ședințelor în birourile judecătorilor**, în care nu există spațiu suficient pentru ca publicul interesat să poată asista, fie **prin dezinformarea publicului care dorește să asiste la ședința de judecată**, fie **prin închiderea procesului/ședinței de judecată pentru public**. Astfel, chiar dacă există instanțe de judecată în care nu este posibilă examinarea tuturor cauzelor în sălile de judecată datorită volumului de lucru mare și numărului insuficient de săli de judecată, dosarele de rezonanță trebuie întotdeauna să aibă prioritate de a fi examinate în sălile de judecată. Or, faptul că sunt de rezonanță implică automat interesul publicului de a asista, interes pe care justiția nu-l poate neglija, căci neglijarea acestui interes legitim alimentează neîncrederea societății în justiție și în conexiunile ei cu decidenții politici. Pe de altă parte, imixtiuni de natură politică pot fi, pe bună dreptate, suspectate și atunci când, în unul din două cazuri monitorizate în care dosarul penal se examina împotriva persoanei afiliate guvernării – informația despre câteva ședințele de judecată pur și simplu nu a mai fost făcută publică, astfel încât membrilor interesați ai societății să asiste la proces le-a fost îngădită această posibilitate. În acest sens, **se recomandă instanțelor de judecată:**

- xvii. Fixarea examinării cauzelor de rezonanță cu implicarea politicienilor și, mai ales, în cazul dosarelor politicienilor care ocupă funcții publice/funcții de demnitate publică în sălile de judecată și nu în birourile judecătorilor.**
- xviii. Publicarea corectă, în toate cazurile, a informației despre data, ora și locul ședinței de judecată, îndeosebi pe cazurile de rezonanță.**

În 25% din cazurile monitorizate, inculpații (toți exponenți ai concurenței politice a guvernării PDM) **solicită continuu recuzarea judecătorului, procurorului** sau a amândurora, cereri permanent respinse, sub pretextul că partea apărării încearcă astfel să tergiverseze examinarea. Motivarea cererilor de recuzare este refuzul de administrare a probelor apărării, atitudinea evident ostilă a judecătorului față de partea apărării, controlul politic asupra instanței etc.

După cum perioada de monitorizare acoperă și începutul perioadei de schimbare a guvernării PDM (iunie-iulie 2019), au fost surprinse și cazuri în această perioadă de înaintare a recuzării de către inculpatul monitorizat afiliat fostei guvernări. Aparent, până la schimbarea guvernării, acesta încredința judecarea cazului său completului de judecată din cadrul Curții de Apel Cahul, iar după schimbarea guvernării –

V. Concluzii și recomandări

a acuzat completul, inclusiv public, de executarea comenzilor noilor politicieni. În acest sens, **se recomandă instanței de judecată și procuraturii:**

xix. Examinarea mai minuțioasă a cererilor de recuzare depuse de apărare, în special pe dosarele de rezonanță politică.

În cadrul monitorizării, au fost stabilite doar două cazuri în care au fost **schimbați judecătorii cărora le-a fost inițial încredințată examinarea cazurilor** monitorizate. Ambele cazuri sunt cele în care sunt vizate persoane afiliate guvernării PDM. Ambele cazuri erau examinate în ordine de apel, de complete formate din 3 judecători. În unul din cazuri, dosarul în întregime a fost strămutat din Chișinău la Cahul, reușindu-se astfel schimbarea întregului complet. În celălalt caz, a fost schimbat judecătorul-raportor, care aparent nu avea o atitudine "loială" față de inculpat. Asemenea abordări creează aparența ingerințelor politice în justiție de către guvernanți și acceptarea acestor ingerințe de către sistemul judiciar. Astfel, se recomandă **instanțelor de judecată:**

xx. Evitarea schimbării judecătorului/completului de judecată, în special pe dosarele de rezonanță politică, din alte cauze decât de incompatibilitate

S-a stabilit că 69% din toate ședințele de judecată monitorizate au fost amânate, ceea ce a condus la **tergiversarea examinării proceselor**. Monitorizarea a confirmat ipoteza că dosarele cu perspectivă procesuală optimistă pentru inculpat s-au desfășurat rapid, dacă acesta era afiliat guvernării, în pofida pluralității de participanți pe dosar și schimbării judecătorilor. Atunci când perspectiva procesuală era bună pentru inculpații neafiliați fostei guvernări PDM – examinarea a fost tergiversată, din motive imputabile instanței de judecată. Monitorizarea a confirmat și ipoteza inversă: în privința inculpaților cu perspective procesuale pesimiste, dacă inculpații erau afiliați fostei guvernări PDM, examinarea era tergiversată, inclusiv din motive imputabile inculpatului, dar nici instanța de judecată nu a intensificat frecvența ședințelor. În schimb, în cazul inculpaților cu perspectivă procesuală negativă, dar care erau concurenți electorali guvernării și care, la fel erau interesați să amâne și să tergiverseze procesul – judecătorul și procurorul erau foarte pro-activi în a ține ședințele foarte des, o dată la câteva zile. Astfel, și în baza acestui criteriu ipotezele cu privire la o justiție care acționează surprinzător de convenabil guvernării și-a găsit confirmare.

În 2 din 12 cazuri monitorizate (17%) apărarea a solicitat administrarea probelor suplimentare – numirea expertizei și audierea martorilor, în ambele cazuri solicitările de acest fel au fost respinse, ceea ce poate fi tratat ca o formă de **inegalitate a armelor în proces**. În ambele cazuri a fost vorba despre inculpați considerați concurenți politici ale guvernării PDM. Exact în aceleași două cazuri, monitorii au observat **deficiențe de ordin etic ale judecătorului**, prin expunerea unei atitudini aparent părtinitoare negative față de inculpați. Totodată, într-un alt caz cu învinuiri similare, inculpatului considerat afiliat guvernării i s-a permis numirea exact a aceleiași expertize care a fost refuzată unui inculpat, considerat concurent politic al guvernării.

În cele 14 cazuri monitorizate, nu au fost surprinse **situații de intimidare** a apărătorilor. În schimb, o judecătoare de la instanța de apel care a participat la examinarea cazurilor a doi din subiecții monitorizați a făcut dezvăluiri în spațiul public, în perioada de monitorizare, cu privire la intimidările la care a fost supusă din partea președintelui instanței, iar ulterior și a procuraturii, în legătură cu poziția sa pe aceste dosare, considerate incomode partidului de la guvernare. Este interesant de remarcat că un judecător a fost învinuit de corupție, după ce a examinat cazurile a doi inculpați din eșantionul monitorizat – în cazul unui inculpat concurent politic al guvernării, în care judecătorul nu era de acord cu abordarea dură care i s-a cerut de către președintele instanței, iar într-un alt caz legat de un inculpat afiliat guvernării, învinuit de complicitate la omor, nu dorise să adopte o atitudine mai blândă, după cum i-a cerut președintele. Situația expusă de acest judecător confirmă ipoteza influenței politice asupra justiției și transformarea ei din imparțială în

V. Concluzii și recomandări

selectivă. Judecătorul dat a fost vizat într-un caz de corupție, după care a plecat din sistem și a decis să facă dezvăluiri. Totuși, dacă sunt adevărate, ar fi bine ca asemenea dezvăluiri să se facă de către judecători cât sunt în funcție și nu când ajung să fie vizați în dosare de corupție. Or, nu doar dosarele intentate de procuratură pot fi considerate pârghii de intimidare a judecătorilor (asemenea învinuiri de corupție ar putea fi perfect întemeiate), dar mai grave sunt intimidările din partea președinților de instanțe, pe care judecătorii nu le expun și cărora se conformează. În acest sens, se recomandă **instanțelor de judecată**:

- xxi. Examinarea dosarelor de corupție și/sau cu implicarea exponenților partidelor politice cu celeritate, dat fiind interesul public sporit față de ele, asigurând totodată respectarea drepturilor și garanțiilor procesuale ale tuturor inculpaților, indiferent de afilierea la partidele de guvernare.**
- xxii. Unificarea abordărilor față de asigurarea egalității armelor în proces în raport cu inculpații exponenți ai intereselor politice, indiferent de asocierea lor la partidele de la guvernare (de ex.: să nu fie refuzată administrarea unei probe exponentului partidului politic concurent, pe când aceeași probă este permisă să fie administrată exponentului partidului afiliat guvernării).**
- xxiii. Acceptarea cererilor de recuzare a magistraților care exprimă o atitudine ostilă față de inculpații exponenți ai partidelor politice, în special dacă aceste procese sunt monitorizate public, iar sursele mass-media au reflectat în repetate rânduri atitudinea aparent lipsită de imparțialitate a judecătorilor.**
- xxiv. Expunerea publică și/sau la Consiliul Superior al Magistraturii a încercărilor de influențare a judecătorilor de către președinții de instanță în legătură cu soluționarea cazurilor concrete, în special a celor legate de exponenții partidelor politice.**
- xxv. Sancționarea disciplinară până la demisie a președinților instanțelor de judecată care exercită influențe asupra judecătorilor în legătură cu interesele politicienilor, precum și sancționarea disciplinară a judecătorilor care acceptă asemenea influențe din parte președintelui instanței.**

ANEXA 1: CRITERII DE APRECIERE A SELECTIVITĂȚII JUSTIȚIEI PENALE

Justiție penală selectivă pe criterii de afiliere politică

Selectivitate favorabilă subiectului politic:

- Subiectul are afiliere politică la partidele de la guvernare;
- Subiectul își schimbă afilierea politică în favoarea partidelor de la guvernare;
- Subiectul neafiliat devine membru al partidelor de guvernare.

Selectivitate nefavorabilă subiectului politic:

- Subiectul are afiliere politică la partidele concurente celor de la guvernare;
- Subiectul a părăsit rândurile partidului de la guvernare; Subiectul a schimbat afilierea politică a guvernării în favoarea partidelor concurente.

Selectivitatea justiției în comunicarea publică: rezonanță sporită în cazul concurenților politici

Criterii de selectivitate în comunicarea publică:

Selectivitate favorabilă subiectului – rezonanță redusă

Selectivitate nefavorabilă subiectului – rezonanță sporită

1 Modalitatea în care presa află despre un dosar de rezonanță

- prin comunicate oficiale, cu respectarea protecției datelor cu caracter personal și a prezumției de nevinovăție;
- prin difuzarea anumitor probe de către organul de drept, cu respectare protecției datelor cu caracter personal.

- pe surse, înainte de apariția unui comunicat oficial, fără respectarea protecției datelor cu caracter personal și a prezumției de nevinovăție;
- pe surse, cu difuzarea probelor, fără respectarea protecției datelor cu caracter personal, înainte în lipsa unui comunicat oficial;
- din declarațiile conducătorilor politici care "anticipează" reacția organelor de drept.

2 Reacția autorităților la încălcările investigate de jurnaliști

- autosesizarea/investigarea apatică și întârziată a încălcărilor persoanelor afiliate partidelor de la guvernare.

- autosesizarea/investigarea imediată a încălcărilor persoanelor considerate concurenți politici;
- autosesizarea/investigarea întârziată a încălcărilor concurenților politici, dar în momente politic convenabile partidelor de guvernare.

Criterii de selectivitate în comunicarea publică:	Selectivitate favorabilă subiectului – rezonanță redusă	Selectivitate nefavorabilă subiectului – rezonanță sporită
<p>3 Informarea despre reținerea sau aplicarea arestului</p>	<ul style="list-style-type: none"> - organul de drept nu comunică jurnaliștilor despre momentul și locul reținerii; - organul de drept nu comunică jurnaliștilor despre escortarea subiectului reținut la judecătorul de instrucție pentru aplicarea arestului. 	<ul style="list-style-type: none"> - organul de drept comunică jurnaliștilor (posibil, celor afiliați guvernării) despre momentul și locul reținerii persoanelor considerate concurenți politici; - organul de drept comunică jurnaliștilor despre escortarea subiectului reținut la judecătorul de instrucție pentru aplicarea arestului.
<p>4 Deschiderea organului de urmărire penală/acuzării față de presă</p>	<ul style="list-style-type: none"> - organul de drept/acuzatorul de stat refuză să ofere informații și să facă declarații; - organul de drept/acuzatorul de stat oferă informații limitate și face declarații succinte; - organul de drept/acuzatorul de stat organizează conferințe de presă la care oferă informații aparent favorabile subiectului anchetei, refuză să răspundă la întrebări sau răspunde doar la întrebările jurnaliștilor afiliați guvernării. 	<ul style="list-style-type: none"> - organul de drept/acuzatorul de stat organizează conferințe de presă pentru jurnaliști, răspunde la toate întrebările; - organul de drept/acuzatorul de stat oferă informații și declarații detaliate pe marginea cazului.
<p>5 Comunicarea cu presa a subiectului investigat/judecat, aflat în arest</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Subiectul investigat arestat oferă comentarii jurnaliștilor când este adus la audieri/confruntări; - Subiectul inculpat nu este împiedicat de escortă să comunice cu jurnaliștii. 	<ul style="list-style-type: none"> - Subiectul investigat arestat nu comunică cu presa, fie pentru că jurnaliștii nu sunt informați când subiectul este adus pentru audieri/confruntări, fie pentru că jurnaliștii nu au accesul autorizat în clădirea/în apropierea biroului unde au loc acțiunile procesuale; - Subiectul inculpat este împiedicat de escortă să comunice cu jurnaliștii (este dus foarte repede, gardienii se pun între inculpat și jurnaliști, gardienii îi dau la o parte pe jurnaliști pentru a nu putea ajunge la inculpat).
<p>6 Atitudinea instanței de judecată față de jurnaliști</p>	<ul style="list-style-type: none"> - În funcție de interesul inculpatului, adoptă o atitudine de deschidere față de jurnaliști sau, din contra, este reticent. 	<ul style="list-style-type: none"> - În funcție de interesul guvernării pe cazul inculpatului, adoptă o atitudine de deschidere față de jurnaliști sau, din contra, este reticent.

Anexa 1: Criterii de apreciere a selectivității justiției penale

Selectivitatea justiției în procesul penal: abordare blândă față de exponenții puterii

Criterii de selectivitate în procesul penal:	Selectivitate favorabilă subiectului – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă subiectului – abordare dură
<p>1 Cazuri asemănătoare cu abordări diferite</p>	<p>Într-un caz diferit, dar asemănător, cunoscut public, organul de urmărire penală/judecătorul adoptă o poziție mai loială față de subiect, de ex.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nu se solicită/aplică arestarea, se solicită/aplică arestul la domiciliu sau alte măsuri preventive neprivative; - plasarea în izolatorul de detenție preventivă mai "comod" al CNA; - tergiversarea transmiterii în judecată a cazului (inclusiv cu riscul de intervenire a prescripției) și/sau tergiversarea examinării cazului în instanță; - neaplicarea suspendării din funcție pe perioada instrumentării și judecării dosarului; - solicitarea de către procuror de aplicare a pedepsei mai blânde pentru fapta săvârșită/prejudiciul cauzat, spre deosebire de cazuri similare/conexe, în care pedeapsa solicitată este mai aspră, deși faptele sunt mai grave, iar prejudiciile cauzate – mai mari; - încetarea procesului (la etapa de urmărire penală sau în instanță), achitarea sau condamnarea cu suspendare și/sau cu aplicarea amenzilor ne semnificative și/ sau fără privarea de dreptul de a ocupa funcții sau cu privări pe perioade neînsemnate etc. 	<p>Într-un caz diferit, dar asemănător, cunoscut public, organul de urmărire penală/judecătorul adoptă o poziție mai dură față de subiect:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se solicită/aplică arestarea, nu se solicită/aplică arestul la domiciliu sau alte măsuri preventive neprivative; - plasarea în izolatorul de detenție preventivă cu condiții mai rele (penitenciarul nr.13); - transmiterea rapidă în judecată a cazului și/sau examinarea rapidă a cazului în instanță; - suspendarea din funcție pe perioada instrumentării și judecării dosarului; - solicitarea de către procuror de aplicare a pedepsei mai aspre pentru fapta săvârșită/prejudiciul cauzat, spre deosebire de cazuri similare/conexe, în care pedeapsa solicitată este mai blândă, deși faptele sunt la fel sau mai puțin grave, iar prejudiciile cauzate – mai mici; - condamnarea cu aplicarea pedepsei închisorii și/sau cu aplicarea amenzilor mai mari și/ sau cu privarea de dreptul de a ocupa funcții sau cu privări pe perioade mai mari etc.
<p>2 Complici cu statut procesual diferit</p>	<ul style="list-style-type: none"> - În cadrul aceluiași dosar al subiectului investigat/judecat, complicele care are afilieri cu partidul de la guvernare nu este recunoscut ca bănuit, învinuit, inculpat, ci în calitate de martor, victimă, parte vătămată sau nu are nici un statut. 	<ul style="list-style-type: none"> - În cadrul aceluiași dosar penal, complicele afiliat partidelor concurente sau neafiliat politic este recunoscut în aceeași calitate procesuală ca și subiectul investigat/judecat de bănuit, învinuit, inculpat.

Anexa 1: Criterii de apreciere a selectivității justiției penale

Criterii de selectivitate în procesul penal:	Selectivitate favorabilă subiectului – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă subiectului – abordare dură
<p>3 Accesul publicului la ședințele de judecată</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Proces deschis pentru public; - Informația despre ședințele de judecată este publicată corect pe portalul instanțelor de judecată; - Ședințele de judecată au loc în sala de ședințe. <p>Notă: în funcție de interesul inculpatului, situația poate fi diametral opusă, iar accesul - limitat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Proces închis pentru public; - Informația despre ședințele de judecată este publicată greșit pe portalul instanțelor de judecată; - Ședințele de judecată au loc în biroul judecătorului. <p>Notă: în funcție de interesul guvernării, situația poate fi diametral opusă, iar accesul - limitat.</p>
<p>4 Recuzări ale judecătorului/procurorului</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Partea apărării înaintează recuzări neîntemeiate judecătorului/procurorului, care sunt acceptate. 	<ul style="list-style-type: none"> - Partea apărării înaintează recuzări întemeiate (atitudine evident ostilă, existența conexiunilor politice cu guvernarea etc.) judecătorului/procurorului, care sunt respinse.
<p>5 Schimbarea judecătorului/procurorului</p>	<ul style="list-style-type: none"> - În perspectiva unei eventuale condamnări, judecătorul/procurorul cu atitudine obiectivă este transferat, promovat sau altfel înlăturat de la examinarea cazului, fiind înlocuit cu un judecător/procuror cu atitudine loială. 	<ul style="list-style-type: none"> - În perspectiva unei eventuale achitări, judecătorul/procurorul cu atitudine obiectivă este transferat, promovat sau altfel înlăturat de la examinarea cazului, fiind înlocuit cu un judecător/procuror cu atitudine loială.
<p>6 Tergiversarea procesului</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Procesul este tergiversat din cauza participanților la proces, în interesul inculpatului; - Judecătorul fixează ședințele de judecată la intervale foarte mari de timp. 	<ul style="list-style-type: none"> - Procesul este tergiversat din cauza apărării, însă este admonestat de către judecător; procurorul care nu se poate prezenta la ședință este înlocuit de alt procuror; - Ședințele de judecată se fixează la intervale scurte de timp.
<p>7 Inegalitatea armelor în proces</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Judecătorul nu acceptă probe suplimentare solicitate de acuzare; - Judecătorul respinge martorii acuzării; - Judecătorul tratează martorii apărării mai binevoitor (nu îi întrerupe, le ascultă gândurile până la capăt, dă întrebări de concretizare) decât pe cei ai acuzării. 	<ul style="list-style-type: none"> - Judecătorul nu acceptă probe suplimentare solicitate de apărare; - Judecătorul respinge martorii apărării; - Judecătorul tratează martorii acuzării mai binevoitor (nu îi întrerupe, le ascultă gândurile până la capăt, dă întrebări de concretizare) decât pe cei ai apărării.

Anexa 1: Criterii de apreciere a selectivității justiției penale

Criterii de selectivitate în procesul penal:	Selectivitate favorabilă subiectului – abordare blândă	Selectivitate nefavorabilă subiectului – abordare dură
<p>8 Etica judecătorului</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Judecătorul are un comportament etic; - Judecătorul are un comportament vizibil loial apărării. 	<ul style="list-style-type: none"> - Judecătorul nu are un comportament etic; - Judecătorul are un comportament vizibil ostil apărării.
<p>9 Intimidarea părților în proces (apărătorului, procurorului, judecătorului)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Procurorul este intimidat (disciplinar, contravențional, penal); - Judecătorul dispus să adopte soluție de condamnare față de inculpat este intimidat (disciplinar, contravențional, penal). 	<ul style="list-style-type: none"> - Apărătorul inculpatului este intimidat (disciplinar, contravențional, penal); - Judecătorul dispus să adopte soluție de achitare față de inculpat este intimidat (disciplinar, contravențional, penal).

ANEXA 2: FAPTELE ȘI REZUMATUL CAUZELOR MONITORIZATE

Lista cauzelor penale monitorizate în zona Centru:

- 1) Dosarul primarului general al mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă (dosarul parcarilor)
- 2) Dosarul deputatului Chiril Lucinschi (frauda bancară)
- 3) Dosarul nr. 2 al prim-ministrului Vlad Filat (frauda bancară)
- 4) Dosarul ministrului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor Iurie Chirinciuc
- 5) Dosarul sportivului și deputatului Constantin Țuțu
- 6) Dosarul judecătoarei Domnica Manole
- 7) Dosarul soților academicieni Gheorghe și Maria Duca

Lista cauzelor penale monitorizate în zona de Nord:

- 8) Dosarul primarului de Parcova, Edineț, Marcel Snegur
- 9) Dosarul primarului de Râșcani, Victor Bogatico, și al consilierilor locali Alexandr Poneatovschi și Lilian Salagor
- 10) Dosarul directorului întreprinderii municipale Direcția Reparații și Construcții Drumuri, Serghei Pcela

Lista cauzelor penale monitorizate în zona de Sud:

- 11) Dosarul administratorului BEM și primarului de Orhei, Ilan Șor (frauda bancară)
- 12) Dosarul primarului de Comrat, Serghei Anastasov
- 13) Dosarul primarului din Ruskaia Kiselia, Gheorghe Gospodinov
- 14) Dosarul primarului de Cimișlia, Gheorghe Răileanu

Cauzele monitorizate în zona Centru:

1. Dosarul primarului general al mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă (dosarul parcarilor) (C2-021/JUD)

Faptele: Ex-primarul general al mun. Chișinău Dorin Chirtoacă a fost inculpat pentru că i-ar fi dat indicații viceprimarului Capitalei, care era președinte al Comisiei de selectare a companiilor ce urmau să implementeze proiectul parcarilor în municipiul Chișinău, să semneze contractul cu firma EME PARKLEITSYSTEM GmbH fără avizul Consiliului Municipal Chișinău. Totodată, primarul nu ar fi avizat pozitiv certificatele de urbanism pentru proiectarea lucrărilor, în conformitate cu contractul de parteneriat public-privat dintre Primăria municipiului Chișinău și nerezidenta EME PARKLEITSYSTEM GmbH. La rândul său, această companie ar fi devenit câștigătoare în urma unor acțiuni concertate dintre responsabili din Primăria capitalei, agenți economici și omul de afaceri care gestiona din umbră EME PARKLEITSYSTEM GmbH. Pe parcursul anchetei au fost documentate mai multe întâlniri dintre gestionarul din umbră al companiei câștigătoare și șeful Direcției transport public și căi de comunicații a Primăriei - întâlniri în cadrul cărora a fost discutată schema de trulare a licitației, participarea primarului general la urgentarea semnării contractului, dar și un „bonus” pentru serviciile prestate.

Anexa 2: Faptele și rezumatul cauzelor monitorizate

Rezumatul monitorizării: Dosarul penal în privința lui Dorin Chirtoacă a fost pornit pe 25 septembrie 2015, iar pe 26 mai 2017 primarul a fost reținut de procurori. Este învinuit de trafic de influență. Dosarul a fost transmis în judecată pe 21 iulie 2017 și continuă să fie examinat în instanța de fond. În perioada monitorizării, au fost fixate 25 de ședințe, dintre care 19 au fost amânate, mare majoritate – din motive de neprezentare, concediu, boală etc. a inculpatului și a unui sau ambilor săi avocați. Au existat și ședințe amânate la solicitarea procurorului și a judecătorului. Pe perioada examinării dosarului, Dorin Chirtoacă a fost suspendat din funcția de primar al mun. Chișinău.

Din *observațiile monitorului jurist*, examinarea în prima instanță a dosarului este evident tergiversată de partea apărării. Cu toate acestea, poziția apărării este una firească din moment ce ostilitățile dintre judecător și procuror, pe de o parte, și inculpat și apărători, pe de altă parte, au ajuns la cote foarte înalte, iar o eventuală soluție dată în prima instanță ar fi evident de condamnare. În asemenea circumstanțe, monitorul consideră că procesul nu poate continua în procedura judecătorului, în privința căruia cererile de recuzare ale apărătorilor au fost respinse în nenumărate rânduri. Între altele, monitorul a menționat conduita nepotrivită a inculpatului la ședințele de judecată.

Din *observațiile monitorului jurnalist*, presa are acces la ședințele de judecată, inculpatul este liber să facă declarații, apărătorii oferă informații de fiecare dată când sunt solicitați, mai puțin cooperant fiind procurorul, care conlucrează mai activ cu presa în faza urmăririi penale. Jurnalistul consideră că este departe de a fi un proces corect. Magistratul pare să aibă o poziție ostilă față de inculpat și cei doi avocați ai săi. Pe de altă parte, se creează impresia că apărarea face tot posibilul pentru tergiversarea procesului.

2. Dosarul deputatului Chiril Lucinschi (frauda bancară) (C2-022/JUD)

Faptele: Deputatul PLDM a fost învinuit că între anii 2012-2014 ar fi spălat sume mari de bani prin intermediul a trei firme care-i aparțin, dar și prin câteva companii off-shore și persoane interpușe. Și anume, mai multe companii off-shore, în temeiul unor contracte fictive de prestare a serviciilor de consultanță, au transferat companiei nerezidente IPA International Project Agency, cu conturi deschise în Liechtenstein, 440 000 de dolari. Analizând traseul banilor, procurorii susțin că au constatat că banii provin din creditele neperformante, sustrate în perioada 2012-2014 de la BEM, Unibank și Banca Socială, prin intermediul unor off-shoruri. Totodată, în 2013, compania Toast Delux SRL, beneficiar al căreia este fostul deputat, ar fi beneficiat de la Unibank de un alt credit, fără gaj, în valoare de 5 000 000 de lei. Ulterior, mijloacele financiare au fost convertite și transferate prin intermediul unui grup de companii către o companie nerezidentă. În final, 401 650 de dolari ajung pe conturile Rouseau Alliance LP care, la rândul ei, transferă acești bani către Banca de Economii, având ca scop cesionarea creditelor neperformante. Fostul deputat PLDM pledează nevinovat și susține că banii reprezintă returnarea unui împrumut anterior oferit lui Ilan Șor.

Rezumatul monitorizării: Chiril Lucinschi a fost reținut la 25 mai 2017, iar 2 luni mai târziu, la 1 august 2017, cauza a fost transmisă în judecată. Lucinschi s-a aflat 10 luni în arest la domiciliu. La 4 aprilie 2018 a fost condamnat de instanța de fond la 5 ani și 6 luni de închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții publice pe o perioadă de 4 ani. De mai bine de un an dosarul se află la Curtea de Apel. Ședințele de judecată sunt numite rar și au loc multe amânări. Apărarea a solicitat în repetate rânduri expertiza economico-financiară, iar judecătorii au respins demersul. Inculpatul s-a oferit să achite expertiza din cont propriu, dar cererea i-a fost respinsă.

Din *observațiile monitorului jurist*, procesul penal se examinează exagerat de mult în ordine de apel. O ședință, cel mult două, pe lună. La fel, tergiversarea procesului este determinată de numeroasele cereri ale apărării, înaintate din motiv că în accepția avocaților, în instanța de fond, inculpatului nu i-a fost respectat dreptul la un proces penal echitabil. În acest sens, toate cererile care au fost înaintate în prima instanță și respinse, au fost înaintate repetat în instanța de apel.

Anexa 2: Faptele și rezumatul cauzelor monitorizate

Din *observațiile monitorului jurnalist*, cazul se află pe rol la Curtea de Apel Chișinău. În luna februarie 2019, a fost programată o singură ședință. Partea apărării a înaintat mai multe cereri, printre care: audierea unui ofițer CNA care a participat la instrumentarea cazului, prezentarea sentinței de condamnare a lui Ilan Sor, efectuarea unei expertize financiar bancare. Judecătorii au respins cererile de fiecare dată.

3. Dosarul nr. 2 al ex-prim-ministrului Vlad Filat (frauda bancară) (C1-011/JUD)

Faptele: Vladimir Filat este învinuit de Procuratura Anticorupție de săvârșirea infracțiunii de spălare de bani în proporții deosebit de mari (art.243 alin.(3) CP). Fostul premier este acuzat că, în campania electorală parlamentară din noiembrie 2014, ar fi încheiat un contract de asistență pentru PLDM cu o companie de consultanță din Washington, SUA. Pentru serviciile contractate, fostul premier ar fi achitat către compania nerezidentă suma totală de 12 847 902 lei, efectuând periodic transferuri din conturile companiilor gestionate prin intermediar, în care erau depozitate mijloace financiare obținute prin infracțiuni de corupție din Banca de Economii.

Rezumatul monitorizării: Dosarul în privința lui Vlad Filat a fost inițiat de procurori încă în octombrie 2015. Cu toate acestea, el a fost transmis în judecată abia în ianuarie 2019. Timp de 6 luni, au avut loc mai multe ședințe de judecată, fixate la intervale scurte de timp una de la alta. Deși dosarul este public, Vlad Filat nu are posibilitatea de a comunica cu presa. Accesul presei la inculpat este îngrădit de escortă, chiar dacă instanța de judecată a precizat expres că Filat are dreptul de a comunica cu jurnaliștii. În cadrul procesului de judecată, apărarea a depus mai multe cereri. O bună parte dintre acestea au fost acceptate. Dosarul se află la examinare în Judecătoria Chișinău, în etapa de deschidere și partea pregătitoare.

4. Dosarul ministrului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, Iurie Chirinciuc (C1-012/JUD)

Faptele: Procuratura Anticorupție l-a învinuit pe Iurie Chirinciuc, pe atunci ministru al Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, pentru două capete de acuzare: trafic de influență și abuz de serviciu (326, 327 Cod Penal). Împreună cu ex-ministrul, pe banca acuzaților au ajuns și doi agenți economici, învinuiți de complicitate la trafic de influență: Nicolae Ciobanu și Marin Sârbu. Potrivit rechizitoriului întocmit de procurori, ex-ministrul Transporturilor, împreună cu șefii a două companii de construcții, ar fi organizat o schemă infracțională cu scopul dobândirii de mijloace financiare în proporții deosebit de mari. Inculpații ar fi exercitat presiuni asupra unei companii câștigătoare a licitațiilor finanțate de Banca Europeană de Investiții (BEI) cu scopul de a o constrânge să cedeze o parte din volumul de lucrări unor agenți economici afiliați ministrului. În intervalul anilor 2016-2017, ministrul, prin intermediul factorilor de decizie ai Administrației de Stat a Drumurilor, ar fi creat impedimente agentului economic câștigător, prin neavizarea unor acte pentru executarea lucrărilor, prin tergiversarea aprobărilor, precum și prin somarea acestuia de a încheia subcontracte cu firme apropiate funcționarilor. De asemenea, ex-ministrul este învinuit și pe alt capăt de acuzare - abuz de serviciu, exprimat în organizarea lucrărilor de reparație și construcție capitală în volum de 8 404 785, 44 lei a sectorului de drum de acces spre s. Floreni, r-l Ungheni, la intrarea în care este amplasată întreprinderea SRL Fortina Labis, al cărei beneficiar efectiv este ex-ministrul. Mai mult, din banii alocați din Fondul Rutier a fost efectuată și asfaltarea teritoriului întreprinderii respective. Mass-media, atât cea afiliată politic, cât și cea independentă, a mediatizat cazul. Potrivit mass-media independentă și inculpatului, dosarul are conotație politică, fiind intentat pentru a pune presiune pe PL, al cărui exponent este Iurie Chirinciuc, pentru a vota sistemul electoral mixt. Precizăm că dosarul a fost făcut public, iar Chirinciuc a fost arestat practic în aceeași perioadă cu primarul mun. Chișinău, Dorin Chirtoacă, și el membru al PL.

Rezumatul monitorizării: Dosarul penal în privința lui Iurie Chirinciuc a fost pornit în anul 2017, în perioada în care acesta deținea funcția de ministru al Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor. Ministrul a fost învinuit pe două capete de acuzare: trafic de influență și abuz de serviciu (326, 327 Cod Penal). Pe perioada

Anexa 2: Faptele și rezumatul cauzelor monitorizate

urmăririi penale, în privința lui Chirinciuc și a altor doi oameni de afaceri învinuiți în dosar au fost aplicate mai multe măsuri preventive - arest în izolator (60 de zile), arest la domiciliu (15 zile), sechestrarea bunurilor, suspendarea din funcție. Chirinciuc a fost condamnat de instanța de fond la 1,4 ani de închisoare, cu suspendarea executării pedepsei pe un termen de probă de un an și cu o amendă în valoare de 750 u.c. Un alt om de afaceri învinuit pe caz (Nicolae Ciobanu) a fost condamnat la 1,4 ani de închisoare cu suspendare, iar al treilea om de afaceri (Marin Sârbu) a fost condamnat la amendă în valoare de 2250 u.c.. Ciobanu și Sârbu au fost judecați pentru același capăt de acuzare - trafic de influență.

Curtea de Apel Chișinău l-a condamnat pe 15 mai 2019 pe Chirinciuc la 3,6 ani de închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis și cu privarea de dreptul de a ocupa funcții publice pentru o perioadă de 5 ani. Potrivit deciziei Curții de Apel, procurora pe caz a cerut în recurs închisoare cu suspendare pentru Chirinciuc, dar judecătorii i-au aplicat închisoare cu executare. Ciobanu a fost condamnat la 2 ani de închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar semiînchis și fără dreptul de a ocupa funcții publice pentru 2 ani. Sentința în privința lui Marin Sârbu nu a fost atacată în apel nici de învinuit, nici de procurori. Dosarul lui Chirinciuc și Ciobanu este pe rol la CSJ. Chirinciuc se află la libertate, fiind fugit din țară. În faza inițială, pe același dosar a fost reținut și Veaceslav Teleman, pe atunci șef interimar al Administrației de Stat a Drumurilor. Ulterior, dosarul său a fost disjungat și se află la faza de urmărire penală până în prezent.

Din *observațiile monitorului jurnalist*, Chirinciuc este în libertate, probabil plecat în România. Dosarul e la CSJ. Nu sunt clare circumstanțele în care Curtea de Apel a primit pentru judecare o sentință emisă cu doi ani și ceva mai devreme. Totodată, în decizia Curții de Apel Chișinău din mai 2019 se menționează că procurora Victoria Furtună a cerut în recurs închisoare cu suspendare pentru Chirinciuc, dar judecătorii i-au aplicat închisoare cu executare⁵⁸.

5. Dosarul sportivului și deputatului Constantin Țuțu (C1-013/JUD)

Faptele: Constantin Țuțu a fost învinuit că, împreună cu mai multe persoane, a participat la omorul lui Alexei Veretca, în Codrii Orheiului, lângă restaurantul Doi Haiduci. Pe 28 aprilie 2012, lângă restaurantul „Doi Haiduci” din Codrii Orheiului, un grup de persoane, printre care și Constantin Țuțu, devenit ulterior deputat, a participat la o altercație soldată cu focuri de armă și cu un deces. Alexei Veretca, alias „Krasavcik”, a fost ucis pe loc, iar fostul polițist Iurie Matcovschi, care era împreună cu victima, a fost rănit. După incident, pe numele mai multor participanți au fost eliberate mandate de arestare, inclusiv pe numele fostului deputat democrat, Constantin Țuțu. Toți au fost dați în căutare, dar Țuțu nu a fost de găsit. A apărut abia după ce magistrații Judecătoriei Centru din Chișinău i-au schimbat măsura de arest. Țuțu a fost trimis mai întâi în arest la domiciliu, ulterior fiind lăsat în libertate, sub control judiciar. În iulie 2012, anchetatorii au renunțat la acuzațiile de omor împotriva lui Vasile Cojocar, care activa ca polițist, după ce au acceptat versiunea acestuia, precum că nu și-ar fi coordonat acțiunile cu Ion Corcodei, persoana care a împușcat victima. La scurt timp, pe 9 august, anchetatorii au renunțat la acuzațiile de omor și împotriva lui Constantin Țuțu și Oleg Pruteanu, după ce au acceptat versiunea lor despre cele întâmplate, precum că ar fi tras focuri de armă în aer și nu spre victimă. La 28 august 2012, un procuror ierarhic superior a anulat aceste decizii, constatând că ele se bazează pe o „apreciere arbitrară a faptelor”. Cei trei au contestat ordonanța la judecătorul de instrucție, care, în cadrul unei ședințe din 17 octombrie 2012, a admis recursurile depuse și a dispus încetarea urmăririi penale pe omor în privința lor. Decizia instanței a fost definitivă, astfel că Țuțu, Cojocar și Pruteanu au fost învinuiți și judecați doar pentru huliganism. Tatiana Veretca, soția victimei, a atacat statul la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, reclamând acțiunile inadecvate ale autorităților în investigarea cazului. În iunie 2018, însă, CtEDO a respins cererea ca fiind „vădit nefondată și inadmisibilă”. Curtea a considerat că

58 Detalii aici: <https://www.zdg.md/editia-print/justitie/un-dosar-si-multe-intrebari-primul-ministru-condamnat-la-inchisoare-cu-executare>
<https://www.zdg.md/stiri/stiri-politice/fostul-ministru-chirinciuc-condamnat-la-inchisoare-cu-executare-nu-a-fost-gasit-la-domiciliu-pentru-a-fi-retinut>

Anexa 2: Faptele și rezumatul cauzelor monitorizate

statul pârât și-a onorat obligațiile, potrivit Articolului 2 (Dreptul la viață) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, privind investigarea circumstanțelor morții soțului reclamantei.

Rezumatul monitorizării: Constantin Țuțu este judecat pentru huliganism, chiar dacă inițial procurorii l-au acuzat de omor, iar ordonanța procurorului a fost contestată în judecată și anulată. Judecătoria Orhei, iar apoi și Curtea de Apel Chișinău l-au achitat pe Țuțu. Aproape pe toată perioada examinării dosarului, Constantin Țuțu a fost deputat în Parlamentul R. Moldova din partea PDM. În perioada examinării dosarului, atât în prima instanță, cât și la Curtea de Apel Chișinău, doi judecători din complet au fost schimbați. Doi judecători s-au ales inclusiv cu dosare penale. Biroul unui alt judecător a fost incendiat. Recent, o judecătoare care a participat la examinarea cazului a declarat că acel complet ar fi fost influențat în acest caz⁵⁹. Până în 2019, ședințele de judecată se amânau foarte des. Conform observațiilor personale, în ședința din 17 aprilie 2019, în care a fost luată decizia, completul de judecători format din Silvia Vrabii, Stelian Teleucă și Mihail Diaconu a audiat o parte dintre martori, a analizat probele, a ascultat părțile, a deliberat și a pronunțat decizia. Toate s-au produs timp de o oră și jumătate. Înainte de această ședință, majoritatea ședințelor monitorizate au fost amânate sau au durat foarte puțin.

6. Dosarul judecătorei Domnica Manole (C1-014/JUD)

Faptele: Ex-magistrata Domnica Manole a fost judecată pentru adoptarea unei decizii contrare legii, mai exact, pronunțarea, la 14 aprilie 2016, din funcția de judecător la CA Chișinău, a unei hotărâri prin care anula hotărârea Comisiei Electorale Centrale (CEC) din 30 martie 2016 de a respinge organizarea unui referendum propus de Platforma „Demnitate și Adevăr”. Hotărârea Domnicăi Manole obliga CEC să inițieze acel referendum republican (art.307 CP).

Rezumatul monitorizării: Pe 31 mai 2016, Eduard Harunjen, pe atunci procuror general interimar, a obținut acordul CSM de a demara urmărirea penală în privința magistrei Domnica Manole, bănuită de adoptarea unei decizii contrare legii (**mai sus, rezumatul deciziei**). Deși cauza penală a fost pornită cu rapiditate, dosarul a ajuns în instanță abia în ianuarie 2019. După schimbarea guvernării de la Chișinău, procurorul de caz a renunțat la acuzații, iar Judecătoria Chișinău a decis să o achite pe Domnica Manole, pe motiv că fapta imputată nu constituie o infracțiune.

7. Dosarul soților academicieni Gheorghe și Maria Duca (C2-023/JUD)

Faptele: Președintele Academiei de Științe, Gheorghe Duca, și soția sa, rectorul Universității Academiei de Științe, academiciana Maria Duca, sunt învinuiți pentru că au primit salarii ilegale din partea instituțiilor pe care le-au condus - Academia de Științe și Universitatea Academiei de Științe (art.328 CP).

Rezumatul monitorizării: Soții Duca au fost denunțați de către Ilie Donică, fost angajat al Academiei de Științe. Inițial, Procuratura Anticorupție a refuzat să pornească urmărirea penală pe numele soților Duca, constatând încălcări financiare, care nu cad sub incidența legii penale. Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, a obligat Procuratura Anticorupție să reia urmărirea penală pe numele soților Duca, anulând decizia din 29 decembrie 2016 privind neînceperea urmăririi penale. Ministerul Finanțelor a dispus Inspecției Financiare să efectueze un control, care a constatat că Gheorghe Duca și-a atribuit ilegal 275 de mii de lei, iar Maria Duca - 245 mii de lei din salarii și premii. Suma totală a delapidărilor constatate ar fi de peste 700 de mii de lei. Mai mult de jumătate din ședințele de judecată programate pe acest caz au fost amânate, de cele mai multe ori pe motiv de boală, dar au fost și din cauza deplasărilor în interes de serviciu ale inculpaților.

⁵⁹ <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/o-fosta-magistrata-dezvaluie-cum-s-au-facut-presiuni-pentru-adoptarea-deciziilor-in-dosarele-filat-si-tutu>

Anexa 2: Faptele și rezumatul cauzelor monitorizate

Din *observațiile monitorului jurist*, majoritatea amânărilor ședințelor de judecată se datorează părții apărării, în special inculpaților. În pricina dată sunt audiați mulți martori ai acuzării, cu toate acestea, din declarațiile martorilor de până acum nu rezultă circumstanțe care ar proba vinovăția inculpaților în comiterea infracțiunilor incriminate. Putem preciza că în actul de învinuire (rechizitoriu), acuzatorul de stat nu a indicat clar care infracțiune a fost săvârșită de către inculpați: excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, aceste infracțiuni fiind distincte, chiar dacă se regăsesc la același articol. Problematika respectivă a fost menționată de avocații inculpaților, din perspectiva neclarității învinuirii.

Din *observațiile monitorului jurnalist*, ședințele de judecată au fost amânate în repetate rânduri, de cele mai multe ori fiind invocat motivul de boală a unuia dintre inculpați⁶⁰.

Cauzele monitorizate în zona Nord:**8. Dosarul primarului de Parcova, Edineț, Marcel Snegur (N-001/JUD)**

Faptele: Marcel Snegur, primarul de Parcova, Edineț, este acuzat că, la 10 februarie 2012, în lipsa unor decizii ale Consiliului com. Parcova și în lipsa unei licitații publice, a transmis în arendă întreprinderii SRL "Linavan" o parcelă de 2 ha, cauzând daune considerabile intereselor publice (art.328 CP).

Rezumatul monitorizării: În noiembrie 2014, CNA a intentat un dosar penal ne numele lui Marcel Snegur, primar de Parcova, Edineț, conform art.328 CP (depășirea atribuțiilor de serviciu). Marcel Snegur nu și-a recunoscut vina în comiterea infracțiunii incriminate. În vara anului 2015, cauza penală a fost transmisă în judecată. Pe 2 martie 2016, judecătoria Edineț l-a achitat, motivând că acțiunile sale nu întrunesc elementele infracțiunii. Ulterior, această decizie a fost atacată la Curtea de Apel Bălți. Acțiunile civile înaintate pe acest caz de părțile vătămate nu au fost satisfăcute. Pe durata monitorizării cazului, la Curtea de Apel Bălți au avut loc doar două ședințe din cele planificate, restul fiind amânate din varii motive.

9. Dosarul primarului de Râșcani, Victor Bogatico, și al consilierilor locali Alexandr Poneatovschi și Lilian Salagor (N-002/JUD)

Faptele: Primarul or. Râșcani Victor Bogatico a fost învinuit de săvârșirea mai multor infracțiuni, în calitate de președinte al grupului de lucru pentru achiziții publice, și anume: abuz de serviciu (art.327 CP) - pentru că în noiembrie 2011 a achiziționat din bani publici un autovehicul de 112.000 mii de lei, cu încălcarea procedurii de licitații; fals în acte publice (art.332 CP) - pentru că în noiembrie 2011 a inclus date vădit false în procesul-verbal de licitații, prin care a fost achiziționat autovehiculul; delapidarea averii străine (art.191 CP) - pentru că în septembrie-octombrie 2011 a organizat demontarea a 2 cazane de fontă din clădirea primăriei în complicitate cu alte persoane, pentru a beneficia personal de 2400 de lei; depășirea atribuțiilor de serviciu (art.328 CP) - pentru că în octombrie 2011, iar ulterior în aprilie 2012 a dat în arendă mai multe zeci de ha de teren cu încălcarea legislației, cauzând un prejudiciu primăriei și intereselor publice de 79.288,18 lei. Bogatico a mai fost învinuit de încălcarea regulilor de circulație (art.264 CP), săvârșită în ianuarie 2012, cu cauzarea leziunilor corporale unui pasager. La fel, Bogatico a fost învinuit de darea declarațiilor mincinoase (art.312 CP) ca martor în cadrul unei cauze penale intentate în octombrie 2012 în baza denunțului său depus împotriva juristului primăriei. Bogatico a fost acuzat de și de fals în acte publice (art.352/1 CP), deoarece în perioada 2011-2012 în cartea de dispoziții a primarului au fost făcute înscrieri false. A fost învinuit de comiterea infracțiunii de trafic

60 Detalii aici: <https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/examinarea-dosarului-savantilor-gheorghe-si-maria-duca-a-inceput-cu-stangul-sedinta-preliminara-a-fost-amanata>
<https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/dosarul-savantilor-gheorghe-si-maria-duca-avocatii-solicita-scoaterea-celor-doi-de-sub-urmarire-penala>
<https://anticoruptie.md/ro/dosare-de-coruptie/fostul-presedinte-al-academiei-de-stiinte-si-sotia-acestuia-trimisi-pe-banca-acuzatilor>

Anexa 2: Faptele și rezumatul cauzelor monitorizate

de influență (art.326 CP), pentru că în perioada august-septembrie 2011, împreună cu alte două persoane, a intermediat transmiterea a 5000 de dolari SUA către consilierii locali pentru urgentarea vânzării unui imobil aflat în proprietatea APL. Infracțiunile de abuz de serviciu (art.327 CP) și fals în acte publice (art.332 CP) legate de episodul cu achiziționarea autovehicolului de 112.000 lei sunt imputate și consilierului local al or. Râșcani, Lilian Salagor, acesta deținând și calitatea de membru al grupului de lucru pentru achiziții. De infracțiunea de trafic de influență (art.326 CP) pentru urgentarea vânzării unui imobil contra remunerației ilicite de 5000 dolari SUA este acuzat și consilierul local ai or. Râșcani, Alexandr Poneatovschi.

Rezumatul monitorizării: Urmare a examinării cauzei în ședințe publice, instanța de judecată: a) i-a achitat pe Bogatico și Salagor pe art.327 CP și art.332 CP (episodul procurării cu încălcări a unui autovehicul) din motivul lipsei elementelor constitutive ale infracțiunii; b) a încetat procesul penal în privința lui Bogatico pe art.191 și art.328 CP (episodul cu înstrăinarea ilegală a cazanelor de fontă ale primăriei și episodul cu darea în arendă a mai multor zeci de ha în arendă cu încălcarea procedurii) din cauza existenței circumstanțelor care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea lui la răspundere penală, c) l-a recunoscut vinovat, dar a încetat procesul pe art.264 CP (episodul cu încălcarea regulilor de circulație și provocarea accidentului rutier), d) l-a recunoscut vinovat pe art.352/1 și 312 CP, dar a încetat procesul în legătură cu intervenirea prescripției (episodul cu falsul în declarații și falsul în cartea de dispoziții ale primarului) e) i-a condamnat pe Bogatico și Poneatovschi pe art.326 CP (episodul cu intermedierea remunerației ilicite cu 5000 dolari SUA pentru favorizarea deciziei consiliului local de vânzare a unui imobil din or. Râșcani), aplicându-le fiecăruie o amendă de 60.000 lei.

10. Dosarul directorului întreprinderii municipale Direcția Reparații și Construcții Drumuri din Bălți, Serghei Pcela (N-003/JUD)

Faptele: Șeful Direcției Reparații și Construcții Drumurilor din Bălți, Serghei Pcela, a fost învinuit de exces de putere, depășirea atribuțiilor de serviciu și poluarea aerului în municipiul Bălți, pentru depozitarea ilegală și arderea deșeurilor pe teritoriul întreprinderii pe care o conduce, după ce un agent economic din oraș a depus o plângere pe numele lui (art.328 și 230 CP).

Rezumatul monitorizării: Dosarul penal a fost deschis în august 2016 și trimis în instanță peste un an. În acest timp, Serghei Pcela a fost în total 3 zile reținut, 13 zile sub arest preventiv și 17 zile în arest la domiciliu. După trimiterea dosarului în instanță, foarte multe ședințe au fost amânate din diferite cauze, de la îmbolnăvirea și/sau plecarea în concediu a judecătorului, avocatului, procurorului, inculpatului, până la neprezentarea unor martori la timp. La ședința din 26.06.2018, de exemplu, motivul amânării a fost lipsa avocatului, care participa la un protest. Timp de doi ani s-a ajuns doar la audierea unor martori pe dosar. Un aspect important: la sfârșitul anului 2017, Serghei Pcela, anterior membru al Partidului Nostru, a aderat la PDM, apărând de mai multe ori la conferințe de presă, unde era criticat liderul PN, Renato Usatii.

Cauzele monitorizate în zona Sud:

11. Dosarul administratorului BEM și primarului de Orhei, Ilan Șor (frauda bancară) (S-031/JUD)

Faptele: Ilan Șor este bănuțit de escrocherie în proporții deosebit de mari și spălarea de bani în proporții deosebit de mari din funcția de președinte al Consiliului de Administrare al BEM (se predinte că Șor a obținut prin înșelăciune peste 5 miliarde de dolari). La 13 aprilie 2017, BNM a publicat informații privind progresul raportului Kroll 2, care confirmă implicarea în fraudă bancară a unor companii afiliate grupului Șor. Documentele obținute demonstrează implicarea în fraudă bancară a unui grup mare de companii din Republica Moldova care au acționat concertat și care aveau legătură cu Ilan Șor ("Grupul Șor"). Din acest grup coordonat făceau parte cel puțin 75 de companii, potrivit raportului.

Anexa 2: Faptele și rezumatul cauzelor monitorizate

Rezumatul monitorizării: Dosarul penal în privința lui Ilan Șor a fost pornit în anul 2016, și în același an (august 2016) a fost transmis în judecată. La trei ani de la examinarea dosarului în instanță nu există încă o decizie definitivă pe caz. Ilan Șor a fost condamnat în iunie 2017 la închisoare pe un termen de 7 ani și jumătate pentru cauzare de daune prin înșelăciune sau abuz de încredere în proporții deosebit de mari (recalificat din escrocherie) și spălare banilor în proporții deosebit de mari. Procurorii cereau în instanță închisoare pe un termen de 19 ani pentru Șor, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții în sistemul bancar pe un termen de 5 ani, pentru escrocherie și spălare de bani. Motivul pentru care judecătorii au recalificat pedeapsa nu este cunoscut, pentru că decizia motivată a instanței de fond este secretizată. Timp de mai bine de jumătate de an, dosarul a fost suspendat pe motiv că instanța de fond nu găsea un traducător pentru a traduce hotărârea motivată. Examinarea dosarului în apel a fost strămutată la Cahul pe motiv că la Curtea de Apel Chișinău toți judecătorii au declarat că se află în incompatibilitate pentru a examina dosarul. Din cauza distanței mari față de Chișinău, la ședințele de judecată de la apel participă foarte puțină presă. În schimb, de fiecare dată când la ședință participă Ilan Șor, acesta este însoțit de susținători aduși în mod organizat. De mai bine de 8 luni, dosarul este blocat la Curtea de Apel din cauza unei expertize financiar-contabile, care a fost solicitată de avocații lui Ilan Șor și acceptată de instanță. În perioada examinării dosarului în instanță, Ilan Șor a reușit să își facă carieră politică: a câștigat alegeri locale, și-a creat partid și a ajuns deputat. Chiar dacă a fost condamnat penal la 7 ani și jumătate de închisoare pentru cauzare de daune în proporții deosebit de mari (2,5 miliarde de lei), pe bunurile lui Ilan Șor nu a fost aplicat sechestru. În ultimele luni, acesta a reușit să înstrăineze cele mai multe din bunurile sale.

Din *observațiile monitorului jurnalist*, dosarul lui Ilan Șor trezește multiple semne de întrebare, pornind de la secretizarea cazului prin închiderea ședințelor de judecată, tergiversarea dosarului prin amânări, traducere, expertize. De asemenea, cazul sugerează atitudine privilegiată față de inculpat din partea procurorilor și judecătorilor, or, inculpatul, pe perioada anchetei penale și a examinării în judecată, a putut să își facă carieră politică, să ajungă primar de Orhei, lider de partid și deputat.

12. Dosarul primarului de Comrat, Serghei Anastasov (S-032/UP)

Faptele: Primarul de Comrat, Serghei Anastasov, a fost audiat în privința executării unei decizii a Consiliului municipal Comrat privind achitarea de sporuri salariale pentru angajații aparatului primăriei și departamentului tehnic din cadrul Primăriei Comrat.

Rezumatul monitorizării: În decembrie 2018, primarul de Comrat, Serghei Anastasov, a fost citat la Procuratura Anticorupție (Sud) pentru a fi audiat în privința executării unei decizii a Consiliului municipal din Comrat privind achitarea de sporuri salariale pentru angajații aparatului primăriei și angajaților tehnici ai primăriei. Primarul neagă vinovăția. Pe perioada monitorizării, monitorii nu au reușit să afle nici pe ce fapt a fost pornită cauza penală, nici ce calitate procesuală are primarul. Acțiunile consilierilor municipali din Comrat care au decis achitarea sporurilor salariale nu sunt cercetate penal.

Din *observațiile monitorului jurnalist*, și în privința fiului primarului a fost pornit un dosar penal pentru proxenetism. Fiul primarului a fost reținut în octombrie 2016.

13. Dosarul primarului din Ruskaia Kiselia, Gheorghe Gospodinov (S-034/UP)

Faptele: Primarul este bănuit de organizare a unei scheme criminale privind delapidarea și însușirea banilor din Fondul ecologic de stat (art. 328, al.1 CP), alocați pentru construcția rețelei de canalizare din localitate, în valoare de 7,23 de milioane de lei. Potrivit procurorilor, membrii grupului criminal ar fi falsificat acte de primire-predare a unor lucrări neexecutate sau supraestimate ca preț. Potrivit presei, dosarul este unul politic, urmărindu-se de fapt împiedicarea primarului din Ruskaia Kiselia să candideze pentru al treilea mandat.

Anexa 2: Faptele și rezumatul cauzelor monitorizate

Rezumatul monitorizării: Pe data de 28 mai 2018, primarul din Ruskaia Kiselia, Gospodinov, a fost reținut de procurorii PCCOCS, fiind bănuțit de crearea unui grup criminal care planifica să își însușească bani din Fondul ecologic. După reținere, bănuțitului i-a fost aplicată măsura de arest la domiciliu, care ulterior a fost schimbată în interdicție de părăsire a țării. În cadrul aceleiași cauze penale a fost reținute alte două persoane - directorul unei companii care execută lucrări ingineresti și un diriginte de șantier. Dosarul nu a fost încă transmis în judecată.

14. Dosarul primarului de Cimișlia, Gheorghe Răileanu (S-033/JUD)

Faptele: În octombrie 2016, primarul or. Cimișlia, împreună cu alți funcționari din cadrul primăriei, depășindu-și atribuțiile de serviciu, ar fi falsificat un concurs de achiziții publice pentru lucrări de asfaltare a unei străzi din localitate. Firma care a executat lucrările a fost contractată fără organizarea unui concurs. De asemenea, după executarea lucrărilor, valoarea lucrărilor a fost majorată cu 200.000 de lei. Procurorii au deschis o cauză penală pentru prejudicierea în proporții mari a bugetului de stat, în baza art. 328 (3), lit.b) și lit.d) CP.

Rezumatul monitorizării: Dosarul în privința primarului de Cimișlia și a patru angajați ai primăriei a fost transmis în judecată în noiembrie 2017. De atunci au fost fixate 20 de ședințe de judecată, multe dintre care au fost amânate. Atât apărarea, cât și învinuirea se comportă pasiv în instanță. Interesul presei și al societății față de caz a scăzut considerabil. Răileanu continuă să își exercite mandatul.

Din *observațiile monitorului jurnalist*, cazul s-a bucurat de mare interes din partea presei și societății la început, dar din cauza amânărilor continue ale ședințelor de judecată interesul a scăzut. În această vară, la procesele de judecată nu mai venea niciun reprezentant al presei sau al societății.